

8 Begreppet jaktvård utmönstras i lagstiftningen

När nuvarande jaktlag trädde i kraft den 1 januari 1988 byttes ordet jaktvård ut mot begreppet viltvård. Utredningen har noterat att ordet jaktvård finns kvar i olika kombinationer i lagstiftningen. Viltvård och jaktvård är två ord med lika betydelse i lagstiftningssammanhang men som i det vardagliga livet har olika betydelse för många. Utredningen anser att det är angeläget att begreppet jaktvård ersätts för att undvika fortsatt begreppsförvirring. Därför föreslås att begreppet jaktvård utmönstras i alla dessa kombinationer och ersätts med viltvård.

Nedan anger utredningen var i lagstiftningen den funnit att begreppet jaktvård alljämt finns kvar och där utredningen föreslår ett byte. Uppräkningen nedan omfattar inte lagstiftning där ordet jaktvårdsområde skall bytas ut mot viltvårdsområde.

- Orden jaktvårdsavgift och jaktvårdsfonden i 41 § jaktlagen (1987:259).
- Ordet jaktvård i 32 § rennäringslagen (1971:437).
- Orden jaktvårdsfond och jaktvårdsavgift i 36, 39, 49-52 och 52 e §§ jaktförordningen (1987:905).
- Ordet jaktvårdsfond i 14 § indrivningsförordningen (1993:1229).

8 Begreppet jaktvård utmönstras i lagstiftningen

När nuvarande jaktlag trädde i kraft den 1 januari 1988 byttes ordet jaktvård ut mot begreppet viltvård. Utredningen har noterat att ordet jaktvård finns kvar i olika kombinationer i lagstiftningen. Viltvård och jaktvård är två ord med lika betydelse i lagstiftningssammanhang men som i det vardagliga livet har olika betydelse för många. Utredningen anser att det är angeläget att begreppet jaktvård ersätts för att undvika fortsatt begreppsförvirring. Därför föreslås att begreppet jaktvård utmönstras i alla dessa kombinationer och ersätts med viltvård.

Nedan anger utredningen var i lagstiftningen den funnit att begreppet jaktvård alljämt finns kvar och där utredningen föreslår ett byte. Uppräkningen nedan omfattar inte lagstiftning där ordet jaktvårdsområde skall bytas ut mot viltvårdsområde.

- Orden jaktvårdsavgift och jaktvårdsfonden i 41 § jaktlagen (1987:259).
- Ordet jaktvård i 32 § rennäringslagen (1971:437).
- Orden jaktvårdsfond och jaktvårdsavgift i 36, 39, 49-52 och 52 e §§ jaktförordningen (1987:905).
- Ordet jaktvårdsfond i 14 § indrivningsförordningen (1993:1229).

9 Administrationen av jakten

9.1 Utredningens förslag i sammanfattning

Utredningen anser att statlig verksamhet på jaktens och viltvårdens område bör bedrivas i myndighetsform. När det gäller förhållandet mellan myndigheterna och jägarorganisationerna liksom mellan organisationerna anser utredningen att det inte får finnas risk att något särintresse får ett orimligt stort inflytande över verksamheten. Ideell verksamhet av likartat slag skall ges lika möjligheter att bedriva sin verksamhet. Fördelningsprinciper av bidrag mellan organisationer skall bygga på sakliga grunder.

Svenska jägareförbundet skall inte längre ha statsmakternas uppdrag att ensamt ansvara för ledningen av den praktiska viltvården och jakten. Det är utredningens uppfattning att det över huvud taget inte är lämpligt att ett sådant ansvar åläggs en intresseorganisation. Det bör i stället vara en gemensam uppgift för berörda myndigheter, markägare, jägare och andra intressenter att i sin verksamhet verka för att målen för jakten och viltvården uppnås. Olika intresseorganisationer skall inom sitt område och utifrån de intressen de företräder stödja sina medlemmar i deras verksamhet.

Utredningen anser att ett medlemsrelaterat bidrag skall utgå till jägarorganisationerna för deras oegennyttiga allmänna verksamhet i frågor om jakt och viltvård. Ett fortsatt aktivt engagemang från medlemmarna i de båda jägarorganisationerna är av allmänt intresse. Utredningen föreslår att en förordning om bidrag ur jaktvårdsfonden till jägarorganisationerna införs. I beslut om det allmänna medlemsbidraget skall preciseras de verksamheter jägarorganisationerna skall främja för att erhålla bidrag. För verksamheten bör fastställas mål och riktlinjer som fortlöpande kan utvärderas. Jägarorganisationerna skall i sin ansökan om bidrag redovisa hur verksamheten bedrivits. Utöver organisationsbidrag grundat på antal medlemmar skall det vara möjligt att ge bidrag ur jaktvårdsfonden till jägarorganisationerna för

vissa specifika uppdrag. Riksrevisionsverket bör få möjlighet att genomföra effektivitetsrevision i anledning av bidragen.

Av informations-, rättssäkerhets- och konkurrensskäl bör, enligt utredningen, en myndighet vara registeransvarig för jaktkortsregistret och jägar-examensregistret. Det är naturligt att Statens naturvårdsverk (Naturvårdsverket), som statlig tillsynsmyndighet för faunavård innefattande jakt och viltvård, även ansvarar för dessa register. Båda registren skall bekostas av medel ur jaktvårdsfonden. Det skall vara möjligt att ta ut avgifter för utnyttjande av tjänster från de båda registren. När det gäller adressuppgifter till myndigheter och intresseorganisationer för information om jakt och viltvård bör dock kostnaderna kunna bäras av jaktvårdsfonden.

Utredningen kommer fram till att det finns ett behov av opartisk information på jaktens och viltvårdens område. Det finns vidare ett behov av att informationen sprids bredare. Förutsättningarna för att kunna ge sådan opartisk information ökar i och med att Naturvårdsverket föreslås bli registeransvarig för jaktkortsregistret. Utredningen föreslår att medel ur jaktvårdsfonden skall ställas till verkets förfogande att enbart användas i informationssyfte i frågor om jakt och viltvård. Vidare föreslår utredningen att medel på samma sätt bör lämnas till Skogsstyrelsen för information om främst praktisk viltvård till markägarna. Slutligen anser utredningen att skogsvårdsorganisationens verksamhet regionalt och lokalt skall få medel ur jaktvårdsfonden för olika verksamheter med anknytning till information om praktisk viltvård.

Utredningen föreslår endast den förändringen beträffande länsviltnämnderna att organisationsrepresentationen i nämnden kompletteras med en politisk företrädare. Denna ledamot skall vara ordförande i nämnden.

Utredningen anser inte att det finns behov av en sådan nämnd, kallad riksvilt-nämnd, som Jägarnas riksförbund föreslagit.

9.2 Utredningens direktiv

Naturvårdsverket är den centrala förvaltningsmyndigheten för ärenden om jakt och viltvård. Länsstyrelsen är den regionalt ansvariga myndigheten. Till varje länsstyrelse är knuten en länsvilt nämnd som är länsstyrelsens rådgivande organ i fråga om viltvården. Ledamöterna, som utses av länsstyrelsen, representerar de areella näringarna, friluftsförbundet och naturvårdsintresset samt trafiksäkerheten. På det regionala planet är också polisen och skogsvårdsstyrelsen engagerade i administrationen av jakten och viltvården. Utanför kretsen av olika myndigheter finns flera frivilligorganisationer som fullgör administrativa uppgifter, främst den praktiska viltvården. Dit hör de båda jägarorganisationerna Svenska jägareförbundet och Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare (Jägarnas riksförbund) samt Naturskyddsföreningen och Sveriges ornitologiska förening. De båda jägarorganisationerna och naturskyddsföreningen får bidrag från jaktvårdsfonden för sin verksamhet.

Svenska jägareförbundet biträder centralt och regionalt genom sina länsjaktvårdsföreningar myndigheterna med sakkunnigutlåtanden och sammanställningar av uppgifter som underlag för myndigheternas beslut. Bakgrunden till Svenska jägareförbundets särställning i det hänseendet är att förbundet genom riksdagsbeslut åren 1938 och 1951 anförtrotts ledningen av det praktiska jakt- och viltvårdsarbetet i landet. Till arbetsuppgifterna hör bl.a. att följa viltvårdens och viltstammarnas utveckling och sprida kännedom om denna utveckling genom upplysning och information. Förbundet skall ge jägarna, den vilt- och naturintresserade allmänheten och andra intresserade råd och upplysningar i jakt- och viltvårdsfrågor.

Länsvilt nämnden har hittills fyllt en viktig funktion i den regionala jaktadministrationen. Utredningen skall granska länsvilt nämndens arbetsuppgifter och överväga om det kan finnas skäl att stärka nämndens ställning eller låta dess arbetsuppgifter utföras av någon annan. I det sammanhanget bör utredaren överväga förslaget till riksvilt nämnd.

Jägarorganisationernas allmänna verksamhet bör tillmätas stort värde. Den har en folkrörelseprofil med ett aktivt engagemang från medlemmarnas sida. Det finns emellertid skäl att se över ansvarsfördelningen mellan myn-

digheterna och jägarorganisationerna liksom mellan organisationerna. Inte minst gäller det skiljelinjen mellan medlemmarnas intressen och den mer myndighetsliknande uppgiften att leda det praktiska jakt- och viltvårdsarbetet. Utredaren skall därför göra en utvärdering av jägarorganisationernas arbete inom detta område och lämna förslag till hur verksamheten bör organiseras i fortsättningen. Förutsättningarna vad gäller viltvården och jaktens utövande varierar mellan olika delar av Sverige. Utredaren bör i alla avseenden därför analysera de problem som finns vad gäller informations- och upplysningsverksamheten. Det är angeläget att denna verksamhet bedrivs så att tillfredsställande lösningar kan nås för alla inblandade intressen.

9.3 Inledning

Utredningens uppdrag i denna del kan sammanfattas i följande punkter.

- Granska länsviltnämndens arbetsuppgifter och överväga om det finns skäl att stärka nämndens ställning eller låta dess arbetsuppgifter utföras av någon annan.
- Överväga Jägarnas riksförbunds förslag till riksviltnämnd.
- Se över ansvarsfördelningen *mellan myndigheterna och jägarorganisationerna* liksom *mellan jägarorganisationerna*. Inte minst gäller det skiljelinjen mellan medlemmarnas intressen och den mer myndighetsliknande uppgiften att leda det praktiska jakt- och viltvårdsarbetet i landet. Utredningen skall utvärdera jägarorganisationernas arbete inom detta område och lämna förslag till hur verksamheten bör organiseras i fortsättningen.
- Analysera de problem som kan finnas vad gäller informations- och upplysningsverksamheten.

I det följande finns ett utförligt bakgrundsmaterial redovisat som företrädesvis bygger på en enkät till myndigheter och organisationer. Utredningen inleder i avsnitt 9.4 med ansvarsfördelningen mellan myndigheterna och jägarorganisationerna liksom mellan jägarorganisationerna. I avsnitt 9.5 redovisar utredningen sin syn på hur jaktkortsregistret och jägarexamensregistret skall hanteras i fortsättningen. I avsnitt 9.6 beskriver utredningen informations- och upplysningsverksamheten med förslag på

förändringar för att komma till rätta med de problem som finns. I avsnitt 9.7 ger utredningen sin syn på länsviltmyndighets fortsatta verksamhet och slutligen i avsnitt 9.8 behandlas Jägarnas riksförbunds förslag till riksviltmyndighet.

9.4 Ansvarsfördelningen mellan myndigheterna och jägarorganisationerna liksom mellan jägarorganisationerna

Detta avsnitt är uppdelat på en del där myndigheterna och organisationerna beskriver sitt ansvar för och arbete med jaktfrågor och viltvårdsfrågor. Därefter redovisas uppdraget till Svenska jägareförbundet att leda den praktiska viltvården och jakten sådant det beskrivits i utredningsbetänkanden, propositioner och utskottsbetänkanden. Utredningen beskriver därefter olika myndigheters och organisationers syn på att frivilligorganisationer fullgör administrativa uppgifter inom jakt och viltvård. I det därpå följande avsnittet redovisas Statskontorets uppdrag att för utredningens räkning beskriva och följa upp hur Svenska jägareförbundet använder det bidrag förbundet erhåller från staten. I det avslutande delavsnittet finns utredningens överväganden och förslag.

9.4.1 Beskrivning av myndigheternas och organisationernas ansvar för och arbete med jaktfrågor och viltvårdsfrågor

Inledning

Under senare delen av år 1995 bad utredningen myndigheter och organisationer att besvara en enkät om ansvarsområden och åtaganden vad gäller jaktfrågor och viltvårdsfrågor. Beskrivningen nedan bygger på uppgifter från denna enkät och är således *organisationernas och myndigheternas egna uppgifter*. Utöver nedan nämnda myndigheter och organisationer har Sametinget och Världsnaturfonden beretts möjlighet att svara på enkäten men ej inkommit med svar.

Vad gäller organisationerna redovisas dessa i bokstavsordning.

Svaren nedan bygger på frågor från utredningens sida avseende följande områden.

- Myndighetens/organisationens arbetsuppgifter och ansvarsområde enligt lag, förordning och myndighetsinstruktion eller enligt uppdrag från regeringen m.m. (vad avser frågor om jakt och viltvård)
- Myndighetens/organisationens organisation och resurser vad gäller frågor om jakt och viltvård
- Beskrivning av det arbete som myndigheten/organisationen i nuläget bedriver och som berör jakt och viltvård, såväl löpande som särskilda projekt

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket är den statliga tillsynsmyndigheten för faunavård inklusive jakt och viltvård. På verkets naturresursavdelning finns en särskild enhet, enheten för viltförvaltning, som ansvarar för frågor rörande jakt och viltvård. Enheten bemannas av 9 personer av vilka 4 handlägger rena jaktfrågor. Verksamhet på denna enhet beskrivs särskilt nedan.

Verket skall fortlöpande följa hur de lagar som rör jakt och viltvård fungerar i praktiken. Här ingår att föreslå de ändringar och tillägg som anses erforderliga, utfärda föreskrifter och att genom information och utbildning sprida kunskap om gällande bestämmelser, syftet med dem samt hur de skall tillämpas och följas på bästa sätt. Verksamheten genererar ett stort antal ärenden av typ förfrågningar, tillstånd, överklaganden m.m. För att kunna utöva ålagd tillsyn krävs åtskillig projektverksamhet och omfattande kontakter med framför allt faunavårdsforskningen, andra berörda myndigheter och organisationer samt allmänheten. Den verksamhet som bedrivs vid enheten framgår mer detaljerat av verksamhetsplanen för enheten. Denna redovisas i tillämpliga delar nedan.

Naturvårdsverket fick en ny organisation den 1 juli 1995. Vid omorganisationen delades Enheten för Flora- och Faunavård inom Naturresursavdelningen upp i två nya enheter; Enheten för Artskydd och Enheten för Viltförvaltning. Den nya organisationen bygger på den tidigare enhetens två huvudverksamheter; skydd av hotade växt- och djurarter respektive förvaltning av vilt.

På Enheten för Viltförvaltning ligger ansvaret för verksamheter som i tidigare organisationer har haft de traditionella beteckningarna jakt och viltvård. Med en anpassning till de internationellt betydligt mer vanliga och

sedan lång tid användbara beteckningarna Wildlife eller Game Management har Naturvårdsverket med ordet viltförvaltning velat markera verksamhetens egentliga omfattning. Innebörden av begreppet viltförvaltning är ännu diffust, även för en tämligen initierad publik. Enheten för viltförvaltning har i särskild promemoria klarlagt vad som ingår i begreppet viltförvaltning. Stora delar av denna promemoria redovisas sist i detta avsnitt.

Verksamhetsåret 1997 kännetecknas av alltmer knappa resurser med krav på ytterligare besparingar samtidigt som pågående prioriterade verksamheter är omfattande och kraven på nya arbetsinsatser till följd av övergripande politiska beslut ökar. Internationaliseringen, främst som en följd av medlemskap i EU, medför också krav på ytterligare, resurskrävande insatser.

För att möta prioriteringskraven och de krav som omvärlden erfarenhetsmässigt ställer på Enheten för viltförvaltning och som exempelvis kan nödvändiggöra anpassning av befintlig lagstiftning måste verksamheten inom enheten vara mycket kostnadseffektiv. Den måste således inrikta sig på att förenkla arbetet, slopa vissa arbetsuppgifter och på olika sätt följa upp effekterna av vidtagna förvaltningsåtgärder.

Verksamheten måste mera preciserat inriktas på att

- arbeta mer övergripande, genom att prioritera bort arbetsuppgifter som enheten bedömer inte långsiktigt kan ge påtagliga effekter
- öka insatserna när det gäller enhetens kompetensutveckling
- fortsätta utbildningsinsatserna gentemot bland annat länsstyrelser, åklagare och polis
- öka de internationella insatserna för att därmed bland annat nå bättre anpassning till internationella överenskommelser och regler med särskild inriktning på Norden och EU
- fortsätta informationsinsatser till viktigare grupper av personer eller organisationer och myndigheter som har inflytande på de politiska besluten
- redan på idéstadiet, innan beslut fattas, eftersträva breda samförståndslösningar med berörda myndigheter och organisationer; huvudsakligen inom ramen för upprättade policyn och strategier
- arbeta för att viltforskningen mer orienteras mot rena förvaltningsproblem.

Naturvårdsverket skall arbeta för en miljöanpassad samhällsutveckling i Sverige och omvärlden för att säkerställa en god miljö med stor biologisk mångfald för oss och kommande generationer. Naturrensavdelningen arbetar med att skydda, vårda, restaurera och hushålla med svensk natur och tillser att hänsyn tas till naturen åt oss och kommande generationer så att en god miljö och en biologisk mångfald bevaras och förbättras.

Enheten för viltförvaltning skall verka för att våra viltstammar (alla vilda däggdjur och fåglar) bevaras och förbättras såväl kvalitativt som kvantitativt. Verksamhetens mål är att på bästa sätt hushålla med viltet. Hänsyn skall därvid tas till olika näringars intressen. Enheten skall även verka för att beskattningen av det jaktbara viltet sker på ett så etiskt och djurvänligt sätt som möjligt. Arbetet inom enheten skall också verka normgivande för såväl inhemsk som internationell verksamhet.

Eftersom enheten har mångskiftande kontakter, inte minst med massmedia och allmänhet, skall enhetens verksamhet även vara serviceinriktad.

Det övergripande, nationella målet för svenska miljöpolitiker är att åstadkomma ett miljöanpassat samhälle eller ett kretsloppssamhälle, dvs. ett samhälle där vi i tillräcklig grad kan skydda människors hälsa, bevara den biologiska mångfalden, hushålla med naturresurser (så att de kan nyttjas långsiktigt) samt skydda natur- och kulturlandskap. Naturvårdsverkets arbete med att bemästra olika miljöhot skall allmänt präglas av den inriktning mot internationalisering, sektorisering/sectorsintegrering och decentralisering som har angetts av riksdagen och regeringen för det samlade miljöarbetet under 1990-talet. Det nationella ansvaret är givetvis särskilt viktigt. När det gäller viltförvaltning ligger det övergripande nationella ansvaret på Naturvårdsverket.

Internationalisering – Miljöproblemen är gränsöverskridande och lösningarna måste sökas via internationellt samarbete. Detta gäller även viltförvaltningen, som bl.a. arbetar med flyttande fåglar, sälar och stora rovdjur.

Sektorisering och sectorsintegrering – Varje sektor, exempelvis jord- och skogsbruk, skall ta sitt miljöansvar. Viltförvaltningen arbetar dock över alla sektorsgränser (främst när det gäller areella näringar) och berör alla sektorer.

Decentralisering – Det konkreta miljöarbetet skall ligga så nära de enskilda verksamheterna och människorna som möjligt.

Arbetet skall så långt möjligt inriktas på förebyggande åtgärder. Generellt gäller vidare att arbete skall inriktas på att frigöra resurser för att kunna öka insatser av pådrivande samt förebyggande karaktär.

Viltförvaltningen skall inriktas mot långsiktig hushållning, således bevarande och nyttjande, och ske på sådant sätt att en rik variation av viltarter med goda stammar kan bibehållas, varav en del kan ge betydande ekonomiska värden. Hushållningen skall även ge möjlighet till ett rikt utbud av friluftsliv i form av jakttillfällen, viltstudier, exkursioner, fotografering, etc.

Det kortsiktiga målet är att samtliga angivna aktiviteter skall klaras av under verksamhetsperioden.

Promemorian – Viltförvaltning, Vad är det och varför?

I beskrivningen nedan används följande begrepp i följande inbördes hierarkiska ordning (fallande): Miljövård, Naturvård, Faunavård, Viltvård och Jakt. Det innebär exempelvis att jakten är en del av viltvården och att viltvården är en del av faunavården. I naturvårdssammanhang används begreppen fauna, djur och vilt, tyvärr utan att klargöra vad som menas med dem. Begreppen fauna och djur har samma innebörd; härmed avses alla djur, således allt från encelliga djur till stora däggdjur. Med begreppet vilt avses däremot endast vilda däggdjur och fåglar (2 § jaktlagen). Det senare begreppet är således inte förbehållet djur som får jagas. Sådant vilt betecknas jaktbart vilt.

Med jakt avses att fånga eller döda vilt och att i sådant syfte söka efter, spåra eller förfölja vilt. Till jakt räknas också att göra ingrepp i viltets bon och att ta eller förstöra fåglars ägg (2 § jaktlagen). Begreppet jakt kan därmed definieras som alla åtgärder som vidtas med syftet att ockupera ett vilt, antingen genom att fånga det levande eller genom att döda det.

Även begreppet viltvård är definierat i jaktlagen. Av 4 § framgår att "Viltet skall vårdas i syfte att bevara de viltarter som tillhör landets viltbestånd och att främja en med hänsyn till allmänna och enskilda intressen lämplig utveckling av viltstammarna. I viltvården ingår att genom särskilda åtgärder sörja för att viltet får skydd och stöd och att anpassa jakten efter tillgången på vilt." Ansvar för viltvården ligger således på den enskilde markägaren eller jakträttshavaren.

Begreppet viltförvaltning definieras som åtgärder som genomförs för att bevara och nyttja viltet med hänsyn till samhällets olika intressen och med kravet på att långsiktigt hålla art- och individrika viltbestånd. Ansvar för viltförvaltningen i landet åvilar i första hand Naturvårdsverket.

Naturvårdsverket är central tillsynsmyndighet för frågor om viltförvaltning. Huvuddelen av verkets arbetsuppgifter inom viltförvaltningsområdet har sin grund i bestämmelser (delegation eller bemyndigande) i jaktlagstiftningen [Jaktlagen (1987:259), Jaktförordningen (1987:905) och Jaktkungörelsen (SNFS 1994:3 NV:58)]. Arbetet styrs dock även i hög grad av annan lagstiftning, exempelvis av Lagen om jaktvårdsområden (1980:894), Vapenlagen (1996:67), Djurskyddslagen (1988:534), Lag om åtgärder beträffande djur och växter som tillhör skyddade arter (1994:1818) samt till förordningar och föreskrifter som är associerade till dessa lagar. Utöver lagstiftning styrs arbetet av ett antal direkta regeringsuppdrag.

Naturvårdsarbetet har blivit alltmer internationaliserat, särskilt efter inträdet i EU. En lång rad konventioner, direktiv, överenskommelser och samarbetsavtal påverkar viltförvaltningen, bland annat Bonnkonventionen, Bernkonventionen, Ramsarkonventionen, Washingtonkonventionen (CITES), Helsingforskonventionen (HELCOM) samt EU:s fågel- och habitatdirektiv.

Den viktigaste grunden för viltförvaltningen är utan tvekan Konventionen om Biologisk Mångfald från år 1992 och den därav föranledda propositionen om Biologisk Mångfald (1993/94:30). Genom konventionen fastslogs grundprincipen bevarande och varaktigt, hållbart nyttjande för miljövårdsarbetet. För viltförvaltningen i Sverige innebar konventionen en efterlängtd sanktion av en sedan länge tillämpad princip. Erfarenheterna visar nämligen att de bästa resultaten i bevarandearbetet uppnås genom denna princip. Som begreppet viltförvaltning antyder är verksamheten inriktad på att förvalta den förnyelsebara naturresurs som viltet utgör. Principerna för viltförvaltningen kan konkretiseras i följande punkter.

- Viltet skall både bevaras och nyttjas (förvaltas)

I egenskap av förnyelsebar naturresurs är viltet jämställt med skog och gröda. Denna naturresurs skall både bevaras och nyttjas. Bevarandet har målet att förvalta de värden som viltet på olika sätt har, såväl biologiska, sociala som ekonomiska. Nyttjandet skall ske så att målen för bevarandet inte åsidosätts. Det betyder att förvaltningen av det jaktbara viltet måste ske med beaktande av faktorer som etik, geografisk spridning, genetisk variation, reproduktion och dödlighet.

I detta perspektiv är Naturvårdsverkets arbete med jakttiderna av stor betydelse. Vid detta arbete skall även ekonomiska aspekter vägas in, såsom de enskildas och det allmännas kostnader för viltskador, rekreativvärden och det reproducerande viltbeståndets storlek och tillväxt. I det sammanhanget beaktas även traditioner. Det innebär exempelvis att jakt inte införs efter viltarter som av tradition inte har bedrivits här i landet. På samma sätt kan traditionen vara ett skäl att slå vakt om jakt efter vissa viltarter under förutsättning att detta inte leder till något onödigt lidande för viltet.

- Förvaltningen skall ske efter kravet att det vilt som förekommer i vårt land långsiktigt skall finnas kvar i livskraftiga bestånd

Viltförvaltningen har långsiktiga mål, vilket ställer höga krav på övervakning och uppföljning. Det gäller att med utgångspunkt från biologiska data bevaka trender, att i tid upptäcka trendbrott och orsakerna till dem, att analysera åtgärdsbehov och att sätta in erforderliga åtgärder. Åtgärderna kan ha målet att såväl bevara (skydda) som att reglera (nyttja). När det gäller det jaktbara viltet är förvaltningen inriktad på en effektiv och

uthållig hushållning med naturresursen. Jakten är i juridisk mening en pågående markanvändning.

- Vårt vilt skall hållas i art- och individrika bestånd

Ett viktigt mål för viltförvaltningen är att slå vakt om alla de arter och raser av vilt som tillhör landets viltbestånd (jfr 4 § jaktlagen). Det kan betyda att hela eller delar av ett viltbestånd kan behöva fredas eller regleras genom jakt. Viltbeståndens individantal skall också optimeras med målet att ge maximal avkastning.

- Etablering av främmande arter och raser av vilt skall förhindras

Ett viktigt mål för viltförvaltningen är att skydda de inhemska naturligt förekommande viltbestånden mot exempelvis genetisk förorening, konkurrens och viltsjukdomar från främmande viltarter. Målet uppnås exempelvis genom rigorösa regler för hållande av vilt i fångenskap (vilthägn) samt för in- och utförsel av vilt. Här har Naturvårdsverket ett omfattande samarbete med olika myndigheter och organisationer; nationellt och internationellt.

- Främmande, skadegörande viltarter som etablerats i vårt land skall förhindras att expandera

Några främmande viltarter är redan etablerade i vårt land, exempelvis mink. Målet för förvaltningen av dessa arter är att, i den mån det är möjligt, i vart fall inte öka deras möjligheter att expandera. Djurskyddsintresset måste dock även här tillgodoses i möjligaste mån. Ett annat mål är att begränsa arternas eventuella negativa inverkan på våra inhemska, naturligt förekommande viltarter.

- Förvaltningen skall ske med hänsyn till olika samhällsintressen, vilket innebär att hänsyn bland annat måste tas till både de skador som viltet orsakar och till de värden i form av kött och rekreation som viltet producerar

Det kan ligga nära till hands att tycka att viltförvaltningen borde kunna sektoriseras, exempelvis genom att knytas till de myndigheter som ansvarar för jord- eller skogsbruk. Att det inte varit möjligt beror på att viltförvaltningen berör alla samhällssektorer; det finns alltså ingen sektorsmyndighet som ensam kan svara för alla de intressen som viltförvaltningen berör. Naturvårdsverkets starka ställning i viltförvaltningen beror på att verket i möjligaste mån på ett objektivt och kompetent sätt söker balansera samtliga sektors intressen i viltet.

Viltet representerar på olika sätt betydande värden; materiella och immateriella. Men viltet orsakar också kostnader för den enskilde och för

samhället. Det kan handla om allt från byggnader som skadas av fredade hackspettar till trafikolyckor som orsakas av älg. Det är ofta en mycket svår uppgift för Naturvårdsverket att balansera sådana motstående intressen. De kan stå mellan bevarande och nyttjande. Mellan rekreation och skador.

Viltförvaltningen har blivit alltmer betydelsefull på grund av att avkastningen av det jaktbara viltet ökat kraftigt i förhållande till annan avkastning av marken. Viltet har blivit en allt viktigare inkomstkälla för många markägare. Ekonomiska värden har därmed allt oftare kommit att ställas mot immateriella, särskilt sådana som är knutna till allemansrätten.

Framgången i bevarandearbetet bestäms i hög grad av hur viltskadefrågorna hanteras. En allmän och sedan långt tillbaka utbredd uppfattning är att skador som orsakas av fredat vilt skall ersättas av det allmänna. Riksdagen har emellertid nyligen fastställt grundprincipen att viltskador i första hand skall regleras genom jakt och att ersättning inte skall utgå för arter som får jagas. De nya reglerna för bidrag och ersättning för viltskador (29 a § jaktförordningen) gäller därför numera endast skador orsakade av fredat vilt. Den del av viltförvaltningen som omfattar fredat vilt, främst björn, varg, lo, sälar, tranor och gäss, består därför i stor omfattning av arbete med att förebygga viltskador. Naturvårdsverkets viktigaste instrument i detta arbete är viltskadekungörelsen (SNFS 1996:4), anslaget Ersättningar för viltskador (12,5 Mkr för år 1997) och möjligheterna att enligt jaktförordningen tillåta skydds jakt.

- Viltet är en värdefull förnyelsebar naturresurs som skall förvaltas efter kravet att det skall lämna största möjliga avkastning med hänsyn till andra intressen

Flera vetenskapliga undersökningar om viltets betydelse som rekreationskälla har utförts under de senaste tre decennierna, senast på uppdrag av Jakt och Viltvårdsberedningen år 1980. Resultaten redovisas i beredningens betänkande *Vilt och Jakt* (SOU 1983:21). Av resultaten framgår bland annat att mer än 90 % av de tillfrågade var mycket eller ganska intresserade av att vistas i naturen. Flertalet ansåg att intresset i mycket hög grad eller ganska hög grad var beroende av att det fanns vilt i markerna. Nio av tio tillfrågade strövade regelbundet i skog och mark och följde program eller artiklar i massmedia om djur och natur. En tredjedel ägnade sig regelbundet åt djur- och naturstudier i fält. Mer än varannan ägnar sig åt viltvård i vid bemärkelse. För befolkningen i allmänhet är således förekomst av vilt i naturen av stor betydelse. Ett av viltförvaltningens mål är inte bara att säkerställa allmänhetens behov av rekreationstillfällen knutna till vilt, utan också att maximera det.

Vetenskapliga undersökningar (Mattson; 1990) har visat att enbart jaktens samhällsekonomiska värde uppgår till närmare 1,5 miljard kronor, varav

värdet av kött från älg och rådjur uppskattades till ca 700 miljoner kronor. Enbart rekreativsvärdet av jakten utgjorde ca 65 % av det totala samhällsekonomiska värdet, eller omkring en miljard kronor. Viltets värde som rekreativskälla är således större än värdet av det kött som viltet årligen producerar. Det gäller särskilt om värdet av annan rekreation med anknytning till jakt medräknas.

Målet med viltförvaltningen är således att både förvalta de värden som de producerande djuren står för (kapitalet), se till att de producerande djuren ger så hög avkastning som möjligt (räntan) och minimera de skador de kan ge upphov till.

- Viltets livsmiljöer skall optimeras, vilket innebär att mänskliga verksamheter i möjligaste mån skall ta hänsyn till viltets krav

Ett av de viktigaste målen för viltförvaltningen är att se till att viltets livsmiljöer erbjuder optimala förutsättningar. Konsekvensen blir därför att viltförvaltningen har intressen i de allra flesta andra samhällsaktiviteter; det gäller allt från vattenanvändning, avfallsdeponering och vägdragningar till kemikalieanvändning, jord- och skogsbruk och orienteringssport. Knappast något annat förvaltningsområde kännetecknas av sådan bredd, vilket givetvis ställer höga krav på erfarenhet, kompetens, kontakter och samarbetsförmåga. Det finns alltså knappast någon miljöfaktor som inte har betydelse för viltet.

- Förvaltningen av viltet skall i första hand styras av gränserna för viltets geografiska utbredning och i andra hand av administrativa gränser

Många bestånd av olika viltarter som vi har i vårt land delar vi med andra länder. Det gäller exempelvis alla flyttfåglar, björn, varg, järv, lo, vikaresäl, gråsäl och knobbsäl. Förvaltningen av sådana viltarter kan därför inte ske bara med utgångspunkt från nationella intressen; förvaltningen måste samordnas mellan berörda länder. Det är en svår och ofta mycket komplicerad uppgift. Olika stater har olika traditioner, olika värderingar, olika lagstiftning, olika definitioner, etc. Förvaltningsstrategierna bestäms efter direkta förhandlingar med berörda förvaltningsmyndigheter i de olika staterna och genom förhandlingar i internationella organ, exempelvis HELCOM. Särskild betydelse har här också EU:s olika direktiv, där det visat sig finnas problem vid implementeringen i vår egen lagstiftning.

- Viltets livsvillkor bestäms väsentligen av mänskliga aktiviteter, vilket innebär att mänskliga ingrepp även måste göras i viltbestånden för att öka eller minska antalet individer av vissa viltarter

Alla mänskliga aktiviteter påverkar viltbestånden på något sätt. I den meningen utvecklas ingen viltart på ett fritt, naturligt (opåverkat) sätt. När

beståndet av en viltart utvecklas negativt, krävs därför ofta mänskliga åtgärder för att bevara den viltarten. Exempel på viltarter som varit eller är föremål för sådana insatser är havsörn, pilgrimsfalk, fjällräv och utter. På motsvarande sätt krävs också ofta mänskliga åtgärder för att bryta en utvecklingstrend som medför oacceptabla, oftast ekonomiska konsekvenser för den enskilde eller för samhället. I sådana fall måste bestånden regleras genom jakt. Exempel på detta är skyddsjakt på stora rovdjur.

- Nyttjandet av viltet i alla dess former skall ske efter högt ställda krav på etik och djurvänlighet

Viltet nyttjas på en rad olika sätt, främst genom jakt. Men också andra aktiviteter bygger på att viltet nyttjas, exempelvis ornitologi. Utöver andra mänskliga aktiviteter innebär nyttjandet att viltet utsätts för en direkt påverkan som kan vara negativ, både för det enskilda djuret och för beståndet. En särskilt viktig uppgift för viltförvaltningen är därför att skapa regler för nyttjandet av viltet som minimerar de negativa effekterna.

När det gäller jakten är jaktlagstiftningen det viktigaste instrumentet för att åstadkomma en etiskt och från djurvänlighetssynpunkt invändningsfri jakt. De viktigaste författningarna är jaktkungörelsen och jägarexamenskungörelsen (SNFS 1985:2), för vilka Naturvårdsverket har ett direkt ansvar. Genom den senare författningen kan verket ställa krav på vilken praktisk och teoretisk kompetens jägarna skall ha, efter vilka etiska regler jakten skall bedrivas, etc. Utformningen av jägarexamen har därför mycket stor betydelse för hur jakten bedrivs, viltet vårdas, natur- och viltvård bedrivs, etc. men också för jägarnas attityder till viltet. Naturvårdsverkets arbete med jägarutbildningen har tjänat som förebild för den norska jägarexamen och för modernisering av den finska examen. Även i andra internationella sammanhang har den svenska jägarexamen rönt stor uppmärksamhet och varit vägledande för jägarutbildningen i andra stater.

Jägarutbildningen måste emellertid successivt anpassas till utvecklingen i samhället – lagstiftning, forskningsresultat etc. Det är därför en viktig fråga för Naturvårdsverket att löpande se över och revidera jägarexamen. Arbete i den riktningen pågår också inom viltförvaltningen.

Genom jaktkungörelsen bestämmer Naturvårdsverket vilka jaktmedel (skjutvapen och fångstredskap) som från djurvänlighetssynpunkt får användas, men också hur de får användas. Användningen av vissa jaktmedel kräver till och med särskild kompetens eller är förknippade med särskild prövning. Målet med reglerna är att minska riskerna för exempelvis vådaskjutningar, skadeskjutningar, djurplågeri, illegal jakt och överbeskattning.

Även när det gäller fångstredskap har Naturvårdsverkets arbete varit banbrytande. Med ledning av resultat från omfattande laboratorie- och fältförsök har generella specifikationer utformats för hur fångstredskap av olika typer och för olika viltarter skall vara konstruerade och användas. Specifikationerna har omsatts i regler i jaktkungörelsen som för närvarande innebär att Sverige har världens bäst underbyggda regler för användning av fångstredskap som tillika tillgodoser mycket högt ställda krav på djurvänlighet. Det svenska systemet har utgjort grund för en internationell standard för krav på fångstredskap. Naturvårdsverket konsulteras i det arbetet av både EU och den internationella standardiseringskommissionen.

Arbetet med att skapa ett djurvänligt nyttjande av viltet gäller också andra verksamheter än jakt. Naturvårdsverket arbetar därför bland annat med hänsynsregler för rörligt friluftsliv i allmänhet och regler för organiserat friluftsliv i synnerhet. Exempel på det förra är reglerna i 5 § jaktlagen och på det senare de nyligen reviderade rekommendationerna för Orientering och andra friluftsanslag (AR 96:4).

- Nyttjandet av viltet genom jakt skall ske efter grundprincipen att fällt vilt skall användas

Av främst etiska skäl skall jakten vara inriktad på att ta till vara det överskott som viltet i egenskap av förnyelsebar naturresurs årligen producerar. Grundprincipen är således att endast sådana viltarter bör bli föremål för jakt som kan nyttjas.

- Begränsning av viltbestånd för att minska eller eliminera skador på mänsklig egendom och på hotade eller sårbara arter får ske utan krav på att viltet skall nyttjas (skydds jakt)

Många viltarter, främst fåglar, gynnas av mänskliga aktiviteter, varför bestånden växer kraftigt. De ekonomiska villkoren för främst de areella näringarna har allmänt blivit hårdare, vilket inneburit att toleransen mot viltskador minskat. Kraven på att få bedriva skydds jakt har därför allmänt ökat i omfattning. EU:s direktiv leder också i den riktningen. I de flesta fall avser jakten viltarter som kan nyttjas på traditionellt sätt, exempelvis gäss, duvor, bäver och hare. Skydds jakt måste dock också bedrivas efter arter som inte kan nyttjas, exempelvis vissa kråk- och måsfåglar.

- Förvaltningen skall ske med ledning av optimal kunskap om viltet, vilket förutsätter forskning, utveckling, utredning och uppföljning

Som framgått ovan spänner viltförvaltningen över ett mycket brett fält. Behovet av kunskaper som underlag för olika förvaltningsbeslut är därför stort. Naturvårdsverket arbetar därför intensivt med att inte bara initiera och påverka forsknings- och utvecklingsverksamhet, utan också med att samla

in kunskaper från vetenskapliga institutioner och forskare här i landet och utomlands.

Utöver engagemanget i forskning och utveckling arbetar Naturvårdsverket med att följa upp effekten av och med att utreda förutsättningarna för olika viltförvaltningsåtgärder. Som exempel kan här nämnas Naturvårdsverkets insatser för att bl.a. kartlägga trender i rovdjurens utbredning och numerär.

- Viltförvaltningen bygger på realiteter, det vill säga på objektiva iakttagelser av exempelvis skador, värden, uppfattningar och attityder, vilket förutsätter ingående kontakter med allmänheten inom berörda geografiska områden

Enkelt uttryckt är den viktigaste förutsättningen för en framgångsrik viltförvaltning att vara väl förtrogen med verkligheten. Viltförvaltningen är i mycket hög grad knuten till de areella näringarna, vilket bland annat medför att verksamheten är starkt knuten till landsbygden. Det gäller därför att ha ingående kunskaper om och förstå förutsättningarna för framför allt yrkesfiske, skogsbruk, jordbruk och renskötsel. Ett exempel: Med kunskap om förutsättningarna för tamdjursdrift i skogslänen ökar möjligheterna avsevärt att kommunicera med alla dem som berörs av åtgärderna eller besluten. Betydelsen av nära kontakt med människor och näringarna kan appliceras på de flesta andra förvaltningsproblem. Det gäller i särskilt hög grad för jakten; utan ingående praktiska kunskaper om jakt är det naturligtvis i det närmaste omöjligt att fatta beslut och utforma regler som är möjliga att efterleva.

- Viltförvaltningen bygger på ett omfattande informationsflöde, eftersom åtgärder av betydelse för viltförvaltningen genomförs av ett mycket stort antal myndigheter, organisationer och enskilda

Vilda djur engagerar människor i alla åldrar, oavsett kön, och i alla samhällsklasser och yrkesgrupper. Ingen annan företeelse i naturen väcker sådant intresse och föder sådant engagemang. De snabba förändringarna i viltstammarna, björnobservationen, lodjursspåret vid torpet, skatungen på balkongen, grävlingen under sommarhuset, rådjuren i trädgården och igelkottarna vid kattens mjölkfat är alla händelser som väcker frågor som kräver svar. Många ringer Naturvårdsverket och får sitt svar. Detsamma gäller för exempelvis företag, organisationer, kommuner, landsting, länsstyrelser, departement, riksdagsledamöter, politiska partier, poliser, muséer, institutioner, press, radio och TV. Viltförvaltningen är således mycket informationskrävande. Den intensiva informationsverksamheten är dock en förutsättning för viltförvaltningen. Genom denna erhålls kontinuerligt information av betydelse för det dagliga arbetet, men den skapar också stora möjligheter att snabbt vidarebefordra information av vikt för viltförvaltningen. I enhetens informationsverksamhet ingår också att utbilda

framför allt tjänstemän vid olika myndigheter, exempelvis vid polisen, åklagarväsendet, länsstyrelserna och tullen. Enheten producerar också själv eller medverkar vid produktion av olika trycksaker.

Skogsstyrelsen

Skogsvårdsorganisationens (Skogsstyrelsen och skogsvårdsstyrelserna) arbetsuppgifter och ansvarsområde beslutades senast av statsmakterna i samband med översynen av skogspolitiken år 1993. Den finns närmast formulerad i instruktionen för Skogsstyrelsen och skogsvårdsstyrelserna (SFS 1993:1272) och i naturvårds- och skogsvårdslagstiftningarna. Enligt 3 § i instruktionen skall skogsvårdsorganisationen (SVO) bl.a. särskilt

1. verka för att skogen och skogsmarken utnyttjas effektivt och ansvarsfullt så att den ger en uthålligt god avkastning,
2. i enlighet med sitt sektorsansvar och i samråd med de myndigheter som ansvarar för naturvård och kulturmiljövård verka för biologisk mångfald och en rik och varierad kulturmiljö,

-----

4. medverka i frågor om hushållning med naturresurser, ..."

Skogsstyrelsen (SKS) skall enligt 6 § i samma förordning bl.a. särskilt:

2. besluta om mål och ange riktlinjer för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet samt följa och utvärdera verksamheten, ...

----

5. verka för att skog och skogsmark skyddas mot skador av luftföroreningar, djur och sjukdomar, ..."

Skogsvårdsstyrelsen (SVS) skall bl.a. särskilt:

1. följa skogsbrukets utveckling och vidta eller hos Skogsstyrelsen föreslå lämpliga åtgärder för att främja skogsnäringen,
2. bedriva rådgivning och lämna information i syfte att främja ett rationellt skogsbruk och en biologisk mångfald, ..."

Det skogspolitiska beslutet innebar att SVO fick ett större ansvar och vidgade befogenheter i miljöfrågor på det skogliga området. Beslutet innebar ett fullföljande av de principer som tidigare lagts fast i det miljöpolitiska beslutet 1991 om ett utökat sektorsansvar såväl för näringen som för myndigheterna. Frågor rörande förvaltningen av våra viltstammar ingår därför numera i SVO:s myndighetsansvar.

Varken SKS eller SVS har några speciella handläggare för jakt- och viltvårdsfrågor utan dessa frågor handläggs inom ramen för den ordinarie verksamheten. Ej heller redovisar SVO jaktfrågorna speciellt i det tidsredovisningssystem som används med undantag för kampanjen "Viltvård i samverkan". Under föregående år bokfördes totalt 542 tjänstgöringsdagar

till en kostnad av 1,6 milj.kr. på kampanjen. Hur många dagar som därutöver berörde jakt och viltvårdsfrågor för att bl.a. uppfylla sektorsmålen finns inte särredovisat och kan ej heller uppskattas men jakt- och viltvårdsfrågor diskuteras nästan vid varje rådgivningstillfälle med markägarna framför allt i samband med förnygringsarbete.

Kompetensen i jakt- och viltvårdsfrågor inom organisationen måste sägas vara hög. Ämnet ingår i den högre skogliga utbildningen och vid flera skogsvårdsstyrelser finns tjänstemän som därutöver genomgått den 2-åriga s.k. viltmästarutbildningen vid Jägareförbundets kursgård Öster-Malma. Därtill kommer att jakt utgör en viktig fritidssysselsättning för många av organisationens tjänstemän.

SKS har i organisationens planeringsanvisningar fastställt mål för verksamheten nämligen:

Sektorsmål

Skador orsakade av vilt skall begränsas.

Verksamhetsmål

SVS skall följa utvecklingen av hjortviltets betetryck och skador på plant- och ungskog. Detta kan ske genom att sammanställa utförda betetrycksinventeringar och utförda skadeinventeringar samt medverka vid samråd mellan markägare och jägare. Likaså skall SVS verka för att lövförnyringar inhägnas till skydd mot viltskador.

Detta innebär bl.a. att skogsvårdsstyrelserna årligen skall insamla och sammanställa uppgifter om exempelvis älgskador på skog och vidareförmedla denna information till såväl länsviltmyndighet som lokala samrådsgrupper. Rådjurens skador på förnyringar kommer inom kort att följas upp inom ramen för återväxttaxeringsprojektet "Polytax".

I aktionsplanen för biologisk mångfald som nyligen överlämnats av SKS till regeringen fastställs följande:

Sektorsmål

Skogsbruket skall verka för att viltstammarna anpassas så att det inte uppstår oacceptabla skador på skogsekosystemen, och att det råder balans mellan viltstammarnas storlek och betestillgång.

Som förslag till åtgärder nämns en utveckling och sammanställning av betetrycksinventeringarna samt en fortsatt utvärdering av effekten av olika skogsbruksåtgärder på viltstammarna. Även dagens viltstammars effekt på vegetationen bör utredas i form av FoU-projekt.

Utöver dessa formellt grundade uppdrag genomför SKS tillsammans med Naturvårdsverket och berörda organisationer för närvarande informations- och utbildningskampanjen "Viltvård i samverkan" som en följd av det jaktpolitiska beslutet 1991. Kampanjen som pågår t.o.m. 1996 vilar på en utredning som berörda myndigheter gjorde på uppdrag tillsammans 1992. Organisationens lokala enheter – distriktskontoren – biträder kampanjen genom att besöka och diskutera viltets påverkan på skogen i de studiecirkelklar som genomförs. Huvuddelen av de 542 tjänstgöringsdagar som redovisades på kampanjen 1994/95 utgjordes just av sådana studiecirkelbesök.

SVS handlägger och beslutar om statligt stöd till skogsbruket. Inom ramen för den del av stödet som utgörs av natur- och kulturvårdsinriktade åtgärder utförs vissa åtgärder som gynnar viltvården på fastigheter såsom anläggande av viltvatten på skogsmark.

Skogsvårdsstyrelserna är representerade i länsviltnämnderna och länsjägmästaren är i flera län ordförande i nämnden. Såväl SKS som SVS utgör normalt remissorgan i jakt- och viltvårdsfrågor.

Statens jordbruksverk (Jordbruksverket)

Enligt 8 § rennäringslagen meddelar Jordbruksverket föreskrifter om upplåtelser på statens mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen. Upplåtelser av rätt till jakt prövas enligt 2 § rennäringsförordningen (1993:384) av länsstyrelsen.

All hantering av jaktfrågor ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen sker inom ramen för verkets rennäringsfunktion på företagsenheten. Frågor som rör jakt i hägn och jakt med injektionsvapen hanteras av verkets djuvavdelning.

Jordbruksverket meddelar föreskrifter för upplåtelser av rätt till småviltsjakt och fiske på statens mark ovan odlingsgränsen och renbetesfjällen.

Vid jakt i hägn gäller djurskyddslagen (1988:534) då djuren befinner sig i fångenskap. Jakt i hägn regleras dock i jaktkungörelsen (SNFS 1994:3) 86-90 §§ samt, vad gäller ammunition, 56 §. Jakt med injektionsvapen regleras i jaktkungörelsen 59 och 60 §§. Jordbruksverket ansvarar för läkemedelshanteringen i detta sammanhang. All tillförsel av receptbelagda läkemedel till djur skall ske under veterinärt ansvar. Vid jakt med injektionsvapen används mycket potenta läkemedel som vid fel användning kan orsaka stor fara för såväl människor som djur.

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA)

SVA har i sin instruktion inga specificerade uppgifter inom området jakt och viltvård. SVA är dock centralt diagnostik- och referenslaboratorium och ansvarar för övervakningen av smittsamma sjukdomar i Sverige, vilket även gäller för de vilda djuren. SVA skall också biträda Jordbruksverket vid vissa undersökningar, som i en del fall rör vilda djur.

SVA erhåller årligen ett anslag från jaktvårdsfonden (det så kallade fallviltanslaget) för att undersöka hälsoläget bland vilda djur i Sverige, samt bevaka veterinärmedicinska frågor i samband med jakt och viltvård. Inom SVA hanteras frågor inom dessa områden huvudsakligen på Vilt-enheten, där för närvarande sju personer arbetar. Viltenhetens verksamhet finansieras till viss del av fallviltanslaget, till viss del med statsmedel och slutligen till viss del med uppdragsintäkter.

Fallviltundersökningen innebär att jägare, markägare eller allmänheten kan lämna in döda vilda djur som påträffas i markerna för undersökning. Material från skjutet vilt som uppvisar förändringar och som exempelvis skulle kunna utgöra en livsmedelshygienisk risk lämnas också regelbundet in. Detta arbete innebär en nära kontakt med jägarkåren. Övervakningsarbetet leder ofta till upptäckter som resulterar i projekt inom eller utanför SVA. Som exempel på detta kan nämnas Älvsborgssjukan hos älg. SVA och viltenheten är också engagerade i ett flertal undersökningar och projekt med veterinärmedicinsk anknytning till jakt och viltvård. Som exempel på detta kan nämnas undersökningar av biologiska grunddata för fastställande av jakttider, testning och utvärdering av fångstredskap ur djurskyddssynpunkt, undersökningar av grytanlagsprov med grävling m.m. Slutligen bedrivs undervisning och kursverksamhet rörande viltsjukdomar för jägare, allmänhet, Jägareförbundets personal, elever på viltmästarutbildningen samt högskolekurser. Vidare undervisar viltenheten vid SVA veterinärer i viltsjukdomar och viltbesiktning.

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)

SLU:s verksamhetsidé är att utveckla kunskapen om de biologiska naturresurserna och människans hållbara nyttjande av dessa. Detta sker genom utbildning, forskning, fortlöpande miljöanalys och information. Detta innebär att SLU:s centrala uppgift är att ta fram nya kunskaper, sammanställa befintliga kunskaper och att föra ut dessa kunskaper i samhället. En grundtanke är att universitetet ska göra detta helt fristående och att det universitetet för fram skall vara värderingsfritt i relation till olika företeelser i samhället. Denna grundsyn gäller naturligtvis även SLU:s relation till frågor angående jakt och viltvård. Vid SLU bedrivs

forskning om många frågor kring jakt och viltvård och universitetet presenterar kunskaperna genom utbildning och information.

Rikspolisstyrelsen

Rikspolisstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för polisväsendet. Länsstyrelsen är högsta polisorgan i länet. Länet utgör ett eller är indelade i flera polisdistrikt. I ett polisdistrikt finns en polismyndighet. Polisen handlägger ärenden enligt jaktlagen, jaktförordningen, djurskyddslagen m.fl. lagar och förordningar. Polismyndigheternas organisation varierar. Vanligen handläggs ärenden beträffande jaktbrott m.m. på en kriminalavdelning/motsvarande. "Akuta" jaktärenden handläggs ofta av funktionen vakthavande befäl/motsvarande på en ordnings/operativ avdelning. På fältet fullgörs uppgifter av uniformerad personal. De resurser som polisen avsätter för dessa ärenden kan, på grund av redovisningssystemen, inte anges exakt.

Vägverket

Polisrapporterade viltolyckor på det allmänna vägnätet registreras som ett av underlagen före beslut om viltolycksförebyggande åtgärder. Registreringen sker bl.a. på kartmaterial, s.k. olyckskarta. Vägverket har sedan länge ett samarbete på såväl central som regional nivå med Svenska jägareförbundet i frågor som rör vilt och trafik som t.ex. viltstammarnas utveckling och åtgärder med anledning av detta. Av publikation 1994:061, Vägutformning 94 del 15, framgår bl.a. att "Vid viltolycksförebyggande åtgärder ska samråd ske med berörd länsjaktvårdsförening, lokala jaktvårdsorganisationen och markägare". Som komplement till vedertagna viltolycksförebyggande åtgärder bedriver Vägverket i nära samarbete med forskare och jägare försök med att få fram alternativa åtgärder.

Naturhistoriska riksmuseet

Naturhistoriska riksmuseets arbete med jakt- och viltvård är till stor del koncentrerat till löpande verksamhet som ansvarig mottagare av cirka 350 individer per år av statens vilt (18 § Jaktlagen) ett material som kommer till mångsidig användning för såväl analyser av miljögiftsituationen som mer traditionella systematiska studier. Genom att definitionen på jakt utformats så att ringmärkning av fåglar är jakt, är museet härutöver ansvarigt för en mycket omfattande jakt på ca 300 000 fåglar årligen genom att den svenska ringmärkningen administreras av Ringmärkningscentralen vid museet. Dessutom är museet verksamt som rådgivare och remissinstans åt Naturvårdsverket och Miljödepartementet i frågor som rör landets fåglar och däggdjur. Museet har enligt sin instruktion till uppgift att *främja*

intresset för samt kunskapen och forskning om ..., växt- och djurvärlden samt människans biologi och naturmiljö. Människan och naturens samverkan i det som kallas jakt är därigenom en naturlig del av museets verksamhet, både vad gäller forskning och publik verksamhet.

Länsstyrelserna

Av landets länsstyrelser har några länsstyrelser valt att lämna en utförlig beskrivning av myndighetens ansvar för och arbete med jaktfrågor och viltvårdsfrågor. Nedan redovisas svaret från en länsstyrelse som väl illustrerar länsstyrelsernas ansvar och arbete.

Länsstyrelsen Västmanlands län

De ärenden som tillhör jakt- och viltvården och som enligt lag och förordning anförtrotts länsstyrelsen kan i huvudsak indelas i nedan angivna ärendegrupper och -typer. För fullständighetens skull har även ärenden som upphört tagits med eftersom de behandlades under föregående budgetår. För att få en rättvis bild av arbetsläget redovisas nedan vilka ärendetyper inom respektive grupp, som varit aktuella under senast avslutade budgetår (1994/95) och deras antal (st.). Antalet avser inkomna ärenden eller av länsstyrelsen öppnade initiativärenden under denna period.

Jaktvårdsområden (jvo)

Ärendetyper enligt lagen (1938:274) om rätt till jakt:

- * Begäran om fastighetsutredning; förekom inte under budgetåret 1994/95
  - * Förlängning av jvo:s bestånd samt eventuellt i samband därmed ändring av jvo:s omfattning och/eller stadgar; 1 ärende under budgetåret 1994/95
  - * Överklagande av jvo:s beslut; förekom inte under budgetåret 1994/95
- Ärendetyper enligt lagen (1980:894) om jaktvårdsområden:
- * Begäran om fastighetsutredning; 1 ärende under budgetåret 1994/95
  - * Bildande av jvo; förekom inte under budgetåret 1994/95
  - * Ombildande av jvo; 1 st.
  - * Förändring av jvo:s omfattning och/eller stadgar; 4 st.
  - * Överklagande av jvo-föreningsbeslut; 10 st.
  - * Överklagande av länsstyrelsens beslut gällande jvo och hithörande ärenden; 3 st.
  - * Beslut om upplösning av jvo; förekom inte.

Älgjakt

Älgjakt behandlas i 33 § jaktlagen, 3-3b samt 7 §§ jaktförordningen samt Naturvårdsverkets föreskrifter i 2-28 §§ jämte verkets allmänna råd i dess jaktkungörelse (SNFS 1994:3, NV:58, senaste lydelse 1995:6, NV:61).

Dessutom finns Naturvårdsverkets allmänna råd 96:2 angående "Rätten till fälld älg och fallvilt av älg". Följande ärendegrupper kan urskiljas.

- * Registreringsärenden: Registrering av område för älgjakt, registrering av förändringar av befintliga områdens omfattning, om- och avregistreringar av områden; 108 ärenden under budgetåret 1994/95
- * Licensgivning och beslut i anslutning till meddelade licenser (t ex frågor angående avräkning från licens, rätt till fälld älg, överskjutningsavgifter eller avgiftsbefrielser); 366 licenser, fördelade på 209 A-licenser, 132 B-licenser och 25 E-licenser
- * Jakttider, älgavgifter, föreskrifter och rekommendationer; 2 st.
- * Rapportering till naturvårdsverket angående fällda älgar; 1 st.
- * Remisser från departement och centrala myndigheter; 5 st..

Jakt efter kronhjort

Jakt efter kronhjort behandlas i 4, 5, 7 §§ och bilaga 3 jaktförordningen samt Naturvårdsverkets föreskrifter i 29-37 §§ jämte verkets allmänna råd i dess jaktkungörelse (SNFS 1994:3, NV:58). Följande ärendegrupper kan urskiljas:

- * Kronhjortsområden; förekom inte under budgetåret 1994/95
- * Jakttider; (ingår i motsvarande beslut för älgjakt)
- * Licensgivning och beslut i anslutning till meddelade licenser (t.ex. frågor angående avräkning från licens); 35 licenser
- * Rapportering till naturvårdsverket angående fällda kronhjortar; 1 st.

Älgvårdsfonden (f.d. viltskadefonden)

Hithörande ärenden regleras genom 13, 29 a, 52a-e §§ jaktförordningen samt Naturvårdsverkets föreskrifter i 2-28 §§ jämte verkets allmänna råd i dess jaktkungörelse (SNFS 1994:3, NV:58, senaste lydelse 1995:6, NV:61). Följande ärendegrupper kan urskiljas:

- * Ersättning för skador orsakade av älg och hjort; Ärendetypen har numera upphört, men ingår i materialet för det undersökta året – totalt 35 ärenden
- * Ersättningsanspråk enligt 29a § jaktförordningen för skador orsakade av andra djur än älg och hjort (nytt fr.o.m. 1.7 1995)
- * Bidrag till anläggande eller renovering av älgskyttebanor; 1 st.
- * Bidrag till länsstyrelsens administrationskostnader; 1 st.
- * Utbetalning av arvoden och reseersättningar till länsviltmyndighets ledamöter; 1 st.
- * Bidrag till informationsverksamhet rörande jakt- och viltvård; 1 st. ("viltvård i samverkan")
- * Andra bidragsansökningar; 1 st (inköp av Giesesaltsten)
- * Överförande av medel till jaktvårdsfonden för fällda älgar; 1 st.
- * Redovisning av ställningen i fonden till naturvårdsverket; 1 st.

Skyddsjakt

Behandlas i 24-29 §§ jaktförordningen. Följande ärendetyper finns:

- * Skyddsjakt på myndighets initiativ; förekom inte under 1994/95
- * Skyddsjakt på enskilda initiativ (inkl åtgärder mot bävers bo och dammbyggnad); 9 st.

Dispenser och övriga tillståndsärenden

Behandlas i 9, 13, 14, 19, 21, 23, 31, 41a-42, 43-44, 47-48 §§ jaktförordningen samt 86-90, 100 §§ jaktkungörelsen (SNFS 1994:3, NV:58) samt Naturvårdsverkets allmänna råd gällande vilthägn. I huvudsak ingår följande ärendetyper:

- * Undantag från begränsning av jakten nattetid; förekom inte under 1994/95
- * Tillstånd att använda godkänt bekämpningsmedel för att döda fåglar vid allvarliga skador och sanitär olägenhet; 1 ärende under 1994/95
- * Tillstånd att använda belysning vid jakt; förekom inte
- * Föreskrifter gällande användande av hundar vid jakt; förekom inte
- * Tillstånd till jakt från motordrivet fordon och att medföra vapen under färd; förekom inte
- * Undantag från bestämmelser om fredning i enskilt fall för vissa ändamål; 3 st
- * Tillstånd till och villkor för vilthägn; cirka 25 st.
- * Tillstånd till och tillsyn av yrkesverksam montering eller annan preparering av vilt; förekom inte
- * Jakt på allmänt vatten; förekom inte.

Förordnanden av personer i vissa befattningar

Dessa ärenden regleras genom 39 § jaktlagen, 46 § och 53 §§ jaktförordningen samt 101 § jaktkungörelsen (1994:3, NV:58). Två ärendetyper återfinns här:

- * Förordnande av ledamöter i länsviltnämnden; förekom inte under 1994/95
- * Förordnande av jaktillsynsmän; förekom inte.

Ovanstående sammanställning visar att ett flertal ärendetyper inte har handlagts inom länsstyrelsen under den undersökta perioden. Enligt länsstyrelsens bedömning är den undersökta perioden representativ vad det gäller ärendefrekvens avseende löpande ärenden inom området jakt- och viltvård.

För närvarande pågår ett projekt angående trafiksäkerhet inom Västmanlands län, där bl.a. viltolyckorna uppmärksammas. Därigenom kan även trafiksäkerhetsaspekten på ett mera påtagligt sätt uppmärksammas inom jaktadministrationen, bl.a. vad avser tilldelning av älg och kronhjort.

Totalt åtgår cirka 1,1 årsarbetskrafter för dessa ärendetyper. De handläggs huvudsakligen inom följande delar av organisationen: naturvård/miljöskydd (till ca 82 %, huvuddelen av ärendegrupperna), kundmottagningen (ca

15 %, bereder vissa registreringsärenden och föredrar älg- och hjortjaktlicenser samt uppföljande verksamhet), rättsfunktionen (3 %, överklaganden av jvo beslut jämte beslutsfunktion för jvo). För budgetåret 1994/95 uppgick de totala kostnaderna för jaktadministrationen till ca 460 000 kronor. Av detta belopp svarade älgjaksadministrationen för ca 409 000 kronor eller ca 89 % av de totala kostnaderna.

Skogsvårdsstyrelserna

Av landets skogsvårdsstyrelser har några valt att lämna en utförlig beskrivning av myndighetens ansvar för och arbete med jaktfrågor och viltvårdsfrågor. Svaren ger en bra bild av skogsvårdsstyrelsens ansvar för och arbete med dessa frågor. Nedan redovisas svar från en skogsvårdsstyrelse (svaret lämnat innan styrelserna omorganiserades).

Skogsvårdsstyrelsen i Älvsborgs län

Skogsvårdsstyrelsens, (SVS), viktigaste uppgift i egenskap av statlig regional sektorsmyndighet är att arbeta för att förverkliga den av riksdag och regering fastlagda skogspolitiken, där produktions- och miljömålen är jämställda och lika viktiga. Detta synsätt präglar följaktligen också alltmer Skogsvårdsstyrelsens arbete på olika sätt. Miljömålet i skogspolitiken innebär i korthet att skogssektorn dvs. alla som arbetar med skog allt ifrån den enskilde skogsägaren till skogsbolag och Skogsvårdsstyrelser har ett ansvar att tillsammans se till att alla i landet naturligt förekommande skogslevande arter bereds möjlighet att fortleva i livskraftiga bestånd och i naturliga miljöer. Naturvårdsarbetet i skogen skall alltså vara inriktat både på bevarande av arter och deras livsmiljöer.

Eftersom de jaktligt intressanta arterna är en del av den biologiska mångfalden omfattas även dessa av Skogsvårdsstyrelsens naturvårdsarbete. Viltvården ingår som en integrerad del inom ramen för SVS:s befintliga organisation och resurser.

I syfte att göra jägarna delaktiga i naturvårdsarbetet i skogen och med insikten att det finns kopplingar mellan viltvård, naturhänsyn och skogsvård med ansvaret för den biologiska mångfalden som gemensam nämnare startade Skogsvårdsstyrelsen i Älvsborgs län tillsammans med länets två jaktvårdsföreningar och LRF ett projekt "Älg i skogen" under våren 1995.

Bakgrunden till initiativet är att i såväl jaktlagen som i naturvårdslagen och skogsvårdslagen uttrycks det intentioner om samverkan och ansvarstagande på lokal nivå. En av ambitionerna med detta projekt är därför att ge dessa intentioner ett praktiskt och konkret innehåll. Projektet kan också ses som

en praktisk tillämpning och fortsättning på studiekampanjen "Viltvård i samverkan".

Projektets huvudmålsättning är att lokalt på varje skogsvårdsdistrikt i länet med hjälp av en iordningställd "Vilt- och naturvårdsslinga" på ett konkret och pedagogiskt bra sätt visa goda exempel på hur man i sitt ordinarie skogsbruk med små uppoffringar kan ta tillvara de naturliga förutsättningarna att producera viltfoder och andra former av viltvård i kombination med att man tar en bra naturhänsyn och värnar den biologiska mångfalden i övrigt. Slingorna är tänkta att användas och används också redan som exkursionsobjekt för olika grupper med intresse för viltvård, naturvård och skogsvård, såsom jaktlag, studiecirkelgrupper, naturskyddsföreningar, skogsägare, skogsbolag, skolklasser, etc. etc. Projektet skall i första skedet löpa fram till 31 december 1997, och har redan rönt stort intresse från olika intressegrupper och uppmärksamhet i olika media.

En annan del i projektet och som genomfördes under våren 1995 var att sätta upp cirka 30 hägn väl spridda i länet. Hägnen är 16 x 16 m och är placerade på nyavverkade hyggen utom i fem fall där hägnen är uppsatta i skog med blåbärsris på marken. I hägnen och på referensytor utanför hägnen kan framförallt jägare få egna upplevelser av dels viltbetningens effekter på den naturliga hyggesfloras artsammansättning och dess förmåga att etablera sig med och utan betestryck från klövvilt, dels studera betestrycket på såväl planterade som självsådda barrplantor jämfört med inhägnade plantor skyddade från betning. Pedagogiskt har det visat sig vara ett mycket framgångsrikt sätt att öka förståelsen för nödvändigheten av att viltstammarna balanseras gentemot skogens produktions- och miljövärden. Hägnen har lagts ut i samverkan med forskare från Svenska Jägareförbundet och kan även utnyttjas för framtida viltforskning.

En ytterligare målsättning som kan nämnas är att fram till år 1997 skall minst 70 % av länets registrerade älgjaksareal ingå i älgskötselområden eller storlicensområden. Bildandet av älgskötselområden är enligt SVS den för närvarande viktigaste åtgärden för att skapa förutsättningar för lokal samverkan och lokalt ansvar för viltstammar i balans.

Utöver det arbete som bedrivs inom ramen för projekt "Älg i skogen" arbetar skogsvårdsstyrelsen med jakt- och viltvårdsfrågor i en rad andra sammanhang som t.ex. medverkan i länsviltnämnden, regelbundna träffar i en skoglig samrådsgrupp på länsnivå där SVS är inbjudare, regelbundna träffar med lokala skogliga samrådsgrupper på varje skogsvårdsdistrikt där också SVS står som värd.

Genom Skogsvårdsstyrelsens decentraliserade organisation med distriktskontor på fem platser i länet finns det ofta ett väl utvecklat samarbete ute på distrikten mellan Skogsvårdsstyrelsens konsulenter och de lokala

jaktvårdskretsarna eller andra jaktliga sammanslutningar. Detta samarbete består ofta i att SVS konsulenter medverkar i de numera obligatoriska samrådsträffarna som jaktvårdskretsarna kallar till inför fastställande av älgvårdsplaner eller förslag till avskjutningsramar. På samma sätt medverkar SVS i de motsvarande samråd som sker i de älgskötselområden som finns i länet.

Föreningen skogsindustrierna

Skogsindustrierna är en sammanslutning av de större skogsbolagen i Sverige. Det är således en branschorganisation, som inte har något myndighetsuppdrag. Vad avser jakt svarar organisationen på remisser i frågor om jakt och viltvård, som rör medlemmarnas gemensamma intressen och då uppfattningarna är likartade. Skogsindustrierna har ingen speciellt avdelad med övergripande ansvar för jakt- och viltvårdsfrågor. Ingen löpande verksamhet eller särskilda projekt bedrivs för närvarande i Skogsindustriernas regi. Under senare år har organisationen aktivt tagit del bl.a. i kampanjen "Viltvård i samverkan". I den arbetsgrupp inom Svenska Jägareförbundets markägarkommitté, som arbetat med förslag till förändringar i "lagen om Jaktvårdsområden", har skogsindustrierna varit representerade. Viss samordning sker i samband med "Utredningen om vissa jaktfrågor". Jakt- och viltvårdsfrågor handläggs annars oftast av medlemsföretagen själva.

Jägarnas riksförbund

Riksförbundets arbetsuppgifter och ansvarsområde har sedan förbundet bildades den 3 mars 1938 successivt utvecklats genom påverkan av, dels jägarnas (och de egna medlemmarnas) önskemål och krav, dels genom lagstiftning, myndighetsbeslut och formella allmänna uppdrag. Angående de allmänna arbetsuppgifterna och uppdragen kan följande särskilt framhållas.

År 1975 beslutade Riksdagen om samordnad älgjakt (prop. 1975:25). På uppdrag av dåvarande departementschefen Svante Lundkvist medverkade Jägarnas riksförbund vid utarbetandet av systemet för en samordnad älgjakt. Från ikraftträdandet av den samordnade älgjakten 1976 har Jägarnas riksförbund och Svenska jägareförbundet varit lika representerade i landets samtliga länsvilt nämnder (från början benämnda länsälgnämnder) med vardera en ordinarie ledamot och en suppleant. För insatsen 1975/76 beviljade Regeringen ett bidrag om 100 000 kr ur jaktvårdsfonden. 1978 beslutade Riksdagen om införande av kompetensprov för jägare (prop. 1977/78:141). I propositionen angav departementschefen bl.a. följande (s. 20) "Enligt min mening bör båda jägarorganisationerna i samarbete

svara för provens praktiska genomförande på fältet. De bör därvid på lika villkor erhålla bidrag ur jaktvårdsfonden för den verksamhet som de utför i anledning av kompetensprovet.". 1987 beslutade Riksdagen om en ny jaktlag. I prop. 1986/87:58 anges på sidan 22 följande: "Den administration som behövs för att ett sådant regelsystem skall fungera bör samhället svara för. Jag delar beredningens och remissinstansernas uppfattning att administrationen bör förenklas så långt det är möjligt. En aktiv medverkan av jägarnas organisationer får enligt min mening stor betydelse för möjligheterna att finna enkla former för hur jakten och viltvården skall organiseras och när en rad praktiska uppgifter skall lösas.". I samma proposition namnges på sidan 63 fyra organisationer som gör ett betydelsefullt arbete för faunavården i landet. De fyra namngivna organisationerna är Svenska jägareförbundet, Jägarnas riksförbund, Svenska naturskyddsföreningen och Sveriges ornitologiska förening.

År 1992 beslutade Riksdagen om åtgärder för att uppnå balans mellan landets viltstammar och de skador som de förorsakar. Till grund för riksdagsbeslutet låg prop. 1991/92:9. På sidan 22 i propositionen anges att information och utbildning till jägarna och markinnehavarna är det viktigaste medlet för att kunna uppnå balans mellan viltstammarna och skadesituationen. Där anges i fråga om ansvarsförhållandet bl.a. följande: "Verksamheten bör bedrivas i jägarorganisationernas regi i samråd med jordbrukets och skogsbrukets intresseorganisationer."

I lagstiftningen namnges Jägarnas riksförbund och Svenska jägareförbundet två gånger i vapenkungörelsen (4 och 5a §§). I Rikspolisstyrelsens FAP 551-3 under 4.1 anges följande om vapeninnehav "I svårbedömda ärenden av principiell betydelse bör yttrande inhämtas från Svenska Jägareförbundet och/eller Jägarnas Riksförbund-Landsbygdens Jägare". I jaktkungörelsen 46 § anges att två ledamöter jämte suppleanter i länsvilt nämnderna "utses efter förslag av jägarnas organisationer för länet."

År 1978 behandlade Riksdagen motion 1977/78:1276 om årliga bidrag ur jaktvårdsfonden till Jägarnas riksförbunds allmännyttiga verksamhet. I sitt utlåtande JoU 1978/79:4 noterade utskottet följande faktiska förhållande: "Mot bakgrund av den senaste tidens utveckling mot ett ökat ianspråktagande av JRF-LJ:s resurser för samhällsnyttiga uppgifter finner utskottet i och för sig motiverat att förbundet erhåller visst bidrag av allmänna medel. Utskottet har för sin del inte något att erinra mot att förbundet, i avbidan på resultatet av den översyn av jaktens administration m.m. som sker genom jakt- och viltvårdsberedningens försorg, om så befinns erforderligt, av medel ur exempelvis jaktvårdsfonden tilldelas ytterligare bidrag för sin verksamhet." Regeringen beviljade därefter det första årsanslaget som då var 150 000 kr.

I övrigt kan nämnas att Jägarnas riksförbund sedan 20 år tillbaka medverkat i alla offentliga utredningar och kommittéer som arbetat med frågor om faunavård och jakt. Sammantaget kan noteras att Jägarnas riksförbund under de senaste årtiondena i huvudsak varit betrodda med samma allmänna uppdrag och arbetsuppgifter som Svenska jägareförbundet. En jämförelse ger vid handen att antingen är båda förbunden namngivna för givna uppdrag, eller har uppdragen lämnats till "jägarorganisationerna" utan rangordning eller förtur.

Jägarnas riksförbunds högsta beslutande organ är förbunds kongressen som sammanträder vart annat år. Kongressen består av 100 valda ombud för länsorganisationerna (länsdistrikten). Verksamheten leds av en förbundsstyrelse med 15 ledamöter samt ett arbetsutskott med 7 ledamöter. Rutinfrågor och löpande ärenden handläggs av förbundsstyrelsen som består av förbundsordföranden samt 1:e och 2:e förbundsordförande, samt ansvariga tjänstemän vid förbunds kansliet. Förbundet är indelat i 23 regionala länsdistrikt, som i sin tur består av 195 lokalavdelningar som är rikstäckande. Medlemstalet var 1995 i oktober 16 324.

Riksförbundets resurser har alltid i hög grad varit baserade på ideellt arbete. Detta gäller alltjämt och är en naturlig förklaring till det förhållandevis stora antalet förtroendevalda styrelseledamöter och andra funktionärer på riks-, läns- och lokalplan. Centralt har förbundet 7 heltidsanställda vid förbunds kansliet i Södertälje. För det regionala arbetet finns för närvarande 5 anställda. De av medlemmarna erlagda årsavgifterna finansierar förbundets egna internkostnader samt en del av den verksamhet som är att anse som direkt samhällsnyttig. Under 1994 omsatte förbundet 6 341 000 kr i den centrala verksamheten, varav 4 941 000 (78 %) bestreds med egna medel och 1 400 000 (22 %) med bidrag ur jaktvårdsfonden. För kalenderåret 1995 beräknas årsomsättningen uppgå till cirka 6,8 miljoner. Kostnaderna för förbundets verksamhet fördelar sig under 1994-1995 schematiskt på olika verksamhetsområden enligt följande:

Förbundets egna administrationskostnader och aktiviteter 32 %
Information till jägare, markägare och allmänheten 31 %
Utbildning och kursverksamhet 19 %
Faunavård och djurskydd 9 %
Rådgivning till myndigheter, jägare och allmänheten 8 %
Samverkan med andra partsintressen nationellt och internationellt 1 %

Till detta kommer den regionala och lokala verksamheten som varje enhet finansierar genom andel av medlemsavgifterna samt egna medel i form av skjutbaneverksamhet, lotterier och annan ideell verksamhet genom medlemsinsatser.

Riksförbundets verksamhet omspannar hela den "gröna sektorn" som innefattar miljövard, biotopvard, faunavård, djurskydd och jakt. De viktigaste verksamhetsdelarna utgör följande aktivitetsområden.

Information

Medlemsinformation via medlemstidning, brev och foldrar samt medlemsmöten. Information om faunavård, viltskador och jakt till landets jägare och markägare via massmedia, brevutskick, mässor och utställningar samt offentliga informationsmöten. Information till allmänheten, med särskild satsning på ungdomen, om miljövard, ekologi, biotopvard, faunavård, djurskydd, jaktutövning och fiskefrågor. Nära en tredjedel av förbundets totala årsomsättning utgörs av informationsinsatser. Under 1995 beräknas ca 180 000 personer, i någon form, ha nåtts av riksförbundets information.

Utbildning

Förbundets utbildningsverksamhet riktar sig till både egna medlemmar och allmänheten. Utbildning för jägarexamen och därmed sammanhängande prov är en betydande del av utbildningsprogrammet. Årligen genomgår drygt 4 000 personer förbundets kurser för jägarexamen. Ungefär lika många deltar i någon form av förbundets utbildning inom framtidssatsningen Viltvård i Samverkan. Därutöver förekommer kurser inom olika ämnesområden som berör miljövard, biotopvard, faunavård, jakt och fiske. Även specialkurser anordnas för både vuxna och ungdomar. Som exempel på kurser avsedda för ungdomar kan nämnas, att umgås med naturen, överlevnadskurser, beredning av hudar och skinn, tillverkning av egen utrustning som kläder, knivar och fiskedon, holttillverkning och faunavård. Utbildning och övning i olika former av skytte är en viktig del i utbildningen.

För utbildningsverksamheten inköpte förbundet 1978 Sterte skola i Sandvikens kommun. Därefter har förbundet byggt ut den gamla skolan till en modern kursgård med 35 bäddar i den egna hotelldelen och en totalkapacitet om 80 kursdeltagare. I viss utsträckning samordnas kursverksamheten vid Sterte kursgård med den verksamhet riksförbundet bedriver vid Sånge Säby folkhögskola i vilken förbundet är medinstiftare och delägare.

Förbundets utbildningsverksamhet bedrivs till stor del i form av studiecirklar. Därjämte anordnas internatkurser vid Sterte kursgård och Sånge Säby folkhögskola. I övrigt förekommer ett flertal olika former av veckokurser, veckoslutskurser och andra kortkurser centralt, regionalt och lokalt. För skytteverksamheten disponerar förbundet drygt 100 jaktsskyttebanor runt om i landet.

Rådgivning

Riksförbundets rådgivning är öppen för alla. Den omfattar allt från miljö- och biotopvård till djurskydd, faunavård, skytte, jakt och fiske. Förbundet lämnar även råd i rättsfrågor som berör den jaktliga sektorn. Det är många olika intressenter som vänder sig till Jägarnas riksförbund för råd. Från den offentliga sektorn sker fortlöpande förfrågningar från centrala tillsynsmyndigheter, länsstyrelser, polismyndigheter, åklagare, advokater och domstolar. Förbundet får därjämte många rådfrågningar från kommuner, fastighetsförvaltare, samfälligheter och jaktvårdsområden. Den största gruppen rådfrågande är enskilda personer, där jägarna dominerar följda av markägare och arrendatorer. Samtidigt är det en förhållandevis stor grupp icke jagande allmänhet som kontakter förbundet för råd om allt som rör djur och natur. Sammantaget handlägger förbundet årligen drygt 6 000 rådfrågningsärenden.

Förbundets kompetens och rådgivning är känd även utanför landets gränser. Som exempel härpå kan nämnas den framställning som 1995 kom från Ryska Statsduman till Jägarnas Riksförbund om råd och hjälp för vidareutveckling av den Ryska faunavården och jaktutövningen. Redan 1983 tog den Ryska (Sovjetiska) statsförvaltningen kontakt med Jägarnas riksförbund för råd och informationsutbyte.

Fortlöpande medverkan i nationella och internationella organ.

Jägarnas riksförbund är representerat i bl.a. följande centrala organ.

1. Ledamot i den centrala samrådsgruppen för jägarexamen (Naturvårdsverket).
2. Hälftenansvaret i den centrala ledningsgruppen för jägarexamen.
3. Ledamot i den centrala ledningsgruppen för Viltvård i Samverkan.
4. Ledamot i Jaktmarkskommittén.
5. Ledamot i Jaktidsberedningen.
6. Ledamot i expertgruppen för test och godkännande av fällor.
7. Ledamot i arbetsgruppen för internationell standard för fällor.
8. Ledamot och suppleant i samtliga länsvilt nämnder.
9. Representation i Utredningen om vissa jaktfrågor.
10. Två ledamöter och en generalsekreterare i Nordisk Jegersamvirke.

Projektmedverkan.

Det dominerande projektet de senaste tre åren har varit Viltvård i Samverkan. Därefter skall den verksamhet som projektet initierat i form av information, utbildning och lokala samråd övergå i den fortlöpande verksamheten. Riksförbundet har varit starkt engagerat i detta projekt. Denna verksamhet kommer att bestå och vidareutvecklas under kommande år.

Lantbrukarnas riksförbund och Skogsägarnas riksförbund

Förbunden saknar myndighetsuppdrag. Vissa delområden inom jaktadministrationen förutsätter emellertid förbundens medverkan i en utsträckning som liknar samhällsuppdrag. Förbunden har exempelvis av riksdagen uttalade ansvarsområden i rollen att företräda markägarintresset i länsvilt-nämnderna samt i de olika samrådsfunktioner som blev följden av 1991 års jaktpolitiska beslut. (prop. 1991/92:9). Den av statsmakterna beslutade jaktpolitiken förutsätter också ett ökat ansvarstagande och varaktiga insatser från berörda markägarorganisationer.

Jakt- och viltvårdsfrågorna har inte krävt någon särskild organisation inom respektive förbund utan jaktfrågorna ingår naturligt i övrig intressebevakning. Mot denna bakgrund är det också svårt att kvantifiera resursinsatsen inkom för jakten. Sammantaget rör det sig dock om betydande personella och ekonomiska resurser som avsätts för jaktfrågorna.

Förbunden finns för närvarande representerade i ledningsgruppen för "Viltvård i samverkan", jakttidsberedningen, jägareförbundets s.k. jaktmarkskommitté, länsvilt-nämnderna samt i ett antal jaktvårdsföreningar och jaktvårdskretsar. Bevakningen av jakten förutsätter också ett nära samarbete med myndigheter och organisationer med intresse för jakt. I förbundens löpande arbete ingår bl.a. att ge service till medlemmar i frågor som rör jakt- och viltvård samt initiera och genomföra olika internutbildningar m.m.

Naturskyddsföreningen

Föreningen har inget ansvar enligt lag, regeringsuppdrag e.d. Föreningens arbete med frågor om jakt- och viltvård handläggs av personal på kansliets naturvårdsavdelning i samråd med föreningens experter, styrelseledamöter och lokala organisation. Någon särskild organisation eller särskilda resurser har inte avdelats. Arbetet består dels av löpande verksamhet i form av remissyttranden, skrivelser m.m. i jakt- och faunafrågor, medverkan i Jägareförbundets jakttidsberedning och medverkan i länsvilt-nämnderna, dels i form av särskilda faunaprojekt som föreningen initierat och driver. Här kan framför allt nämnas arbetet med havsörn, pilgrimsfalk, lo och utter. Därutöver bedriver föreningen en informationsverksamhet i dessa frågor, både genom att framställa och tillhandahålla div material och genom att serva allmänheten, skolor, egna medlemmar m.fl. med information. I föreningens tidskrift Sveriges Natur behandlas regelbundet frågor som rör faunavård och jakt.

Svenska jägareförbundet

Enligt lag

Av lag följer inga arbetsuppgifter eller något ansvarsområde.

Enligt förordning

- 46 § första stycket jaktförordningen: ..."två ledamöter i varje länsvilt-nämnd skall utses efter förslag av jägarnas organisationer för länet."
- 50 § andra stycket jaktförordningen: "Kammarkollegiet skall bokföra influtna jaktvårdsavgifter på jaktvårdsfonden. Efter bokföringen skall kollegiet lämna Svenska Jägareförbundet uppgift om vilka som betalat avgiften."
- 4 § första stycket vapenförordningen: "De sammanslutningar som i enlighet med 8 § tredje stycket vapenlagen (1973:1176) får ges tillstånd att inneha skjutvapen är följande.
  1. ... Svenska Jägareförbundet."
- 5 a § första stycket vapenförordningen: ... Provet avläggs inför en provledare som förordnats av polismyndigheten efter förslag av Svenska Jägareförbundet ..."

Enligt jaktkungörelsen m.m.

- 62 § jaktkungörelsen, SNFS 1994:3: "Fotsnara för rödräv, slagfälla för bäver och ripsnara får endast användas av personer som genomgått särskild utbildning enligt de villkor som framgår av beslut om typgodkännande av redskapen." Enligt Jaktkungörelsens allmänna råd till SNFS 1994:3 genomförs sådan "utbildning som anges i 62 § av jägarorganisationerna utifrån de villkor som fastställs av Naturvårdsverket."
- Enligt jaktkungörelsens allmänna råd till SNFS 1995:6 kan bidrag ges ur älgvårdsfonden till jaktvårdssammanslutning för länet för administration av inventering i form av älgobservationer.
- Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd 17 juni 1992 till vapenlagstiftningen (RPS FS nr 2 FAP 551-3): Enligt 4:1 i de allmänna råden bör vid bedömningen av behov av vapen för jakt tillståndsmyndigheten inhämta upplysningar från länsjaktvårdsföreningen eller jaktvårdssammanslutningen i orten. I svårbedömda ärenden av principiell betydelse bör yttrande inhämtas från Svenska jägareförbundet. Vidare framgår av 4.2 samma råd, att godkända jägarexamensprov registreras på data hos Svenska Jägareförbundet.
- Statens jordbruksverks föreskrifter 2 aug. 1993 om upplåtelser av rätt till småviltjakt och fiske på statens mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen: Enligt 8 § gäller för användning av hund vid jakt att hund som vid särskilt test konstaterats inte jagar ren, får användas inom alla områden och vid all jakt. Vid utförandet av sådana tester används elhalsband och sådana bör, enligt Jordbruksverkets allmänna råd (1995:1) i anslutning till bl.a. djurskyddslagen (1988:534), inte användas annat än av personer som genomgått utbildning som rekomen-

derats av Jordbruksverket. Verket har i beslut den 3 mars 1995 (34 716/95) beslutat att tills vidare rekommendera bl.a. Jägareförbundets utbildning av renrenhetsinstruktörer.

- Länsstyrelsen i Gotlands län har genom beslut den 22 januari 1982 (11.363-3-82) uppdragit åt Gotlands Skarpskytte- & Jägargille (Jägareförbundets länsavdelning på Gotland) att i händelse av oljeskador med biträde av det i varje särskilt fall behövliga antalet personer, avliva oljeskadad sjöfågel.

Förbundsorganisationen

Svenska jägareförbundets beslutande organ är årsstämman och förbundsstyrelsen samt på regional och lokal nivå länsföreningsstämmor respektive årsmöten samt styrelserna i länsjaktvårdsföreningar och jaktvårdskretsar. Årsstämman består av ombud, utsedda av länsjaktvårdsföreningarna i förhållande till deras medlemsantal.

Förbundsstyrelsen består av ordföranden i förbundet och sex ledamöter valda av årsstämman samt generalsekreterare och en arbetstagarrepresentant. Länsföreningsstämman består av ombud, utsedda av jaktvårdskretsarna i förhållande till deras medlemsantal. Styrelsen för länsjaktvårdsföreningen består av ledamöter utsedda av länsföreningsstämman. I styrelsen ingår vidare efter länsjaktvårdsföreningens medgivande ledamöter utsedda av länsorgan, länsorganisation eller motsvarande med anknytning till viltvård och jakt, t.ex. markägarorganisationer men även myndigheter. Kretsårsmötet består av dels till kretsen anslutna enskilda medlemmar, dels ombud utsedda av till kretsen anslutna lokala jaktvårdsorganisationer, dels kretsens styrelseledamöter. Kretsstyrelsen består av ordförande och övriga ledamöter, valda av årsmötet. Verksamheten är organiserad i tre geografiska regioner, Norr, Mitt och Syd. Ordförandena i de inom regionen förekommande länsjaktvårdsföreningarna utgör ett regionråd, som behandlar ärenden som är gemensamma för regionen samt frågor där förbundsstyrelsen önskar höra regionrådets mening. Regionrådet utser inom sig ordförande.

Personalorganisationen/Personella resurser

Förbundet har anställd personal vid det centrala kansliet, Stockholm, vid Öster-Malma Jaktvårdsskola, Björnlunda, vid Boda Jakt & Fiske AB, Enånger, samt vid forskningsavdelningen, Uppsala. Regionalt placerad personal är regionchefer, regionadministratörer och, vid länsjaktvårdsföreningarna, länsjaktvårdskonsulenter (en i varje län), i de större länsjaktvårdsföreningarna en eller flera länsjaktvårdare, samt länsadministratörer. Det genomsnittliga antalet anställda inom förbundet, omräknat till heltidsanställda och vägda för anställda som börjat eller slutat under perioden, var enligt bokslutet för 1994 131 st.

Utbildningsresurser

Sedan 1947 bedriver Jägareförbundet yrkesutbildning i jakt och viltvård vid Öster-Malma jaktvårdsskola i Södermanland. Ett 20-tal årskurser har av-

hållits sedan dess och därutöver ett mycket stort antal kurser i viltvård. Dessutom bedrivs en omfattande försöks- och studieverksamhet, ibland på universitetsnivå, inom ämnesområdena viltvård och viltbiologi.

Yrkesutbildning i viltvård och jakt anordnas f.n. vart tredje år. Ca 15 elever kan beredas plats vid varje kurs som omfattar 15 månader. Kursen omfattar ämnen som viltbiologi, viltvård, jaktkunskap, jakthunddressyr, informationskunskap och författningskännedom. De utexaminerade viltmästarna kan söka befattningar som jaktvårdtjänstemän inom Jägareförbundet, som jägare/viltvårdare vid skogsbolag, större gårdar etc., som fältassistenter inom viltforskningen eller andra tjänster som kräver viltmästarkompetens. Viltmästarutbildningen kommer i fortsättningen att ske i samarbete med Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU).

För viltvårdsintresserade arrangeras vid Öster-Malma ett stort antal kortare kurser och studiedagar.

- För allmänheten i viltvård och jaktkunskap, men även i mer speciella ämnen som träning och användning av eftersökshundar, viltuppfödning, biotopvård, fällfångst, jaktskytte m.m.
- För studiecirkelledare anordnas särskilda kurser i samarbete med Studieförbundet.
- För speciella yrkeskategorier som lärare, skogstjänstemän, länsstyrelsepersonal och journalister anordnas orienterande kurser inom viltbiologi, viltvård och jaktkunskap.
- För Jägareförbundets personal anordnas fortbildningskurser och konferenser.
- För elever vid skogs- och lantbruksskolor samt deltagare i miljövårdskurser m.fl. anordnas studiedagar.
- Varje vår arrangeras slutligen även besöksdagar för allmänheten.

Boda Jakt & Fiske AB, av Jägareförbundet helägt bolag, har ett kursprogram som bl.a. rymmer Jägarexamen, Praktisk jakt, Eftersök, Bättre jakt-skott och Jakthundens dressyr. På Boda anordnas också renrenhetstest. På Boda har vidare arrangerats ungdomsläger, bl.a. med deltagare från övriga nordiska länder. Boda Jakt & Fiske säljer också dagkort för småviltjakt och fiskekort.

Några av förbundets länsjaktvårdsföreningar bedriver utbildnings- och informationsverksamhet vid egna kursgårdar. Så sker t.ex. på Skedhult i Jönköpings län, på Jägartorpet i Värmlands län och på Kullen i Kopparbergs län.

Forskningsresurser

Verksamheten vid Jägareförbundets forskningsavdelning skall enligt beslut omfattas av forskning, viltövervakning och information. Forskningen vid avdelningen bedrivs ofta i nära samarbete med olika universitet. Av-

delningen bedriver ett brett spektrum av informationsverksamhet, t.ex. telefonrådgivning, mindre utredningar, föredrag, undervisning och symposierarrangemang. Forskningsavdelningen ger också ut rapportserien Viltforum.

Forskningsavdelningen skall ansvara för Jägareförbundets viltövervakning, där avskjutningsstatistik och kunskap om klövviltstammarnas utveckling föreslås få en prioriterad roll. För hantering av viltövervakningsprogrammet har avdelningen utvecklat ett system för datalagring i ett geografiskt informationssystem (GIS). Avdelningen är belägen på Sveriges Lantbruksuniversitets (SLU) område i Uppsala och hyr resurser som datanät, bibliotek och laborationslokaler av SLU. Avdelningen har tolv anställda som avlönas via Jägareförbundets baskostnader. En person är placerad vid Jägareförbundets centrala kansli med ansvar för samordningen av Jakt & Fauna-frågor i organisationen. Övriga på forskningsavdelningen avlönas via externa forskningsanslag. Forskningsavdelningen förfogar över ett 600 ha stort hägn i Sunnäs, norr om Gävle.

Forskningsfinansiering

Naturvårdsverket, WWF, Jägareförbundets "Forskningstia" (tio kronor av varje medlemsavgift), Stiftelsen skogsbrukets forskningsfond, Skogsstyrelsens forskningsfond, Sydkraft/Vattenfall, Carl Tryggers stiftelse, Karl Erik Önnesjös Stiftelse och Skogsbruket.

Resursen medlemmar och förtroendevalda

Den 30 juni 1995 var antalet medlemmar i Jägareförbundet 198 804. Antalet länsjaktvårdsföreningar är 25, antalet kretsar 378 och antalet anslutna lokala jaktvårdsorganisationer 3 560. Antalet förtroendevalda centralt, i länsjaktvårdsföreningar och jaktvårdskretsar uppgår till cirka 6 000, varav cirka 5 500 lokalt i förbundets jaktvårdskretsar.

Ekonomiska resurser

År 1994 hade förbundet intäkter på sammanlagt 132,3 miljoner kr, varav 46,5 miljoner avsåg intäkter från jaktvårds- och viltskaderegleringsfonder, 5,3 miljoner anslag och bidrag, 47,8 miljoner medlemsavgifter samt 32,7 miljoner fakturering och övriga intäkter. Verksamhetens kostnader uppgick detta år till 126,1 miljoner kr.

Central verksamhet

Jägareförbundet centralt svarar för kontakterna med regering, riksdag, centrala myndigheter, riksorganisationers centrala organ samt för förbundets omfattande internationella kontakter. Här skall särskilt noteras det omfattande arbete som bedrivs inom den av Jägareförbundets förbundsstyrelse utsedda jaktidsberedningen. Jaktidsberedningen består av 18 röstberättigade ledamöter samt en observatör. Jaktidsberedningen redovisar sina förslag till förbundsstyrelsen som beslutar om Jägareförbundets förslag till

ändrade jakttider. Jägareförbundets förslag till ändringar av jakttiderna ställs till Naturvårdsverket.

Jaktmarkskommittén bestående av företrädare för AssiDomän Skog AB, Lantbrukarnas Riksförbund, Jordägareförbundet, Skogsägarnas Riksförbund, Jägarnas Riksförbund, Korsnäs AB, Stora Skog AB, MoDo AB, SCA Skog AB samt Svenska Jägareförbundet är liksom jaktidsberedningen ett rådgivande organ. Kommittén har bland annat diskuterat frågor kring viltstammarnas utveckling och beskattning, utarbetat ett gemensamt förslag till ny lag om jaktvårdsområden, arbetat fram kriterier för prissättning av jaktmark m.m.

Det centrala kansliet ansvarar vidare för registerhanteringen av jägarexamensregistret och jaktkortsregistret samt planering och samordning av viss verksamhet. Jägareförbundet centralt svarar för produktionen av tidningen Svensk Jakt och har också en mycket omfattande produktion av böcker, videor och informationsmaterial. Arbetsgivaransvaret för förbundets personal åvilar förbundet centralt.

Länsverksamheten

Löpande arbetsuppgifter – Länsverksamheterna arbetar under förhållanden och med problem, som på grund av bl.a. geografiskt läge och därmed sammanhängande viltförhållanden, avsevärt kan skilja mellan de olika länen. Arbetsuppgifterna gäller rådgivning, utbildning, information, utredningar, remisser samt sammanställningar av besluts- och arbetsunderlag.

Jägarexamen

Inom varje länsjaktvårdsförenings verksamhetsområde finns en ledningsgrupp för jägarexamen, vilken leder verksamheten i enlighet med Naturvårdsverkets direktiv. I ledningsgruppen ingår representanter för länsjaktvårdsföreningen och Jägarnas riksförbunds distrikt. Inom varje län finns ett antal provbanor för jägarexamen, f.n. totalt 315 st i landet. Vid varje sådan provbana finns ett antal provledare, f.n. totalt 1 486 st i landet, vilka efter utbildning förordnas av polismyndigheten. Provledaren utfärdar ett intyg över avlagda prov, vilka registreras hos Jägareförbundet.

Särskilda projekt

Viltvård i samverkan – Jägareförbundet är en av de organisationer som knutits till den centrala ledningsgruppen för informations- och utbildningskampanjen Viltvård i samverkan. Ute i länen ingår Jägareförbundets personal i projektgrupperna, ofta som projektledare.

Viltvård i jordbruket – En kursbok producerad av Jägareförbundet i samarbete med LRF och framställd med bidrag från Skolverket. Boken trycktes efter det att Sverige blivit medlem i EU och svenskt jordbruk därmed underkastats unionens jordbrukspolitiska program. Till kursboken

är därför fogad en kompletterande folder "Att träda i viltvårdens tjänst" som innehåller råd och anvisningar till de jordbrukare som vill använda avställd mark för viltfoderproduktion.

Bly/Alternativhagel – Sedan några år tillbaka driver Jägareförbundet en informations- och utbildningskampanj som syftar till att jägarna skall gå över från blyhagel till för miljön ofarliga alternativhagel vid jakt i våtmarker och över vattendrag. För ändamålet har video och särskild informationsbroschyr producerats.

Agenda 21 – I arbetet med de regionala miljöstrategierna deltar i en del län länsjaktvårdsföreningarna, och i det lokala Agenda 21-arbetet medverkar i några fall också representanter för Jägareförbundets jaktvårdskretsar.

Jägareförbundets pågående forskningsprojekt

Effekter av stora växtätare på skogsvegetation, Älg och biotopvård, Kraftledningsgator och vilt, Biotoper och vilttillgång, Älgpopulation och födan, Balanserad älgstam, Älg, rådjur och radioaktivitet, Älgens populationsdynamik i Uppland, Reglering av älgstammen, Älgens populationsdynamik, Rådjurens betesmönster och bete på barrplantor, Det Skandinaviska Björnprojektet, Björnens betydelse som älgpredator, Populationstillväxt, dynamik och spridning hos vildsvinet i mellersta Sverige, Biotopval hos skogshare, Åldersrelaterad föryngring hos orre, Viktiga mortalitetsfaktorer i en orrpopulation, Hur stort uttag kan göras ur en ripstam?, Utsättningsförsök med raphöns, Effekten på skogshöns – tillgången av underväxtröjning vid gallring, Andfåglars populationsdynamik, Monitoring av gäss, Minkens effekter på vattenfåglar, Projekt Utter.

Sveriges jordägareförbund

Förbundet har en jakt- och fiskekommitté. Det finns en mycket lång erfarenhet och stor sakkunskap inom jakt- och viltvårdsfrågor bland medlemmarna. Förbundet är representerat i Viltvård i samverkan, Svenska jägareförbundets jaktmarkskommitté, är remissorgan till Naturvårdsverket samt har ledamöter i länsviltnämnder.

Sveriges ornitologiska förening (SOF)

SOF är ofta remissinstans i fågelskyddsfrågor. SOF har också en representant i jaktidsberedningen. SOF har en fågelskyddskommitté samt en jaktgrupp som behandlar de rent jaktliga frågorna. Arbetet sker ideellt. Ekonomiska resurser saknas för att anställa den fågelskyddsintendent föreningen behöver. För närvarande behandlas fågelskyddsärenden huvudsakligen av generalsekreteraren, och i viss mån av styrelseledamöter.

SOF upprättar för närvarande en databank för publicerad litteratur om jaktbara fågelarter. SOF deltar i jakttidsberedningen, handlägger fågel-skyddsärenden och driver artprojekt på jaktfalk och skarv, två arter med anknytning till jaktliga frågor. SOF driver även internationella fågelskydds-frågor genom Birdlife International, som är ett nätverk bestående av fågel- och naturskyddsorganisationer från ett stort antal länder över hela världen.

9.4.2 Uppdraget till Svenska jägareförbundet att leda den praktiska viltvården och jakten

SOU 1936:38 Betänkande med förslag rörande jaktlagstiftningsfrågor

Initiativet till denna utredning kom via en motion i andra kammaren vid 1931 års riksdag. I motionen hemställdes att Kungl. Maj:t skulle utarbeta ett förslag till ordnande av jaktvårdsarbetet i landet och i samband därmed införa bestämmelser om erläggande av en jaktvårdsavgift som villkor för att idka jakt; allt i huvudsaklig överensstämmelse med ett av Domänstyrelsen avgivet yttrande över en av Svenska jägareförbundet gjord framställning om lagstiftning i ämnet. I utlåtande över motionen delade jordbruksutskottet motionärens uppfattning att förhållandena på jaktens och jaktvårdens område inom landet inte var tillfredsställande. Särskilt betänklig var den tillbakagång av viltstammen som under senare år allt hastigare ägde rum. Kungl. Maj:t tillsatte en utredning och gav bl.a. följande riktlinjer för utredningens bedrivande (SOU 1936:38 s. 6 f.).

"...frågan om avgifter för rätt att idka jakt. Nämnda fråga vore av gammalt datum. Sedan densamma vid flera tillfällen tidigare varit föremål för överväganden,...Med hänsyn härtill och till de betänkligheter som otvivelaktigt mötte mot ett allmänt skatteläggande av rätten att jaga kunde ifrågasättas, huruvida anledning förelåge att ånyo upptaga denna fråga till utredning. Departementschefen sade sig emellertid anse, att frågan på det sätt borde göras till föremål för ny prövning, att närmare undersökning företoges rörande de utgiftsändamål på jaktens område vartill bidrag om allmänna medel skäligen kunde ifrågakomma. Skulle det, sedan behovet av dylika understöd i detalj utrönt, visa sig, att härför erforderliga medel icke lämpligen kunde åvägabringas på annat sätt, torde utredningen böra utsträckas att avse frågan om de behövliga medlens anskaffande genom uttagande av jaktvårdsavgift i sådan form som i görligaste mån lämnade den enskilde jordägarens jakträtt oförkränt."

Utredningsmannen, Gustaf Adolf Bouveng, kom fram till att ledningen av det s.k. jaktvårdsarbetet borde anförtros åt ettdera av två alternativ. Alternativen var antingen att anförtro ledningen åt en ny statlig myndighet eller att låta ledningen handhas av då befintliga frivilliga jaktvårdsorganisationer. Motivet för att en organiserad ledning av jaktvårdsarbetet över huvud taget behövdes var följande (a. a. s. 87).

"En lagstiftning som avser att främja jaktvården och som i sådant syfte så fullständigt som möjligt upptager regler för jaktutövning och viltvård kan, som inledningsvis framhållits, förväntas bli av betydelse redan därigenom, att den underlättar skapandet av en opinion i av lagstiftaren önskad riktning. Den enskilde jaktutövaren får genom en sådan lagstiftning vägledning i fråga om de normer efter vilka han uti ifrågavarande hänseenden skall rätta sitt handlande, dock kanske i främsta rummet så, att han ur lagen kan inhämta vad som därutinnan icke är honom tillåtet. I fråga om av lagstiftaren åsyftade positiva åtgärder till jaktvårdens främjande kan visserligen en av jaktvårdsintresse besjälad jakträttsinnehavare, såsom ock erfarenheten visar, uträtta mycket av värde, men räckvidden härav måste dock bli begränsad, bland annat beroende på, att hans initiativ icke når så synnerligen långt utöver hans eget jaktområdes gränser ävensom att han som regel saknar erforderlig överblick över förhållandena på det jaktliga området i allmänhet. Skola därför till jaktvårdens fromma givna föreskrifter få allmänlig betydelse, fordras att desamma omsättande i praktiken kommer att ske under medverkan och överinseende av personer med på området erforderlig sakkunskap, förmåga till initiativ och auktoritet. Kravet på förefintlighet av sagda kvalifikationer understrykes ytterligare, därest i betraktande tages, att arbetet med jaktvårdens främjande städse bör ske under hänsynstagande till att av densamma berörda näringars intressen ej trädas för nära. Att undersöka huru den sålunda erforderliga ledningen av jaktvårdsarbetet lämpligast bör vara organiserad och därom avgiva förslag har ock, i enlighet med de utredningsmannen lämnade direktiven, utgjort en betydelsefull del av hans uppdrag."

Vid valet mellan att anförtro denna ledning antingen åt en statlig myndighet eller en frivillig jaktvårdsorganisation anförde utredningsmannen argument för och emot.

Enligt utredningsmannen skulle åt en sakkunnig myndighet kunna överlämnas avgörandet av åtskilliga jaktvårdsärenden som belastade Kungl. Maj:t. Även åtskilliga jaktvårdsärenden i vilka beslutanderätten tillkom lokal

myndighet skulle kunna överflyttas till den centrala myndigheten. Att överlämna ledningen av och tillsynen åt ett statligt organ skulle, enligt utredningsmannen, medföra att ledningen blev utövad efter enhetliga, rationella principer samt under opartiskt hänsynstagande till alla av saken berörda intressen. En sådan ledning skulle dock medföra såväl organisatoriska som praktiska olägenheter enligt utredningsmannen som vidare anförde följande (a.a. s. 88 f.).

"Flertalet jaktvårdsärenden kräva emellertid snabbhet i avgörandet. Vill man därför från början gardera sig mot ogynnsamt verkande försening i handläggningen av desamma, torde man bli nödsakad uppdelning av ifrågavarande ledningen av jaktvårdsarbetet på flera personer, vilket med andra ord skulle innebära tillskapandet av ett nytt ämbetsverk. Detta synes man emellertid böra undvika. Visserligen kan tillkomsten av ett sådant ämbetsverk jämväl tänkas bidra till ett förverkligande av naturskyddsrelsens önskemål om statlig ledning av naturskyddet, när det ju synes ligga nära tillhands att under ämbetsverkets förvaltning lägga inte endast jaktvårds- utan även naturskyddsärendena. De senare äro emellertid av synnerligen mångskiftande art och jaktvården utgör allenast en mindre detalj av desamma, varför det kan befaras, att vid ett sammanförande under en ledning av jaktvårdsarbetet och naturskyddsarbetet jaktvårdsintresset skall komma i andra hand. En viss divergens i uppfattning om mål och medel torde vidare föreligga mellan naturskyddets talesmän och jaktvårdarna, såtillvida som de förra synas mera ensidigt lägga huvudvikten vid det negativt betonade skyddandet av naturen, medan för jaktvårdarna numera det väsentliga blivit att genom positiva åtgärder av varjehanda slag uppbygga, vårda och berika djurlivet. Även om man emellertid på den ena eller andra vägen lyckas ernå en tillfredsställande lösning i fråga om organisationen av jaktvårdsarbetets statliga ledning, måste man räkna med, att åtskilliga jaktvårdsärenden äro av den beskaffenhet, att deras handläggning och avgörande icke utan olägenhet kan anförtros annan än lokal myndighet. Då det givetvis är uteslutet att göra denna lokala myndighet, som väl fortfarande bör vara länsstyrelsen, till en underinstans av den centrala jaktvårdsmyndigheten, kommer även i fortsättningen jaktvårdsärendena att passera skilda vägar. Uppdragandet av gränserna mellan länsstyrelsernas och den centrala jaktvårdsmyndighetens kompetensområde torde även bli förenat med svårigheter. Härtill kommer slutligen att en aldrig så väl organiserad och av nit för saken besjälad central jaktvårdsmyndighet dock ytterst för ett resultat-rikt arbete är beroende av det enskilda initiativet. Att åt detta initiativ, som för närvarande är förkroppsligat i de frivilliga jaktvårdsföreningarna samt Svenska jägareförbundet, inrymma erfoderligt inflytande i en

organisation sådan som den ovan skisserade synes emellertid jämväl möta svårigheter.

Vad nu anförts har synts utredningsmannen giva vid handen, att jaktvårdsarbetets ställande under centraliserad statlig ledning, trots de fördelar som därav skulle vinnas, dock icke är den lämpligaste lösningen av frågan om jaktvårdsorganisationens utformning."

Utredningsmannen fann alltså att en central statlig ledning av jaktvårdsarbetet inte var den lämpligaste lösningen utan förordade att denna ledning i stället skulle omhändertas av befintliga länsjaktvårdsföreningar samt Svenska jägareförbundet. Till stöd för en sådan ordning anförde utredningsmannen huvudsakligen följande (a. a. s. 89 f.).

"Att, ..., ändock många marker uppvisa en, särskilt i fråga om vissa arter, förhållandevis riklig villebrådsstam, att jaktvård bedrivs på så många områden som verkligen är fallet, samt att intresset för jaktvården är i ständigt stigande inom vida kretsar...är i främsta rummet att tillskriva det av de frivilliga jaktvårdssammanslutningarna bedrivna målmedvetna och uppoffrande arbetet. I spetsen för detta arbete hava gått länsjaktvårdsföreningarna och dessas centrala sammanslutning, Svenska jägareförbundet. Måhända frestas man, särskilt vid en jämförelse med förhållandena i andra länder, att beteckna resultaten av detta arbete såsom skäligen blygsamma och väl må man i ett eller annat fall kunna tveka om, huruvida i arbetet använda metoder alltid varit odelat lyckliga, man må vid sådan kritik ej förglömma, att dessa föreningar endast förfogat över obetydliga penningmedel och att de därför för sin verksamhet varit hänvisade till frivilliga, praktiskt taget oavlönade krafter, vilka kanske icke haft förmågan att vinna gehör hos just de kretsar, som framför allt borde nås av jaktvårdspropagandan.

Vad som ur ovanberörda synpunkter för närvarande torde kunna anmärkas mot sammansättningen av jaktvårdsföreningarnas styrelser är, att desamma väl ensidigt representera jägarintresset. Därest man, såsom i förslaget avses, på jaktvårdssammanslutnings styrelse vill lägga verkställandet av utredning i sådana frågor som till exempel bekämpandet av viltskador, lär emellertid bliva nödvändigt att åt styrelsen giva en sådan sammansättning, att bedömandet av en dylik fråga kommer att ske under tillbörligt hänsynstagande till andra än de extrema jägarsynpunkterna...Då enligt förslaget föreningarna skola komma att handhava betydande medel av i viss mån allmän karaktär, fordras ökat inflytande av det allmänna i fråga om kontrollen över dessa medels användande. Föreningsstyrelsernas karaktär av åtminstone halvofficiell institution synes slutligen kräva, att de i sitt handhavande av dem anförtrodda

funktioner komma att vara underkastade samma ansvar som i allmänhet är stadgat beträffande funktionärer i motsvarande ställning."

Utredningsmannens förslag till lag om rätt till jakt innehöll inga bestämmelser om ledningen av jaktvårdsarbetet. I lagen fanns dock regler om skyldigheten att erlägga jaktvårdsavgift. I förslagets 18 § stadgades att den som ville utöva jakt var skyldig att erlägga jaktvårdsavgift och att influtna avgifter skulle bilda en fond, kallad jaktvårdsfonden vilken efter Konungens bestämmande skulle användas till främjande av jaktvården inom landet. Utredningsmannens förslag till jaktstadga innehöll en avdelning som rubricerades Jaktvårdsarbetet. Den innehöll bl.a. bestämmelser om jaktvårdsorganens sammansättning och verksamhetsformer.

Enligt utredningsmannens förslag skulle centralt organ för rikets jaktvårdsföreningar vara Svenska jägareförbundet och envar som förvärvade medlemskap i en jaktvårdsförening skulle bli medlem av Svenska jägareförbundet. Jaktvårdsföreningarnas stadgar skulle fastställas av länsstyrelsen och Svenska jägareförbundets av Konungen.

Ledningen av den omedelbara tillsynen över jaktvårdsarbetet inom jaktvårdsföreningens verksamhetsområde skulle handhas av föreningens styrelse, kallad jaktvårdsstyrelsen. Styrelsen skulle bestå av sex personer varav ordföranden skulle utses av länsstyrelsen samt en ledamot vardera av länsstyrelsen och hushållningssällskapet. På jaktvårdsstyrelsen ankom det främst att

1. med uppmärksamhet följa viltbrådsstammarnas såväl kvantitativa som kvalitativa utveckling inom verksamhetsområdet och framlägga de förslag som av denna utveckling kunna föranledas,
2. förvalta de medel ur jaktvårdsfonden som för jaktvårdsföreningens verksamhet kunna bli tillgängliga,
3. öva tillsyn över att jakten utövas och jaktvården bedrivs enligt de riktlinjer som angivas i lagen om rätt till jakt samt under iakttagande i nämnda lag, jaktstadga eller annan författning meddelade föreskrifter till viltbrådets skydd och förkovran ävensom hindrande av intrång i andra näringars intressen,

4. verka för att ägare av intill varandra gränsande fastigheter samman-sluta sina ägor till jaktområden ävensom biträda vid utformandet av avtal fastighetsägarna emellan,

5. i övrigt tillhandagå jakträttsinnehavare med råd och anvisningar rörande jaktens utövande samt därigenom ävensom beviljande av medel till skyddsanordningar, utfodring, inplantering av vilt och dylikt direkt bidra till främjandet av en allmännare rationell jaktvård,

6. tillhandahålla länsstyrelsen och andra myndigheter yttranden och upplysningar i jaktliga frågor samt

7. verka för åvägabringande av tillförlitlig jaktstatistik.

Svenska jägareförbundet skulle, enligt den av utredningsmannen föreslagna jaktstadgan, företrädas av en centralstyrelse som skulle bestå av nio ledamöter. Av dessa nio ledamöter skulle en ledamot representera den biologiska vetenskapen, en vara sakkunnig i fråga om de av jaktvårdsarbetet mest berörda näringarna, nämligen skogsskötsel och jordbruk, och en besitta domarkompetens. Dessa tre ledamotplatser skulle utses av Kungl. Maj:t. Två av dessa ledamöter skulle utses efter förslag från dels Vetenskapsakademien, dels av Domänstyrelsen och Lantbruksstyrelsen gemensamt.

Svenska jägareförbundet skulle enligt utredningsmannens förslag till jaktstadga ha till uppgift

att med uppmärksamhet följa utvecklingen av jakthushållningen inom riket samt utöva tillsyn över att jaktvårdsföreningarna så bedriva sin verksamhet, att landets anspråk på god och ändamålsenlig jaktvård tillgodoses, ävensom göra de framställningar och framlägga de förslag som härav kunna föranledas,

att genom en för varje fall lämpad upplysningsverksamhet öka kännedomen om lagar och författningar på jaktens och naturskyddets områden, sprida kunskap om olika djurslags levnadsbetingelser samt behov av vård och skydd, motarbeta användandet av förödande och plågsamma jaktmetoder samt verka för ökad förståelse överhuvud för människans förpliktelser mot den levande naturen,

att avge yttranden och verkställa utredningar i ärenden som av Konungen eller myndigheter för sådant ändamål till förbundet överlämnas,

att förvalta de medel ur jaktvårdsfonden som ställas till förbundets förfogande samt
att upprätta en för hela riket omfattande jaktstatistik.

Av den allmänna motiveringen till jaktstadgan framgår att i fråga om de jaktvårdsföreningarna och Svenska jägareförbundet åliggande allmänna uppgifterna dessa bör lösas främst genom ett allsidigt och grundligt upplysningsarbete vilket bör bedrivas dels genom tidskriftsverksamhet, dels genom mer personlig påverkan såsom föredrag, filmföreläsningar och demonstrationer (a. a. s. 95).

Enligt utredningsmannens förslag skulle jaktvårdsfondens medel förvaltas av Statskontoret. Av de influtna medlen skulle fem procent tillfalla kronan till bestridande av de med uppbörd och utfärdandet av jaktkorten förenade kostnaderna, fem procent stå till Konungens förfogande för att användas till jakt- och naturvårdande ändamål av allmänt intresse, femton procent utbetalas till Svenska jägareförbundet för dess verksamhet, tio procent avsätts för att av Konungen användas till utjämnande av brist i jaktvårdsförenings stat samt återstoden eller sextiofem procent överlämnas till jaktvårdsföreningen.

Proposition 1938:46 med förslag till lag om rätt till jakt m.m.

I propositionen (s. 27-31) redogjordes för utredningsmannens förslag om jaktvårdens organisation och finansiering varvid bl.a. följande nämndes. Utredningsmannen har framhållit att en lagstiftning för jaktvårdens främjande kunde förväntas få betydelse redan genom att understödja skapandet av en opinion i önskad riktning samt genom att påverka enskilda jägare och andra. Dessa verkningar antogs dock få ganska begränsad räckvidd. För att "skänka allmänna betydelse åt de till jaktvårdens fromma givna föreskrifterna erfordrades, att dessas omsättande i praktiken skedde under medverkan och överinseende av personer med erforderlig sakkunskap, förmåga till initiativ och auktoritet". Utredningsmannen har föreslagit att organiserandet av sådan ledning skall anförtros de frivilliga jaktvårdsorganisationerna. I fråga om de uppgifter som skall åvila de föreslagna organisationerna har utredningsmannen anfört att det främst erfordras ett allsidigt och grundligt upplysningsarbete, vilket borde bedrivas dels genom

tidskriftsverksamhet och dels genom mer personlig påverkan såsom föredrag, filmföreläsningar och demonstrationer.

Departementschefen biföll införandet av en särskild s.k. jaktvårdsavgift. Influtna avgifter bildade en fond, s.k. jaktvårdsfond, vilken efter Konungens bestämmande användes till främjande av jaktvården. Fonden skall enligt jaktstadgan (1938:279) förvaltas av Statskontoret.

När det gällde den av utredningsmannen föreslagna organisationen bifölls dock inte detta förslag. Departementschefen anförde i denna del följande (a. prop. s. 38).

"Vad beträffar den av utredningsmannen föreslagna organisationen har jag kommit till den uppfattningen att det med densamma genomförande bör kunna anstå, tills någon erfarenhet vunnit dels i vad mån den nu förefintliga frivilliga organisationen visar sig vara i stånd att tillgodose de ökade anspråk på sakkunnig och opartisk ledning av jaktvårdsarbetet, som den nya lagstiftningen kan komma att kräva, dels i vilken utsträckning medel för jaktvårdsändamål komma att stå till förfogande. I detta sammanhang vill jag anmärka, att även med den av honom uppskattade medelsbehovet synes kvarstå i huvudsak oförändrat. Fördelningen på olika utgiftsändamål av de till jaktvårdsfonden inflytande medlen torde få ankomma på Kungl. Maj:t att med anlitan av nödig sakkunskap verkställa, därvid dock bör iakttagas, att huvuddelen av de från ett län härrörande jaktvårdsavgifterna bör i huvudsaklig överensstämmelse med utredningsmannens förslag komma jaktvårdsarbetet i samma län till godo. Den länsstyrelserna enligt utredningsmannens förslag åvilande uppgiften att taga befattning med jaktvårdsärendena torde i huvudsak kunna bibehållas, då jag förutsätter att tillgången på jaktvårdsmedel skall medgiva, att erforderlig sakkunskap ställes till länsstyrelsernas förfogande."

Jordbruksutskottets betänkande 1938:JoU53

Utskottet biträdde förslaget om jaktvårdsavgift och att avgifterna bildar en jaktvårdsfond, vilken efter Konungens bestämmande används till främjandet av jaktvården. När det gällde vad medlen skulle användas till anförde utskottet följande (s. 39).

"Såsom i betänkandet framhållits läser det kunna förväntas, att en lagstiftning för jaktvårdens främjande får betydelse redan genom att under-

stödja skapandet av en opinion i önskad riktning samt genom att påverka enskilda jägare och andra. Utskottet, som inledningsvis anslutit sig till denna uppfattning, förmenar dock, att dessa verkningar måste antagas få en ganska begränsad räckvidd. För att de till jaktvårdens fromma givna föreskrifterna skola få en allmännare betydelse erfordras enligt utskottets åsikt, att deras omsättande i praktiken förbindes med en under medverkan av personer med sakkunskap, förmåga till initiativ och auktoritet bedriven upplysnings- och organisationsverksamhet. Denna kräver för sitt utförande icke obetydliga penningmedel. De lokalajaktvårdssammanslutningarna, vilkas yttersta förgreningar utgöras av jaktvårdsområdena, torde för att kunna fylla sin uppgift i många fall bliva i behov av understöd i olika former. Åtskilliga jakt- och naturvårdande åtgärder av mera allmänt intresse ha hittills fått stå tillbaka av brist på medel. Utskottet, som med dessa exempel allenast velat antyda en del av de uppgifter för jaktvårdsarbetet, vilkas genomförande är beroende av att medel för ändamålet stå till förfogande, ansluter sig till grundtanken i Kungl. Maj:ts förslag att de nödiga medlen skola åstadkommas av de jagande själva, främst genom erläggande av s.k. jaktvårdsavgift."

I organisationsfrågan anförde utskottet följande (s. 42 f.).

"Utskottet vill till sist i samband med förevarande paragraf framhålla vikten av att det med stöd av jaktvårdsfonden bedrivna jaktvårdsarbetet kommer att läggas på bredast möjliga bas och under hänsynstagande till de olika på jaktens område representerade intressena. Då, såsom departementschefen framhållit, med genomförandet av den i betänkandet föreslagna jaktvårdsorganisationen läser få anstå tills vidare, synes ansvaret för jaktvårdsarbetet komma att främst åvila den nuvarande helt frivilliga jaktvårdsorganisationen, d.v.s. Svenska jägareförbundet och dess underavdelningar i länen. Häremot torde intet annat vara att erinra än att det för jaktvårdsarbetets behöriga bedrivande enligt nyss angivna riktlinjer blir av betydelse, att jämväl förbundet utvidgar sin bas och sålunda söker draga till sig – även i form av kollektiv anslutning – de ute i bygderna verksamma jaktvårdssammanslutningarna och icke minst de, som bildats med stöd av de föreslagna bestämmelserna om jaktvårdsområden. Utskottet vill därjämte ifrågasätta, om icke de befintliga länsjaktvårdsföreningarna skulle kunna i sin nuvarande frivilliga form bereda plats i sina beslutande organ för representanter för hushållningssällskap och landsting med flera i enlighet med de riktlinjer, som härför uppdragits i betänkandet. I fråga om kontrollen över jaktvårdsmedlens användning förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t kommer att utfärda de därför nödiga bestämmelserna."

SOU 1950:40 Betänkande med förslag till ändringar i jaktlagstiftningen

I betänkandet redovisas att så gott som samtliga jaktvårdsmedel tilldelats Svenska jägareförbundet och dess lokalavdelningar. Kontrollen över hur medlen använts utövades av ett Kungl. Maj:ts ombud hos förbundet. Ombudet granskade användningen av bidragen ur jaktvårdsfonden ur synpunkten av deras tillgodogörande för åtgärder i jaktvårdande syfte. Ombudet ägde närvara vid sammanträden med respektive sammanslutningar och deras beslutande och verkställande organ samt ta del av deras räkenskaper och övriga handlingar.

Jaktåret 1949/50 uppgick antalet medlemmar till över 125 200. Av dessa var omkring 42 300 personligen anslutna till förbundet. Återstoden utgjordes av personer, som genom samtliga då förefintliga 767 jaktvårdsområden och genom 757 lokala jaktvårdssammanslutningar anslutits till länsjaktvårdsföreningarna. Förbundet har således, enligt utredningen, följt jordbruksutskottets anvisningar och lagt sin verksamhet på bred bas (s. 133 ff.).

Enligt utredningens mening har den frivilliga organisationen av jaktvårdsarbetet visat sig vara i stort sett ändamålsenlig och väl ägnad att tillgodose de krav som av departementschefen uppställdes i 1938 års proposition. Genom denna organisation har också möjliggjorts att jaktvårdsmedlen kommit jaktvården till godo utan större administrationskostnader.

Utredningen förordar att ledningen av jaktvårdsarbetet även i fortsättningen helt anförtros åt Svenska jägareförbundet och dess lokalavdelningar.

Vad nu anförts innebär dock enligt utredningen inte, att en fastare organisation av förbundet inte skulle vara önskvärd. Efter samråd med jaktutredningen har emellertid en inom förbundet tillsatt organisationskommitté i september 1950 avgivit ett förslag, som synes vara ägnat att tillgodose nämnda önskemål och som samtidigt innebär en ändamålsenlig lösning av vissa andra organisatoriska spørsmål inom förbundet.

Förslaget innebär bl.a. att den nuvarande förbundsstyrelsen skulle ersättas av en överstyrelse. En ledamot i denna skulle utses av varje länsförening, varjämte kongressen skulle välja högst 7 ledamöter. Dessutom skulle

ordföranden och ytterligare en ledamot utses av Kungl. Maj:t. I stället för arbetsutskott skulle finnas en förbundsstyrelse, bestående av överstyrelsens ordförande samt sex av kongressen ur överstyrelsen valda ledamöter, varav två skulle representera södra, två mellersta och två norra Sverige. En av förbundets revisorer skulle utses av Kungl. Maj:t.

Enligt utredningens mening var det – i synnerhet med hänsyn till de betydligt ökade medel, som enligt utredningens förslag skulle ställas till förbundets förfogande – angeläget att på sätt kommittén föreslagit det allmänna bereddes ett större inflytande över förbundets verksamhet än som för närvarande är fallet. Om ordföranden i överstyrelsen och förbundsstyrelsen samt en ledamot i förstnämnda organ och en revisor utses av Kungl. Maj:t, torde ett särskilt ombud för kontroll över användningen av jaktvårdsmedlen inte vidare erfordras.

De förteckningar, som Svenska jägareförbundet med ledning av inbetalningskupongerna har att upprätta, bör enligt utredningen uppställas länsvis samt snarast möjligt översändas till vederbörande polismyndighet. Därjämte bör förbundet tillställa länsjaktvårdsföreningarna ett exempel av förteckningen för respektive län. Genom ett sådant förfaringssätt erhålls enligt utredningens mening minst lika goda möjligheter att kontrollera att jägarna lösa jaktkort som med det nuvarande systemet. Givetvis bör dock – särskilt om man inför en obligatorisk ansvarighetsförsäkring, knuten till erläggandet av jaktvårdsavgiften – även i fortsättningen kontroll äga rum genom stickprovsundersökningar under jakten. I de nuvarande bestämmelserna härom anser utredningen ingen ändring erforderlig.

Proposition 1951:189 med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt, m.m.

I likhet med utredningen anser departementschefen det önskvärt att det allmänna erhåller större inflytande än nu över ledningen av jaktvårdsarbetet. Detta önskemål synes, enligt departementschefen, emellertid bli i skälig grad tillgodosett om Svenska jägareförbundet omorganiserar i enlighet med förbundets stadgeförslag. Under denna förutsättning bör därför, enligt departementschefen, ledningen av jaktvårdsarbetet alltjämt anförtros åt svenska jägareförbundet och dess lokalavdelningar. Som hittills torde det

få ankomma på Kungl. Maj:t att pröva, huruvida i visst fall anslag från jaktvårdsfonden kan beviljas även åt annan organisation (s. 61).

Tredje lagutskottets betänkande 1951:14

Utskottet anförde bl.a. följande (s. 41 f.).

"Däremot har utskottet ingenting att invända mot de ändringsförslag i övrigt, vilka i detta sammanhang departementschefen säger sig ämna förelägga Kungl. Maj:t om riksdagen ej gör erinran mot dem. Förslagen röra uppbörderna av jaktvårdsavgifterna, fördelningen av jaktvårdsmedlen och ledningen av jaktvårdsarbetet. Enligt propositionen skall jaktvårdsarbetet även i fortsättningen ledas av svenska jägareförbundet. Vid tillkomsten av 1938 års jaktlag uttalade jordbruksutskottet, att förbundet borde vidga sin bas och söka draga till sig de ute i bygderna verksamma jaktvårdssammanslutningarna. En kraftig utvidgning av förbundet har otvivelaktigt ägt rum sedan detta uttalande gjordes. Sålunda har förbundets medlemsantal ökat från 25 902 medlemmar den 31 december 1938 till 125 121 medlemmar den 30 juni 1950. Enligt utskottets uppfattning är det dock icke tillfredsställande att två riksorganisationer som svenska jägareförbundet och Jägarnas riksförbund, vilka båda ha jaktvårdens främjande på sitt program, under konkurrerande former verka vid sidan av varandra. Om förutsättningar funnes för samverkan mellan dessa organisationer, skulle ökade grupper av jaktintresserade kunna beredas inflytande på ledningen av jaktvårdsarbetet. Säkerligen skulle detta bli till fromma för jaktvården i landet."

Betänkandet Vilt och jakt (SOU 1983:21)

Jakt- och viltvårdsberedningen anför följande under rubriken den centrala administrationen (s. 332 f.).

"Beredningen anser att de ideella organisationerna, i första hand de båda jägarorganisationerna, även i fortsättningen bör svara för administrationen av det praktiska viltvårdsarbetet. Successivt har en anpassning av ansvarsområden och arbetsuppgifter skett mellan naturvårdsverket på myndighetssidan och olika organisationer, främst Svenska jägareförbundet, på den ideella sidan. Det nuvarande systemet bedöms av berörda myndigheter och organisationer fungera bra. Från olika håll har dock anförts att jägareförbundets ställning och arbetsuppgifter kan ge intryck av att organisationen har en myndighetsfunktion. Beredningen anser därför att det finns skäl att precisera jägareförbundets roll. Det bör klargöras att jägareförbundet har ett betydande ansvar

för jakten och den praktiska viltvården i övrigt genom att förbundet organiserar en stor del av landets jägare. Genom den personal som inom jägareförbundet anställts med utnyttjande av medel ur jaktvårds- och viltskadefonderna skall jägareförbundet därutöver lämna råd och upplysningar om viltskötsel och jakt till myndigheter, företag, organisationer och enskilda. Sådan rådgivning skall lämnas utan hänsyn till eventuell organisationstillhörighet. Av den föregående framställningen framgår att det dessutom bör förutsättas att förbundet åtar sig vissa bestämda uppgifter. Vissa arbetsuppgifter bör, som redan nu sker, fullgöras av Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare.

Med hänsyn till den viktiga roll jägareförbundet spelar i skötseln av de svenska viltstammarna samt att förbundets verksamhet i betydande utsträckning finansieras med medel ur jaktvårds- och viltskadefonderna, anser beredningen det önskvärt att samhället har god insyn i förbundets verksamhet. Detta bör dock inte ske genom att regeringen utser ordförande i förbundets överstyrelse. Beredningen anser att posten som ordförande i jägareförbundets överstyrelse, i likhet med vad som sker i andra organisationer, skall tillsättas genom demokratiska val inom organisationen. Samhällets insyn i förbundets verksamhet bör i stället garanteras genom att regeringen utser två ledamöter och suppleanter för dessa i förbundets överstyrelse samt en revisor och en suppleant för denne. Denna ordning är i huvudsak densamma som den som gäller för riksidrottsförbundet."

Proposition 1986/87:58 Om jaktlag, m.m.

Föredragande statsråd anförde följande (s. 63).

"Jag delar beredningens uppfattning att det inte finns skäl för någon mer ingripande förändring av den nuvarande administrationen på jaktens och viltvårdens område. Arbetsfördelningen mellan å ena sidan myndigheterna, dvs. i första hand naturvårdsverket och länsstyrelserna, och å andra sidan frivilligorganisationerna bör ske efter samma principer som hittills. Det innebär att Svenska jägareförbundets ansvar för jakten och den praktiska viltvården har sin grund i att förbundet organiserar en stor del av landets jägare. Förbundets personal förutsätts lämna råd och upplysningar om viltvård och jakt till myndigheter, företag, organisationer och enskilda. Även andra arbetsuppgifter av samma karaktär kan ingå i förbundets verksamhet. Däremot bör det endast undantagsvis, och då med särskilt lagstöd, bli fråga om att uppdra åt förbundet att fullgöra någon myndighetsutövning, dvs. besluta i ärenden som rör förmåner och skyldigheter för enskilda och organisationer."

Jordbruksutskottets betänkande 1986/87:JoU15

Utskottet anförde följande (s. 57) i administrationsfrågan.

"Utskottet delar regeringens bedömning att det inte finns skäl till någon mera genomgripande förändring av den nuvarande administrationen på jakt- och viltvårdsområdet. Vad i propositionen anförts om arbetsfördelningen mellan myndigheterna och frivilligorganisationerna m.m. föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Vad beträffar medel från jaktvårdsfonden m.m. vill utskottet erinra om att fonden enligt gällande bestämmelser används efter regeringens bestämmande för vissa ändamål inom viltvården m.m. Motsvarande bestämmelser återfinns i 41 § förslaget till jaktlag. Enligt vad utskottet erfarit grundas medelstildelningen till Jägareförbundet bl.a. på förbundets ansvar för jakten och den praktiska viltvården, något som närmare anges på s. 63 f. i propositionen. Det bör även i fortsättningen ankomma på regeringen att besluta i hithörande frågor."

Proposition 1991/92:9 Jakt och viltvård

Enligt propositionen skall målen för jakt- och viltvårdspolitiken ligga fast. Samhällets målsättning om balans mellan å ena sidan viltstammarnas storlek och å andra sidan ett rimligt skydd för andra intressen har, enligt propositionen, i vissa avseenden inte uppfyllts.

För att lösa de problem stora viltstammar för med sig krävs det, enligt propositionen, insatser och åtgärder av olika slag. Samhället kan medverka till att det skapas en bättre balans i viltstammarna genom att lägga ett större ansvar på markägare och jägare och genom en minskad reglering av jakten. Myndigheternas administration kan förenklas bl.a. genom att onödiga detaljreglering av jakten tas bort. Förutsättningar skapas därigenom för ett ökat lokalt ansvar och en utbyggd samverkan mellan markägare och jägare.

Förslagen i propositionen innebär att ett större ansvar måste tas av markägare, jägare och myndigheter.

9.4.3 Myndigheters och organisationers syn på att frivilligorganisationer fullgör administrativa uppgifter inom jakt och viltvård

Inledning

Utredningen redovisar nedan myndigheternas och organisationernas syn på att frivilligorganisationer fullgör administrativa uppgifter inom jakt och viltvård. Redovisningen grundar sig på de svar myndigheterna och organisationerna lämnat på utredningens enkät. Myndigheterna/organisationerna har svarat på följande fråga.

- Vilken syn har myndigheten/organisationen på att frivilligorganisationer fullgör administrativa uppgifter inom jakt och viltvård. I vilka avseenden fungerar den nuvarande ordningen bra och i vilka avseenden finns anledning att föreslå förändringar?

Svenska jägareförbundet har i svar på utredningens enkät pekat på några områden där förbundet fullgör administrativa uppgifter inom jakt och viltvård. Utredningen redovisar svaret i korthet.

"...Som exempel på administrativa uppgifter som fullgörs av förbundet bör särskilt följande uppmärksammas.

Jaktkortsregistret – Den som jagar är skyldig att betala en av regeringen fastställd jaktvårdsavgift, som gäller för ett jaktår. Influtna medel handhas av Kammarkollegiet, medan Jägareförbundet på regeringens uppdrag upprättar och handhar register över de som erlagt avgiften.

Jägarexamensregistret – ...Jägareförbundet har av ansvarig myndighet, Naturvårdsverket, fått uppgiften att svara för registerhållning, produktion och distribution av material samt ekonomirutiner.

Administrationn av älgjakten – Länsjaktvårdsföreningarna är i hög grad engagerade i administrationen av älgjakten. De är representerade i länsviltnämnderna, avger yttranden i frågor rörande älgjakten och svarar genom sina jaktvårdskretsar för att det lokala samrådet mellan jägare och markägare om skötseln av viltstammarna kommer till stånd och redovisas. Länsjaktvårdsföreningarna svarar också för älgobsinventeringen, dvs. den insamling av vissa uppgifter om älgstammens sammansättning och utveckling som sker av jägarna själva under den första älgjaksveckan, och för andra former av älginventeringar. I exempelvis Värmlands län har,

genom överenskommelse med länsstyrelsen, länsjaktvårdsföreningen tagit över en stor del av älgadministrationen. Jägareförbundet är givetvis berett att vid en översyn av administrationen av älgjakten diskutera möjligheterna till ett ökat engagemang också i andra län."

De centrala myndigheterna

Tre av de centrala myndigheterna har kommit med synpunkter i denna del. Svaren redovisas nedan.

Naturvårdsverket

En frivilligorganisation är ofta väl skickad att handha vissa uppgifter rörande jakt och viltvård. Det är emellertid i förekommande fall av största vikt att uppgiften specificeras noga samt att uppdragen inte är av sådan karaktär att konflikt uppstår mellan organisationens intressen och det allmännas intresse.

Svenska jägareförbundets uppdrag är otydligt och även otidsenligt i sin nuvarande utformning. När det tillkom på 30-talet var förhållandena annorlunda. Det fanns då ingen myndighet vare sig centralt eller lokalt som ansvarade för naturvård. Jaktfrågorna sköttes centralt och av dåvarande Domänstyrelsen. För att få lokal anknytning gavs uppdrag till Jägareförbundet att biträda med den praktiska viltvården. Ett liknande uppdrag hade Svenska naturskyddsföreningen när det gällde naturvård. I det senare fallet var uppdraget konkretiserat i 1952 års naturvårdslag.

När Naturvårdsnämnden tillkom och länsstyrelserna fick naturvårdsenheter upphörde Naturskyddsföreningens uppdrag, men inte Jägareförbundets. Det faller sig helt naturligt att en förening, med ett sådant uppdrag som Jägareförbundet nu har, kan få svårigheter att tillvarata såväl medlemmarnas intressen som det allmännas intresse. Oklarheter i det allmänna uppdraget har gett upphov till omfattande diskussioner och svåra gränsdragningsfrågor.

På länsnivå har Jägareförbundets allmänna uppdrag i flera fall av såväl länsförening som länsstyrelse tolkats så att föreningen handhar viltvården i länet. Av naturliga skäl är dock länsföreningarnas intresse främst knutet till jaktbara viltarter eller sådana som man vill få jakt på. Länsstyrelsernas begränsade resurser för naturvård har kommit att koncentreras till andra verksamheter än faunavård. Endast undantagsvis kan resurser avsättas för detta ändamål och då i första hand när en arts situation redan är prekär. Ett betydelsefullt faunavårdsarbete utförs dock av länsstyrelsernas fältpersonal i fjällänen.

Det är naturligt att förbundets intressen främst riktar sig mot jaktbart vilt eller sådana arter som man vill få möjlighet att jaga. Med hänvisning till vad som sagts i föregående stycke betyder det att många arter lämnas därhän och att dessa kan vara sådana som mer än andra behöver uppmärksamhet och insatser från samhällets sida.

Enligt Naturvårdsverkets uppfattning bör uppdraget till Jägareförbundet omprövas. Varje uppdrag som sedan kan komma att ges till förbundet skall vara noga preciserat och så väl avgränsat att såväl uppdragsgivare som uppdragstagare vet vad som gäller. Det är viktigt att det ges en utformning så att verksamheten blir ett komplement till berörda myndigheter. Vidare bör uppdraget utvärderas med jämna mellanrum, t.ex. vart femte år.

Det är också angeläget att tillgängliga resurser för faunavård i större omfattning styrs över till länsstyrelserna så att dessa får möjlighet att bedriva faunavård i vid bemärkelse.

Skogsstyrelsen (SKS)

Det är en naturlig följd av en avreglering och ett utökat sektorsansvar att ett större ansvar läggs på de berörda parterna. Enligt SKS:s uppfattning har också de berörda organisationerna på ett positivt sätt tagit detta utökade ansvar. Jägarorganisationerna får genom ett avtal med staten bidrag till information och rådgivning i praktiska jaktvårdsfrågor. Genom ett riksdagsbeslut biträder Svenska Jägareförbundet myndigheterna med bl.a. underlag för myndigheternas beslut. Enligt SKS:s uppfattning vore det en fördel om innebörden av denna särställning för Jägareförbundet klargjordes på ett bättre och tydligare sätt. Det finns nu oklarheter hur långt uppdraget sträcker sig och vad det egentligen innebär på flera punkter bl.a. i samband med rådgivning i älgfrågor, frågor rörande avskjutningsstatistik m.m.

Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA)

Fallviltundersökningen initierades av Svenska Jägareförbundet i början på 1940-talet. Arbetet har under alla år bedrivits i nära samarbete mellan SVA och Jägareförbundet. Ett nära samarbete har också skett rörande ett flertal andra veterinärmedicinska frågor med anknytning till jakt och viltvård. SVA anser att den nuvarande organisationen med en frivillig organisation som fullgör administrativa uppgifter inom jaktområdet är bra. Denna organisationsform innebär en samlad enhet med goda kontakter och förankringar både i jägarleden liksom till myndigheter och organisationer.

SVA:s verksamhet finansieras genom en kombination av statsanslag och uppdragsintäkter. Denna kombination innebär, enligt SVA:s uppfattning, en

motivation och kostnadsmedvetenhet i organisationen och torde vara att rekommendera även inom jakten och viltvårdens område, varför den nuvarande organisationsformen även utifrån ett ekonomiskt perspektiv bör bestå.

Länsstyrelserna

De flesta länsstyrelserna har inget att invända mot nuvarande ordning så länge de administrativa uppgifterna inte innefattar myndighetsuppgifter. Vissa länsstyrelser har inte yttrat sig i frågan. Tio länsstyrelser har dock kommit med invändningar. De kan sammanfattas på följande sätt.

- Länsstyrelsernas myndighetsroll kontra jägarorganisationernas medlemsvårdsintressen kan ibland skapa konflikter.
- Lämpligheten av att frivilligorganisationer fullgör administrativa uppgifter inom jakt och viltvården kan ifrågasättas. Risker kan uppkomma för svårhanterliga konflikter mellan de allmänna intressena och det egna medlemsvårdsintresset.
- De viktigaste administrativa uppgifterna inom jakt och viltvården bör fullgöras av länsstyrelsen...Även om nuvarande ordning fungerar bra, kan det övervägas om inte t.ex. administrationen av jaktkort borde överföras till länsstyrelsen, som har hand om den övriga administrationen av jakten i länet.
- De uppgifter som närmar sig myndighetsutövning i dag utförs av länsjaktvårdskonsulenterna och bör överföras till länsstyrelsen. Det bör alltså ske en klar åtskillnad mellan myndighetsutövning enligt gällande lagstiftning och rådgivning i jaktvårdsfrågor.
- Det bör framhållas att de båda jägarorganisationerna är intresseorganisationer med ett klart syfte att tillvarata medlemsgruppernas intresse. Det kan knappast vara lämpligt att blanda samman dessa uppgifter med administrativa uppgifter som regleras i jaktlagstiftningen.
- Det torde vara en fördel för såväl allmänhet, jägare och markägare att jaktens administration handläggs av en myndighet som är neutral i förhållande till intressenterna.
- Länsstyrelsen är tveksam till att frivilligorganisationer fullgör administrativa uppgifter inom jakten och viltvården bl.a. mot bakgrund av att enskilda markägare kan komma i kläm. Jaktintresset kan komma att dominera. Länsstyrelsens erfarenheter hittills är att markägarna kan ha svårt att få hjälp när de fått problem med viltskador.

- Om en lokal viltvårdsnämnd får en mera fristående ställning i förhållande till frivilligorganisationerna, skulle detta delvis eliminera grunden för de anklagelser för partiskhet som ibland riktas mot de nuvarande jaktvårdskretsarna.
- Utredningen bör belysa frågan om lämpligheten av att en intresseorganisation fullgör statliga administrativa uppgifter.
- I och för sig kan tanken om överlämnande av administrativa uppgifter till frivilligorganisationerna synas lockande, särskilt mot bakgrund av det statsfinansiella läget. Länsstyrelsen misstror ej heller dessa organisationers förmåga att hantera sådana frågor. Från principiella synpunkter inger emellertid en sådan ordning så allvarliga betänkligheter att idéer härom inte bör genomföras. I landet råder organisationsfrihet som är av stor vikt utifrån demokratiaspekten. Den eller de organisationer som får myndighetsuppgifter får ett försteg framför andra organisationer, något som rubbar förutsättningarna för organisationsfriheten. Exempelvis kan möjligheterna att bilda nya organisationer i praktiken omintetgöras.

Länsstyrelsen i Värmlands län är positiv till att frivilligorganisationer fullgör administrativa uppgifter och har ett omfattande samarbete med länsjaktvårdsförbundet. Länsstyrelsen har beskrivit det på följande sätt.

Som nämnts ovan fullgör Värmlands läns jaktvårdsförbund på Länsstyrelsens uppdrag uppgifter i samband med älgjaksadministrationen. I huvudsak består uppgifterna i att förbundet bereder och utreder inkomna registreringsansökningar, genom databearbetning av upprättade tilldelningsnormer tar fram slutligt förslag till licenstilldelning, upprättar statistik, för Länsstyrelsens kartregister över registrerade licensområden samt svarar för allmän information till jägare och allmänhet inför älgjakten. Förbundet utgör även kanslifunktion för länsviltnämnden.

Denna ordning har gällt alltsedan den samordnade älgjakten infördes 1976. Några gränsdragningsproblem eller andra oklarheter mellan Länsstyrelsens och jaktvårdsförbundets olika roller i detta sammanhang har inte uppkommit, tvärtom har uppläggningsbedömningen bedömts som mycket ändamålsenlig. Erfarenheter av systemet som vunnits inom båda instanserna har kunnat tas tillvara på ett rationellt och smidigt sätt, vilket otvivelaktigt varit till fördel för älgvården. Att Länsstyrelsen och jaktvårdsförbundet kunnat samarbeta så nära när det gäller älgjaksfrågorna har fått god respons bland berörda parter ute i länet. Beslutsfattande och alla åtgärder som innebär myndighetsutövning utförs självfallet av Länsstyrelsen.

Skogsvårdsstyrelserna

Av tjugo skogsvårdsstyrelser som besvarat denna fråga har flertalet inget att invända mot nuvarande ordning. Nio skogsvårdsstyrelser har dock kommit med invändningar. De kan sammanfattas på följande sätt.

- På det hela taget har det nog fungerat relativt bra, att frivilligorganisationerna (jägarna) haft en mer eller mindre "myndighetslik roll" men lämpligheten kan naturligtvis ifrågasättas. Det är risk att synpunkten att jägarintressena är för starkt representerade i olika fora har en kärna av sanning, och lägger man till detta deras myndighetsliknande roll så finns det möjligen fog för missnöje.
- Det vore naturligt att ansvaret för dessa frågor i första hand delegeras till markägare och jägare. Här är det viktigt att alla berörda organisationer involveras i arbetet, både markägar- skoglig- och jägarorganisationer.
- Svenska jägareförbundets särställning som frivilligorganisation med speciella uppgifter från statsmakterna kan ifrågasättas. Svenska jägareförbundet är en part bland alla andra i det här arbetet, t.ex. Jägarnas riksförbund, LRF, skogsbruket m.fl.
- Utifrån principiella utgångspunkter kan det ifrågasättas om det är lämpligt att frivilligorganisationer utför vissa av myndighetsuppgifterna.
- Nuvarande samrådsgrupper har teoretiskt en likvärdig representation av jägar- respektive markägarintressen. I realiteten är enligt Skogsvårdsstyrelsens erfarenhet jägarintressena helt dominerande.
- Grundprincipen skall vara att myndighetsuppgifter skall utföras av myndigheter och inte av frivilligorganisationer som har partsintressen.
- Det kan ifrågasättas att frivilligorganisationen Svenska jägareförbundet, med hjälp av statliga medel, skall sköta de flesta viktiga jaktfrågorna. Deras opartiskhet är inte vad den borde vara, eftersom medlemmarna består av jägare och deras åsikter lätt blir dominerande. Markägarintressen får många gånger ge vika för jägarintressen.
- Inom länet har jägarintresset med inriktning på stora viltstammar ibland tagit över utan tankar på ekologisk helhetssyn.
- I ett avseende anser Skogsvårdsstyrelsen emellertid att man kan överväga viss förändring. Det gäller ansvaret för att bestämma älgstammens storlek och älgbetesskadornas omfattning. I samrådsgruppen företräder jägarna sitt partsintresse. Det är då rimligt att vitalt beslutsmaterial som

tillförs samrådsgrupperna får en helt partsneutral prägel och som ger parterna lika möjlighet att hävda sina intressen. Ansvar för att tillhandahålla underlagsmaterial kan antingen överföras till någon myndighet, t.ex. Skogsvårdsstyrelsen eller till de lokala parterna gemensamt.

Organisationerna

Lantbrukarnas riksförbund och Skogsägarnas riksförbund

I allt väsentligt har förbunden positiva erfarenheter av det arbete som frivilligorganisationer utför inom jakten. Emellertid har funnits tidsperioder när förbunden upplevt att jägarorganisationerna givits ett för starkt inflytande över jakten. Särskilt under 80-talet när de areella näringarna besvärades av kraftiga viltskador fördes en debatt om beslutanderätten över jakten. Kritiken ledde också fram till en genomgripande förändring av jaktpolitiken hösten 1991. Beslutet innebar bl.a. att parternas olika roller förtydligades och att markägarnas ställning stärktes. Det blev också möjligt att bilda älgskötselområden, en möjlighet till frivillig avreglering av jakten som har tagits emot mycket positivt bland markägare och jägare.

Med den ordning som i dag råder finns således förutsättningar för en väl fungerande samverkan kring jakten. Med de lokala samrådets tillkomst har också skapats en plattform för lokal samverkan och ett utökat ansvar för markägare och jägare. Vissa kvarstående problem finns emellertid i tillämpningen av 1991 års jaktpolitik. Bl.a. saknas ännu fungerande lokalsamråd i många älgvårdsdistrikt ett förhållande som samtliga inblandade parter bör ta ansvar för men där förbunden särskilt vill peka på Svenska Jägareförbundets roll som initiativtagare och samordnare. Lantbrukarnas riksförbund och Skogsägarnas riksförbund förutsätter dock att samrådsfrågan kan lösas parterna emellan och bedömer det därför som angeläget att jaktpolitiken kan föras vidare på den inslagna vägen och att frivilligorganisationernas kompetens och särskilda intresse tas tillvara.

Föreningen skogsindustrierna

Skogsindustrierna ser positivt på den nuvarande ordningen. Jägarorganisationerna företräder en "Wise Use"-uppfattning, som gör rimliga avvägningar mellan olika intressen. Tidigare fanns vissa motsättningar mellan de areella näringarna och jägarna, särskilt i frågor om balansering av hjortviltstammarna, men efter lagändringen 1991, med de tydliga uttalanden, som gjordes i förarbeten och propositionen, har samarbetet utvecklats i positiv riktning. Enligt föreningens uppfattning skulle en överflyttning av jägarorganisationernas uppdrag till Naturvårdsverket kunna medföra att

skydds- och bevarandebeståndet skulle ta överhanden, vilket skulle kunna medföra ökade svårigheter att balansera viltstammarna på ett bra sätt. Skogsindustrierna ser ingen anledning att ändra den nuvarande ordningen.

Jägarnas riksförbund

Landets frivilligorganisationer besitter avsevärda resurser i form av specialkompetens och bred folklig förankring. Mycket av organisationernas arbete sker helt eller delvis ideellt. Detta förstärker ytterligare deras betydelse i den samlade resursbank som behövs för att långsiktigt kunna säkerställa miljövården, faunavården, djurskyddet och jaktutövningen.

Då det är fråga om praktiska arbetsuppgifter framstår det som naturligt att frivilligorganisationernas kapacitet tillvaratas i den allmänna verksamheten. Däremot är det fel om någon sådan organisation skulle tilldelas någon form av myndighetsfunktion. Är det fråga om en särskild arbetsuppgift genom någon form av entreprenadåtagande, framstår det som självklart och nödvändigt att normalt upphandlingsförfarande tillämpas. Det sistnämnda gäller bl.a. det statliga registret över jaktkortslösarna. I nuläget är det statliga jaktkortregistret privatägt och används i stor utsträckning för ensidiga organisationsintressen. Samma förhållande råder i fråga om jägarexamensregistret. Det mest logiska är att dessa register läggs under postens allmänna adressregister.

Naturskyddsföreningen

Föreningen anser inte att frivilligorganisationer ska ha ansvaret för administrativa uppgifter inom jakt- och viltvård. Speciellt känsligt blir detta om en ren intresseorganisation som Svenska Jägareförbundet innehar sådana uppgifter. Det är förklarligt om regeringen för nära 60 år sedan uppdrog åt Jägareförbundet att handha vissa uppgifter, eftersom man då dels hade en helt annan syn på dessa frågor, dels ännu inte hade någon statlig myndighet med övergripande ansvar för miljö- och naturvård, naturresurshushållning m.m. Föreningen är således kritisk till den nuvarande ordningen att jaktutredningen är knuten till Jägareförbundet. Detta har inneburit en överrepresentation för de rent jaktliga intressena i utredningen och därmed svårare att få gehör för bevarandebeståndet, det övriga friluftslivets intressen m.m. Naturskyddsföreningen har därför vid olika tillfällen begärt att regeringen ska flytta detta ansvar till Naturvårdsverket.

Sveriges jordägareförbund

Svag markägarrepresentation. Hur representeras den icke jagande markägaren?

Sveriges Ornitologiska Förening (SOF)

Jakten är i dag ett fritidsintresse bland många och saknar betydelse som näringsgren. Någon anledning att gynna detta fritidsintresse framför andra bör inte föreligga. Naturen tillhör oss alla, och den vilda faunan är en angelägenhet för hela svenska folket. SOF anser därför att ansvaret för faunavårdsarbetet, dit även jakttider och viltvård bör höra, ska ligga hos en myndighet. Myndigheternas uppgift är att sätta ramar och regler för verksamheten med hänsyn till det allmännas eller andra gruppers intresse. En av myndigheternas viktigaste uppgifter är att se till att jakten sker med hänsynstagande till naturskyddsintressen. Av bl.a. det skälet är det av stor vikt att frågor om exempelvis jakttider handläggs av en myndighet som står fri från jägarnas intresseorganisationer.

Svenska jägareförbundets nuvarande ställning som både medlemsorganisation och administrativt ansvarig för vissa myndighetsuppgifter bör ändras så att jägareförbundet blir en ren intresseorganisation.

Faunavårdsarbetet, och därmed även de ekonomiska resurserna, bör läggas på Naturvårdsverket och länsstyrelsernas miljövårdsenheter. Ett centralt faunaråd samt lokala faunavårdsråd bör inrättas.

9.4.4 Statskontorets utredning

Statskontoret har haft i uppdrag från utredningen att *dels* beskriva och följa upp hur Svenska jägareförbundet använder de 46,5 miljoner kronor som förbundet erhöll som bidrag från staten år 1995 för att leda den praktiska jakten och viltvården i landet, *dels* klargöra förutsättningarna för bidraget till Jägarnas riksförbund samt medlems huvudsakliga användning. Statskontorets sammanfattning redovisas nedan.

Bidraget

Genomgången av Svenska jägareförbundets verksamhet visar att det inte är möjligt att följa användningen av bidraget mer än i mycket grova termer. Verksamheten har successivt (sedan 1938) nått nuvarande

omfattning och inriktning genom att årsredovisning och ansökningar om bidrag har prövats och medel tilldelats genom regeringens beslut. Bidraget från jaktvårdsfonden finansierar för närvarande Svenska jägareförbundets verksamhet till i genomsnitt ca 35 procent. Huvuddelen av den bidragsfinansierade verksamheten finns inom den centrala förvaltningen samt inom den regionala administrationen och inom organisationen med länsjaktvårds-konsulenter inom jaktvårdsföreningarna.

Verksamhetsgrenarna Intresse och Service, inklusive jaktvårdsskolan Öster Malma och forskningen finansieras genom bidragsmedel efter det att affärsverksamhet och medlemsverksamhet räknats av. Dessa verksamheter finansieras genom medlemsavgifter och intäkter. Förlagsverksamheten och tidningen Svensk Jakt finansieras helt genom intäkter.

Fördelningen av bidragsmedel till regioner och länsjaktvårdsföreningar sker i förhållande till antalet jaktkortslösare. Den lokala förenings- och krets-nivån finansieras genom medlemsavgifter och bidrag från enskilda, företag och organisationer samt med bidrag från länsstyrelserna. Även arbetsmarknadsbidrag förekommer.

Bidraget till Svenska jägareförbundet är ett allmänt verksamhetsbidrag av samma typ som till andra frivilliga organisationer. Några tydliga krav på prestationer eller effekter har inte formulerats av statsmakterna vilket innebär att uppföljning och utvärdering i princip inte är möjlig. För att effektivisera bidragsgivningen krävs precisering av mål och syften. Det är även en förutsättning för att kunna utvärdera bidragets effekter.

Uppdraget

Det allmänna uppdraget till Svenska jägareförbundet att ansvara för den praktiska viltvården och jakten i landet är vagt formulerat. Uppdraget har av Svenska jägareförbundet beskrivits som en myndighetsuppgift. Denna uppgift har emellertid inte stöd i lag eller förordning och har inte precis-rats av statsmakterna på något annat sätt. Enligt jaktförordningen (1987:905) är Naturvårdsverket tillsyns- och kontrollmyndighet avseende jakten. Verket meddelar även föreskrifter angående avgifter för licensjakt efter älg. Lokala föreskrifter får även meddelas av länsstyrelserna och den

lokala tillsynen och kontrollen utövas av dessa. Även polismyndigheten har möjlighet till förelägganden. Svenska jägareförbundet har inte i något fall övertagit dessa myndigheters uppgifter men gränsen mellan myndigheternas uppgift och förbundets uppgift är inte tydlig. Det förekommer ett omfattande och komplicerat samarbete mellan förbundet och nämnda myndigheter.

Om Svenska jägareförbundet, på statsmakternas uppdrag, ska svara för den praktiska jakten och viltvården bör uppgiften enligt Statskontorets mening preciseras i jaktförordningen och bidraget redovisas över statsbudgeten.

Jaktvårdsavgiften

De som jagar finansierar, genom den obligatoriska jaktvårdsavgiften och olika medlemsavgifter, den praktiska viltvården och organisationen av jakten. Jaktvårdsavgifterna fonderas i jaktvårdsfonden som förvaltas av Kammarkollegiet. Fonden har ett årligt överskott efter utbetalningar till Svenska jägareförbundet och andra mottagare. Genom denna konstruktion skiljer sig bidraget från de flesta andra statliga bidrag. Konstruktionen innebär att avgiften kan likställas med en riktad skatt. Bidraget redovisas varken direkt över en utgiftstitel eller indirekt som en del i bidraget för någon myndighet.

Hur mycket av jaktvårdsavgiften som fördelas till Svenska jägareförbundet i form av bidrag för att uppdraget, att ansvara för den praktiska viltvården och jakten i landet, ska anses finansierat kan endast bestämmas i relation till ett krav på en preciserad motprestation, ett resultat, inom den ram som ett preciserat mål eller syfte anger. Om inte statsmakterna avser att styra den praktiska viltvården och jakten genom mål- och resultatkrav ifrågasätter Statskontoret om det är nödvändigt att medlen från jaktvårdsavgiften tar vägen över en statligt förvaltd fond.

Precisera mål, prestationer och kvalitet

Det bör framgå i formuleringarna av uppdraget till Svenska jägareförbundet vilka krav i form av prestationer och kvalitet som ställs vid fullgörandet av uppgiften. Metoder och periodicitet för uppföljning och utvärdering bör läggas fast i samband med mål- och uppdragsprecisering. Uppföljning och

utvärdering bör utföras i enlighet med en i förväg fastställd plan. Den av Svenska jägareförbundet påbörjade preciseringen i verksamhetsplaneringen kan utvecklas vidare till ett instrument för uppföljning.

På samma sätt som myndigheter som delvis finansieras genom anslag och delvis genom egna intäkter bör det vara möjligt att följa användningen av respektive finansieringskälla på lägsta nivå. Därigenom säkras möjligheterna till en rättvisande uppföljning och utvärdering av bidraget.

Jägarnas Riksförbund – Landsbygdens Jägare

Medel från jaktvårdsfonden anvisas av regeringen till förbundet i form av verksamhetsbidrag. Underlag saknas för att redovisa hur bidraget används. Vid några tillfällen har förbundet, utöver verksamhetsbidraget, erhållit preciserade bidrag för vissa ändamål t.ex. investeringar och projekt.

Då uppdraget till Svenska jägareförbundet tillkom, 1938, fanns endast detta förbund, som då organiserade jägare över hela Sverige. Såvitt Statskontoret kan bedöma verkar båda organisationerna för förbättringar av viltvården och jakten utifrån sina intressen. Den mindre organisationen gör detta utan resurser för organisation av konsulenter, men också utan administrativa uppgifter i samband med t.ex. jaktkortsregistret och registret över jägar-examen. Oaktat det administrativa ansvaret bör organisationerna enligt Statskontoret ha likvärdig tillgång till uppgifter i dessa register.

Fördelning av jaktkortsavgiften med hänsyn till medlemsantal

Till jaktvårdsfonden inflöt 63,3 mkr från jaktkortsavgifter år 1994. Jaktkortsavgiften var detta år 200 kr. Antalet betalande jägare uppgick samma år till 316 600 st. Av dessa medel utbetalades till Svenska jägareförbundet 46,6 mkr och till Jägarnas riksförbund – Landsbygdens jägare 2,1 mkr. Samma år var antalet medlemmar i Svenska Jägareförbundet 194 000 st. och i Jägarnas Riksförbund – Landsbygdens Jägare 15 500 st. Antalet medlemmar utgjorde 61 procent respektive 5 procent av antalet jägare som löst jaktkort. En fördelning efter den procentuella andelen medlemmar skulle innebära 38,8 mkr till Svenska jägareförbundet och 3,2 mkr till Jägarnas riksförbund – Landsbygdens jägare.

En sådan fördelningsgrund används t.ex. för fördelningen av partistöd till de politiska partierna. I detta fall uppskattas partiernas relativa storlek med hjälp av antalet mandat dvs. det finns krav på viss minsta storlek och representation. Partistödets syfte är att främja demokratin. De politiska partierna är inte skyldiga att uppge hur de använder partistödet och stödet utgör därför ett allmänt bidrag vars storlek fastställs av riksdagen.

Med hänsyn till att varken Svenska jägareförbundets eller Jägarnas riksförbund – Landsbygdens jägares uppgifter med avseende på bidraget har preciserats i någon lag eller förordning och med hänsyn till att målformuleringar och resultatkrav inte har preciserats av statsmakterna uppfattar Statskontoret att båda organisationerna utför ett arbete inom viltvård och jakt. Vi har inte kunnat finna att organisationerna namnges i några beslut som har med jakt att göra på senare tid. Istället anges "jägare och deras organisationer" som bärare av viltvårdsinsatser och god jaktetik.

Om inte ett uppdrag preciseras till varje organisation utan bidraget även i fortsättningen utgår som allmänt verksamhetsbidrag bör lämpligen i första hand övervägas en fördelningsnyckel som bygger på medlemsantalet. Därutöver bör särskilt bidrag utgå till den organisation som svarar för administration av generella register m.m.

9.4.5 Överväganden och förslag

Enligt direktiven bör jägarorganisationernas allmänna verksamhet tillmätas stort värde. Den har en folkrörelseprofil med ett aktivt engagemang från medlemmarnas sida. Det finns emellertid, enligt direktiven, skäl att se över ansvarsfördelningen mellan myndigheterna och organisationerna. Inte minst gäller det skiljelinjen mellan medlemmarnas intressen och den mer myndighetsliknande uppgiften att leda det praktiska jakt- och viltvårdsarbetet. Utredningen skall därför göra en utvärdering av jägarorganisationernas arbete inom detta område och lämna förslag till hur verksamheten bör organiseras i fortsättningen.

Utredningen vill inledningsvis anmärka att den inte har sett det falla inom uppdraget att ha synpunkter på ansvarsfördelningen mellan myndigheter.

Allmänna utgångspunkter

Regeringen har i prop. 1995/96:61 Former för verksamhet som är beroende av statligt stöd, m.m. uttalat följande (s. 9).

"Statlig verksamhet bör bedrivas i myndighetsform. Den formen har numera sådana egenskaper att staten i de flesta fall knappast har anledning att ens överväga delegering av förvaltningsuppgift till ett privaträttsligt organ.

Myndigheterna har numera stor handlingsfrihet. Införandet av mål- och resultatstyrning betyder att regeringen inte längre detaljstyr en myndighets verksamhet. Myndigheternas redovisningssystem och styrsystem i övrigt har anpassats till vad som gäller inom andra delar av samhället. Utvecklingen har också gått i riktning mot ökad flexibilitet och variation i utformningen av personalpolitiken. Myndigheterna har fått ett vidgat ansvar för verksamheten. Inom ramen för tilldelade medel har myndigheterna getts ett i stort sett totalt ansvar för sina kostnader samtidigt som kraven på redovisning av verksamhetens resultat ökat.

Myndighetsformen är flexibel framför allt så till vida att regeringen kan göra vissa ändringar i en myndighets uppgifter. Regeringen kan även besluta om ändrad ledningsform för myndigheten. Efter beslut av riksdagen kan regeringen också genomföra nödvändiga strukturförändringar, t.ex. att lägga ned en myndighet eller slå samman myndigheter.

I några fall kan det dock vara aktuellt att överväga att låta en statlig uppgift utföras i en privaträttslig verksamhetsform. Sådana överväganden kan vara aktuella då det finns statsfinansiella eller andra skäl för staten att samverka med någon annan. Men även i vissa fall då staten själv finansierar och driver en verksamhet kan behovet av en självständig framtoning för verksamheten utgöra skäl för att utnyttja en privaträttslig verksamhetsform. Om en statlig uppgift innefattar myndighetsutövning måste delegering ske med stöd av lag."

Utredningen anser att nu angivna förutsättningar även bör gälla för administrationen av jakten. Det innebär att statlig verksamhet i huvudsak skall bedrivas i myndighetsform.

När det gäller förhållandet mellan myndigheter och organisationer liksom mellan organisationer menar utredningen att det inte får finnas risk att något särintresse får ett orimligt stort inflytande över verksamheten. Vidare skall ideell verksamhet av likartat slag ges lika möjligheter att bedriva sin verksamhet. Fördelningsprinciper av bidrag mellan organisationer skall bygga på sakliga grunder.

Utredningen menar att det nu anförda medför behov av förändringar av nuvarande ordning.

Myndighetsformen

Förvaltningsmyndigheterna ingår som en organisatorisk del av den juridiska personen staten. Regeringsformen saknar en närmare definition av begreppet förvaltningsmyndighet. Det klargörs inte heller i förarbetena vad som kännetecknar en myndighet. Det framgår dock att ett privaträttsligt eller enskilt rättssubjekt i rättslig mening inte kan vara en förvaltningsmyndighet. Regeringsformen skiljer alltså mellan myndighet och enskilda rättssubjekt (SOU 1994:147 s. 35).

För statliga förvaltningsmyndigheter gäller vissa generella regler. Syftet med reglerna är att skapa garantier för att förvaltningsmyndigheternas verksamhet i fråga om rättssäkerhet och effektivitet uppfyller vissa minimikrav samt att den skall vara möjlig att styra. En förvaltningsmyndighet är underkastad regeringens på regeringsformen grundade direktivrätt. Regeringen kan alltså ge direkta order till en myndighet, förutsatt att ärendet hos myndigheten inte rör myndighetsutövning eller tillämpning av lag. Förvaltningslagen (1986:223) innehåller generella regler för handläggningen av ärenden vid en förvaltningsmyndighet. Enligt den lagen kan ett beslut av en förvaltningsmyndighet alltid överklagas. Vidare gäller reglerna i tryckfrihetsförordningen om allmänna handlingars offentlighet för statliga förvaltningsmyndigheter. En förvaltningsmyndighet är också underkastad den tillsyn och kontroll som utövas av Justitieombudsmannen, Justitiekanslern, Riksdagens revisorer och Riksrevisionsverket (a. a. s. 36 f.).

Vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av handlingar hos myndighet gäller i tillämpliga delar också handlingar hos vissa organ som anges i en särskild bilaga till sekretesslagen (1980:100), i den mån handlingarna hör till den verksamhet som nämns i bilagan. De angivna organen skall vid tillämpningen av sekretesslagen jämföras med myndighet. Regleringen, som är avsedd att omfatta enskilda rättssubjekt med förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning, är tillämplig på vissa ideella föreningar (a. a. s. 68).

Utredningen är av den uppfattningen att förvaltningsuppgifter på jaktens och viltvårdens område som innebär myndighetsutövning inte annat än i undantagsfall bör fullgöras av andra än myndigheter. Med myndighetsutövning förstås verksamhet som består i att för enskild bestämna om förmån, rättighet, skyldighet, disciplinpåföljd, avskedande eller annat jämförbart förhållande. Svenska jägareförbundet torde i dag ha få uppgifter som kan anses innebära myndighetsutövning. Utredningen anser emellertid att förbundets uppgift att administrera jaktkortsregistret och jägarexamensregistret kan vara att likna vid myndighetsutövning. Om registren förts av myndighet och enskild begärt att få del av uppgifter ur dessa register hade detta förfarande betraktats som myndighetsutövning. Vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av handlingar hos myndighet gäller dock inte i de register som förs av Svenska jägareförbundet. Det finns heller ingen möjlighet att få frågan om utelämnande av handling prövad av förvaltningsdomstol. Utredningen återkommer till dessa frågor i avsnitt 9.5.

Även annan statlig verksamhet än sådan som innefattar myndighetsutövning bör enligt utredningens uppfattning handhas av myndighet i första hand. Härvidlag delar utredningen den uppfattning som redovisas i nyssnämnda betänkande. Förvaltningsmyndigheter som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen skall i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet. Motsvarande krav kan inte ställas på en ideell förening. Genom olika organ har staten goda möjligheter att kontrollera myndigheterna och allmänheten har en generell rätt till insyn i den verksamhet som myndigheterna bedriver. En annan klar fördel med myndighetsformen är att den är flexibel framför allt så till vida att regeringen enkelt kan göra ändringar i myndighetens instruktion. Regeringen kan även besluta om en ny organisation och ledning av myndigheten.

Ansvaret för den praktiska jakt- och viltvården

Som framgår av såväl Statskontorets rapport som uppgifter från myndigheter och organisationer är Svenska jägareförbundets ansvar oklart. Utredningen väljer därför att inför sina överväganden analysera vad som kan avses med att leda den praktiska jakt- och viltvården. Med utgångspunkt

från detta ger utredningen sin syn på om det är lämpligt att en intresseorganisation ensam ansvarar för ledningen av denna verksamhet.

Sist i detta avsnitt pekar utredningen på ett antal förhållanden som indikerar vilket behov det finns av en ansvarig organisation för ledningen av den praktiska jakt- och viltvården.

I skrift till Jordbruksdepartementet år 1988 har Svenska jägareförbundet beskrivit sina uppgifter i jakt- och viltvårdsarbetet. Praktisk viltvård och jakt innebär i korthet, enligt Svenska jägareförbundet, att genom hänsynstagande till viltets biotopkrav vid utnyttjande av mark och vatten och genom särskilda viltvårdsåtgärder sörja för att viltet får skydd och stöd samt att genom jakt, anpassad till vilttillgången, beskatta viltbeståndet. I skriften ges exempel på olika hänsyn inom skogs- och jordbruket. För skogsbrukets del anges olika hänsyn vid avverkning och skogsåtgärder samt vid dikning. När det gäller jordbruket ges också olika exempel, t.ex. att bevara skydds- eller foderväxter på platser där de inte är till men för jordbruket. Som särskilda viltvårdsåtgärder nämns anläggning av viltvatten, viltskyddsplanteringar, anläggande av viltåkrar, stödutfodring m.m. Jakten beskrivs bestå av antalsbegränsande jakt efter vissa viltarter, begränsning av vissa rovviltarter, korrekta jaktmetoder, skjutträning samt utbildning av eftersöksekipage.

Att Svenska jägareförbundet har ansvaret för att leda den praktiska jakten och viltvården måste innebära att förbundet skall förverkliga de intentioner som kommit till uttryck i dessa frågor genom riksdagens eller regeringens beslut. Det praktiska utförandet av jakten och viltvården skall självfallet följa de mål som statsmakterna uppställt för jakten och viltvården.

Statsmakternas mål för jakt- och viltvårdspolitiken anges i 4 § jaktlagen. Viltet skall vårdas i syfte att bevara de viltarter som tillhör landets viltbestånd och främja en med hänsyn till allmänna och enskilda intressen lämplig utveckling av viltstammarna. Jakten skall anpassas efter tillgången på vilt. Det är markägaren och jakträttshavaren som svarar för att åtgärderna utförs och anpassning sker. Av grundläggande betydelse för arternas bevarande är att bestånden av varje art omfattar ett så stort individantal att en genetisk variation inom arten är säkerställd. Då man uppnått att arterna förekommer i tillräckligt stora stammar blir det fråga om

en intresseavvägning, varvid speciell hänsyn måste tas till riskerna för uppkomsten av skador inom de areella näringarna samt i trafiken.

Med ledning av det nu anförda torde Svenska jägareförbundets uppdrag vara omfattande. Svenska jägareförbundets ansvar för ledningen av det praktiska viltvårdsarbetet och jakten torde nämligen innebära att förbundet ansvarar bl.a.

- för att den enskilde ägaren eller nyttjanderättshavaren av skogsmark i skogsbruket tar hänsyn till viltets biotopkrav,
- för att den enskilde ägaren eller nyttjanderättshavaren av jordbruksmark i jordbruket tar hänsyn till viltets biotopkrav,
- för att den enskilde ägaren eller nyttjanderättshavaren vid annat brukande av marken tar hänsyn till viltets biotopkrav,
- för att fastighetsägaren, och nyttjanderättshavaren av jakt, genom särskilda viltvårdsåtgärder sörjer för att viltet får skydd och stöd samt
- för att jägaren anpassar jakten efter tillgången på vilt.

Svenska jägareförbundet skall dessutom, som ansvarig för ledningen av den praktiska viltvården och jakten, verka för att denna praktiska verksamhet bedrivs i enlighet med målen för viltvården och jakten, dvs. att viltarter som tillhör landets viltbestånd bevaras samt att utvecklingen av viltstammarna är lämplig med hänsyn till allmänna och enskilda intressen.

Svenska jägareförbundet har, med ledning av det nu anförda, bl.a. ansvaret för ledningen av den praktiska viltvården i skogsbruket och jordbruket samt inom övriga areella näringar. Lämpligheten av detta återkommer utredningen till nedan.

I prop. 1991/92:9 Jakt och viltvård redovisas olika ansvarsförhållanden vad gäller jakt och viltvård. Beträffande markägarens ansvar sägs bl.a. följande. Jakträtten ingår i äganderätten. Jakten är därför en del av fastighetens ekonomiska utnyttjande. Den är en integrerad del av ägarens fastighetsförvaltning på samma sätt som jordbruk, skogsbruk och fiske. Det är markägarna själva som har att bestämma över jakten på sin mark. När det gäller de ekonomiska aspekterna av jakten kan man därför egentligen inte skilja mellan markägare och jägare. Många enskilda markägare är aktiva jägare. När rollerna på detta sätt förenas är ansvaret för viltvården och jakten helt

entydigt. Men även om markägaren inte själv sköter jakten har han eller hon enligt jaktlagen ytterst ett ansvar för hur denna sköts. Markägarna måste därför vara medvetna om sitt ansvar och kan inte skylla viltskador på jägarna. När jakträtten upplåts till annan har markägaren ett ansvar för utformningen av kontrakten. Markägarna måste också medverka till att precisera vad man kan tolerera i fråga om skador inom jordbruket och skogsbruket och medverka till att begränsa viltskadorna genom olika anpassningsåtgärder vid brukningen av fastigheterna.

När det gäller jägarnas ansvar anförs i samma proposition bl.a. följande. Från de areella näringarnas sida framförs synpunkten att jägarna inte alltid tar hänsyn till de olägenheter som framför allt en stor älgstam medför. Orsaken till detta kan ligga i att de personer som är aktiva inom jakten har ett stort jaktintresse och därmed också en större tålighet mot förekommande olägenheter. En del av jägarkåren torde av tradition ha en benägenhet att betrakta älgstammen som ett kapital som inte får skattas alltför hårt. Samma uppfattning kan man möta även i länsvilt nämnder. Under alla omständigheter står det klart att den enskilde jakträttshavaren eller markägaren kan ha betydande svårigheter att vinna gehör för sina problem i det nuvarande systemet trots att man eftersträvar bästa möjliga lokala hänsynstagande. Jägarna måste solidariskt ställa upp och verkställa den bedömda lämpliga avskjutningen.

Som framgår av det ovan anförda är målet med jakten och viltvården att viltet skall vårdas i syfte att bevara de viltarter som tillhör landets viltbestånd och att främja en med hänsyn till allmänna och enskilda intressen lämplig utveckling av viltstammarna. Den praktiska viltvården och jakten skall självfallet ledas av detta mål. Det är uppenbart att en betydande del av detta praktiska arbete bedrivs av markägaren. Utredningen tänker då främst på den hänsyn markägaren skall visa i skogs- och jordbruket. En stor del av de särskilda viltvårdsåtgärder som nämnts ovan förutsätter också medverkan, eller i vart fall tillstånd, av markägaren för att kunna utföras. Det är t.ex. inte möjligt för en nyttjanderättshavare av jakträtt att utan markägarens tillstånd anlägga viltvatten eller viltskyddsplanteringar.

De flesta viltvårdsåtgärderna är således inte en konsekvens av jakten utan en konsekvens av hur marken brukas. Det är därför ofta fastighetsägarens hänsynstagande vid brukandet av marken som är avgörande för viltets levnadsförhållanden. Nyttjanderättshavaren av jakt har inga eller ytterst små möjligheter att vidta viltvårdsåtgärder på marken utan fastighetsägarens tillåtelse.

Förhållandet att en betydande del av det arbete som har med praktisk viltvård att göra utförs av markägaren – i skogs- eller jordbruket – talar för att det är mindre lämpligt att en organisation som främjar andra intressen skall ha ansvaret för denna praktiska verksamhet. En markägare, som inte jagar, kan tveka inför de råd och upplysningar som en jägarorganisation lämnar om vilken hänsyn han eller hon skall ta vid brukandet av sin mark.

Det är, enligt utredningen, naturligt att en jägarorganisations intressen främst handlar om möjligheten att få jaga och att intresset därför riktas mot det jaktbara viltet eller arter som man vill få möjlighet att jaga. Många arter riskerar därför att lämnas därhän och dessa kan vara sådana som mer än andra behöver uppmärksamhet och insatser från samhällets sida. Av naturliga skäl har en jägarorganisation störst intresse av att tillvarata jägarnas och sina egna medlemmars intressen. En förening kan därvid få svårigheter att tillvarata såväl medlemmarnas intressen som det allmännas intresse. Ett främjande av jaktintresset får självfallet inte leda till att andra viktiga intressen blir lidande. I prop. 1986/87:58 Om jaktlag, m.m. har dessutom uttalats att det är självklart att ett fritidsintresse som jakten i vissa fall måste stå tillbaka för olika näringsintressen och att hänsyn måste tas till andra fritidsintressen.

Mot bakgrund av det ovan anförda anser utredningen att det är olämpligt att en intresseorganisation ensam har ansvaret för ledningen av den praktiska viltvården och jakten.

Enligt Naturvårdsverket är Svenska jägareförbundets uppdrag otidsenligt i sin nuvarande utformning. Verket hänvisar bl.a. till att förhållandena var annorlunda på 1930-talet när uppdraget tillkom eftersom det då inte fanns någon myndighet vare sig centralt eller lokalt som ansvarade för naturvård. Ett liknande uppdrag, som det Svenska jägareförbundet har i dag, hade

Svenska naturskyddsföreningen när det gällde naturvård. När Naturvårdsnämnden tillkom och länsstyrelserna fick naturvårdsenheter upphörde Naturskyddsföreningens uppdrag men inte Svenska jägareförbundets.

Statens inflytande över Svenska jägareförbundet har vidare ändrats genom att regeringen inte längre utser ordförande för organisationen eller ledamot i dess tidigare överstyrelse. Regeringen utser numera enbart en av tre revisorer i förbundet. Statsmakternas insyn i verksamheten är därmed liten.

Naturvårdsverket och länsstyrelserna har i dag ansvar för jakten och viltvården centralt och regionalt. Sedan en tid finns lokala samråd över hela landet. Utredningen menar att behovet av att en intresseorganisation eller annat organ har ansvaret för att leda den praktiska viltvården inte kan vara särskilt stort under dessa förhållanden. Som påpekats från Statskontoret och en mängd olika myndigheter och organisationer är uppdraget till Svenska jägareförbundet oklart. I prop. 1991/92:9 Jakt och viltvård talas om att ett större ansvar måste tas av markägare, jägare och myndigheter. Det finns emellertid inget i denna proposition eller i jaktlagstiftningen som tyder på att Svenska jägareförbundet givits en särställning.

Sammantaget menar utredningen att Svenska jägareförbundet inte skall ha statsmakternas uppdrag att ensamt ansvara för ledningen av den praktiska viltvården och jakten. Det är vidare utredningens uppfattning att det över huvud taget inte är lämpligt att ett sådant ansvar helt åläggs *en* intresseorganisation. Det bör i stället vara en gemensam uppgift för myndigheter, markägare, jägare och andra intressenter att följa lagstiftningen och därmed i sin verksamhet verka för att jakt- och viltvårdsmålen uppnås. Olika intresseorganisationer skall därför inom sitt intresseområde och utifrån de intressen de företräder stödja sina medlemmar i deras verksamhet. Jägarorganisationerna skall således i fortsättningen ha ett gemensamt ansvar för att verka för att jägarna i sin verksamhet arbetar för de mål statsmakterna satt upp inom jaktens och viltvårdens område.

Nedan ger utredningen sin syn på statsmakternas fortsatta förhållande till de båda jägarorganisationerna. Utredningen ger i avsnitt 9.5 sin syn på den framtida administrationen av jaktkorts- och jägarexamensregistren.

Det fortsatta bidraget till jägarorganisationerna

Utöver det allmänna bidraget ur jaktvårdsfonden till jägarorganisationerna erhåller främst länsjaktvårdsförbunden bidrag från olika länsstyrelser ur älgvårdsfonden. Bidragens användningsområde och storlek varierar. Exempelvis betalar Länsstyrelsen i Värmland drygt 100 000 kr, exklusive utgifter för porto och telefon m.m., till Värmlands läns jaktvårdsförbund för hjälp med älgadministration och Länsstyrelsen i Västernorrlands län 15 000 kr till Svenska jägareförbundet Västernorrland för utgifter i samband med älgobsinventering. Utredningen har inte haft möjlighet att utreda denna länsvisa bidragsverksamhet närmare.

En grundläggande utgångspunkt från utredningens sida är att jägarorganisationernas verksamhet, liksom andra föreningars och organisationers verksamheter, ska bygga på en egen särart och en egen förenings- eller organisationsidé. Ett självständigt och fritt föreningsliv är en omistlig del i vårt demokratiska system och i utvecklingen av välfärdssamhället. Den statliga bidragsgivningen bör enligt utredningen stimulera och säkerställa en sådan utveckling även på jaktens område. Det huvudsakliga syftet med bidragen bör dock vara att stödja sådan föreningsverksamhet som främjar de mål som uppsatts för jakten och viltvården.

Som anges i utredningens direktiv bör jägarorganisationernas allmänna verksamhet tillmätas stort värde. Erkänsla bör ges för värdet av det stora och under senare åren växande arbete som läggs ned både centralt, regionalt och lokalt. Som exempel på de båda organisationernas oegenlyttiga arbete kan nämnas information, utbildning, inventering av viltförekomst och skador av vilt samt betestrycksundersökningar och de lokala samråden som skall hållas med markägarintressena. Strävan måste vara att bevara och utveckla denna folkrörelseprofil så att organisationernas aktiva engagemang kan upprätthållas. Stöd för deras demokratiska verksamhet skall därför enligt utredningen utgå även fortsättningsvis.

En uppdragsersättning utbetalas till verksamhet som staten önskar få utförd genom arbetsinsatser från organisationer och föreningar. Uppdragen bygger på att de berörda organisationerna genom sin uppbyggnad och sina kunskaper kring verksamheten av staten anses lämpad att genomföra arbets-

uppgiften. De allmänna och de resultatnriktade bidragen har det gemensamt att de utbetalas utifrån organisationernas villkor i stor utsträckning. De allmänna bidragen utgör generellt organisationsstöd utan krav på redovisning av resultat eller arbetsinsatser. De karakteriseras av små eller inga krav på motprestation och är svåra att följa upp eller utvärdera eftersom ingen motprestation krävs. De resultatnriktade bidragen däremot kräver konkreta resultat eller arbetsinsatser för att bidragen skall betalas ut.

Statskontoret har ifrågasatt nuvarande bidragsgivning till Svenska jägareförbundet. Statskontoret konstaterar att det inte är möjligt att följa användningen av bidraget mer än i grova termer, att tydliga krav på prestationer eller effekter inte har formulerats av statsmakterna vilket innebär att uppföljning och utvärdering i princip inte är möjlig, att det allmänna uppdraget till förbundet är vagt formulerat, att det bör vara möjligt att hos förbundet följa användningen av respektive källa på lägsta nivå och att om uppdraget inte preciseras, utan bidraget även i fortsättningen utgår som allmänt verksamhetsbidrag, bör en fördelningsnyckel som bygger på medlemsantal övervägas.

Utredningen anser att ett medlemsrelaterat bidrag skall utgå till de båda jägarorganisationerna för deras oegennyttiga allmänna verksamhet i frågor om jakt och viltvård. Ett fortsatt aktivt engagemang från medlemmarna i de båda jägarorganisationerna är av allmänt intresse och leder till kostnadsbesparingar för det allmänna. Ett sådant engagemang till det allmänna nyttan förutsätter dock bidrag från statsmakterna. Bidragen bör företrädesvis finansiera de olika allmännyttiga aktiviteter och verksamheter som de regionala och lokala enheterna inom förbunden bedriver.

Utredningen föreslår att en förordning om bidrag ur jaktvårdsfonden till jägarorganisationerna införs. Där skall de allmänna principerna för bidragsgivningen finnas.

Ett grundbidrag skall enligt utredningen utgå till jägarorganisationerna. Storleken på detta bidrag liksom kriterierna för att vara bidragsberättigad bör regleras i en förordning. Utredningen anser att 1 500 000 kr är ett rimligt grundbidrag.

När det gäller det medlemsrelaterade bidragets storlek har Statskontoret föreslagit en fördelning efter den procentuella andelen medlemmar av samtliga jaktkortslösare. Det innebär att summan av den jaktvårdsavgift som medlemmar i jägarorganisationer betalar i jaktvårdsavgift fördelas på jägarorganisationerna. Jaktvårdsavgiften på 200 kr skulle i så fall gå oavkortat till den organisation jägaren är medlem i.

Jaktvårdsavgiften är tänkt att finansiera verksamhet som främjar viltvården eller andra liknande ändamål som är förenliga med det i 4 § jaktlagen angivna syftet. Det är därvid inte fråga enbart om jägarorganisationsanknuten verksamhet. Jaktvårdsavgiften finansierar därför i dag även annan verksamhet t.ex. forskning. Dessutom finansierar jaktvårdsavgiften administrationen av jaktvårdsavgiften. En fördelningsnyckel enligt Statskontorets modell innebär att de organiserade jägarna inte bidrar med medel till annat än jägarorganisationsanknuten verksamhet. Utredningen anser inte att detta är rimligt.

Utredningen anser i stället att jaktvårdsavgiften bör utgöra norm för hur stort medlemsrelaterat bidrag som skall utgå till respektive organisation. Det absoluta taket för hur mycket som kan utgå i medlemsrelaterat bidrag är, enligt utredningen, 200 kr. Enligt utredningens uppfattning är emellertid detta ett orimligt högt belopp eftersom även dessa jaktkortslösare bör vara med och betala övrig viltvårdsfrämjande verksamhet. Merparten av den jaktvårdsavgift som jägarorganisationernas medlemmar betalar bör dock gå till jägarorganisationsanknuten verksamhet.

Utredningen är av den uppfattningen att beloppets storlek inte bör regleras i författning utan fastställas årligen av regeringen. När det gäller hur stor del av jaktvårdsavgiften som bör gå till jägarorganisationerna anser utredningen att 70 procent av jaktvårdsavgiften bör vara en rimlig fördelningsgrund. Med nu gällande jaktvårdsavgift skulle det innebära ett medlemsrelaterat bidrag på 140 kr per medlem.

Bidraget till jägarorganisationerna skall alltså vara så stort att statsmakterna skall kunna ställa vissa krav på jägarorganisationerna. I beslutet om det allmänna medlemsbidraget skall därför preciseras de verksamheter jägarorganisationerna skall främja för att erhålla bidrag. För verksamheten bör

fastställas mål och riktlinjer som fortlöpande kan utvärderas. Inför varje ansökningsperiod skall detta kunna omprövas. Vidare skall jägarorganisationerna i sin ansökan om bidrag redovisa hur verksamheten bedrivits inom dessa verksamhetsområden.

De båda jägarorganisationerna utför i dag ett värdefullt arbete inom flera verksamhetsområden. Jägarnas riksförbund utför för närvarande detta arbete utan att ha ett uppdrag från det allmännas sida liknande det som Svenska jägareförbundet har. Jägarorganisationernas arbete inom detta område bör i fortsättningen ske på samma villkor. Utredningen anser att bidraget skall säkerställa att jägarorganisationernas värdefulla verksamhet kan fortgå.

I vart fall följande verksamhetsområden bör det medlemsrelaterade bidraget stödja.

- *Rådgivning* i jaktfrågor och viltvårdsfrågor till myndigheter, organisationer, jägare, markägare och övrig allmänhet.
- *Utbildning och information* i jaktfrågor och viltvårdsfrågor till myndigheter, organisationer, jägare, markägare och övrig allmänhet.
- *Utredningar, sammanställningar av besluts- och arbetsunderlag* till myndigheter, t.ex. till länsviltnämnderna.
- *Inventeringar* av vilt.
- *Sammanställningar* av inventeringar, t.ex. älgobs.
- *Avskjutningsstatistik*.

Utredningen anser att det skall vara möjligt att, utöver detta organisationsbidrag grundat på antal medlemmar, ge bidrag ur jaktvårdsfonden till jägarorganisationerna för vissa särskilda uppdrag.

En verksamhet som bedrivs i dag och som kan fylla ett sådan allmänt intresse är den s.k. viltmästarutbildningen som administreras av Svenska jägareförbundet.

När det gäller jägarexamensverksamheten finansieras denna via avgifter från de som tar sådan examen. Detta ekonomiska bidrag till jägarorganisationerna faller utanför det allmänna medlemsbidraget.

Enligt direktiven skall utredningen överväga åtgärder för att nyblivna jägare skall komma bättre in i jaktgemenskapen och deras jaktintresse bättre fångas upp än som sker i dag. Kvinnor och ungdomar nämns särskilt som nya grupper jägare vilkas natur- och miljöintresse bör tas tillvara.

Den svenska jägarkåren är starkt mansdominerad. Av de drygt 309 000 jaktkortslösarna var 1997 endast drygt 11 000 kvinnor, vilket motsvarar knappt 4 procent.

Utredningen anser att det främst ankommer på jägarorganisationerna att fånga upp och uppmuntra nya jägargrupper. Det bör också vara ett krav för bidrag från jaktvårdsfonden att de aktuella jägarorganisationerna aktivt verkar för jämställdhet. Vid ansökan om bidrag bör jägarorganisationerna ange andel kvinnor respektive män i sin medlemskår samt i sin centrala styrelse samt redovisa hur man arbetar för att fånga upp nya jägargrupper. Andelen av underrepresenterat kön i styrelsen bör åtminstone inte understiga medlemsandelen. Även på regional och lokal nivå måste jägarorganisationerna verka för jämställdhet inom jakten. Vid behov bör regeringen ta upp förhandlingar med berörda organisationer om hur könsfördelningen skall bli bättre i beslutande organ och fler kvinnor nås av verksamheten samt överväga om andra åtgärder är påkallade.

När det gäller den forskningsverksamhet inom jakt och viltvård som finansieras via jaktvårdsfonden anser utredningen att denna verksamhet skall styras av statsmakterna. Naturvårdsverkets forskningsnämnd fördelar redan i dag medel ur fonden för sådan verksamhet. Nämnden bör ha ansvaret att fördela samtliga medel som skall utgå till forskningen med stöd av medel ur jaktvårdsfonden. Detta garanterar forskningens vetenskapliga kvalitet samt garanterar att forskare konkurrerar om bidragsmedel på lika villkor. Utredningen anser att ytterligare medel, förslagsvis 5 miljoner kr, bör lämnas ur jaktvårdsfonden till sådan verksamhet. Det motsvarar ungefär vad Svenska jägareförbundet, enligt sin ekonomiska redovisning, använder av det allmänna bidraget för forskning.

I betänkandet (SOU 1994:147) Former för statlig verksamhet anges att Riksrevisionsverket i större omfattning än hittills bör genomföra effektivitetsrevision av privaträttsliga organ som får särskilda organisationsanslag.

Utredningen anser att en sådan revision bör vara möjlig hos den organisation som erhåller bidrag på detta sätt ur jaktvårdsfonden. Det torde dock förutsätta att jägarorganisation i avtal med staten skriver in att Riksrevisionsverket skall ha rätt att följa upp och utvärdera verksamheten med avseende på de mål som statsmakterna ställt upp för bidrag ur jaktvårdsfonden.

9.5 Jaktkortsregistret och jägarexamensregistret

9.5.1 Inledning

Inledningsvis redovisar utredningen vilken reglering som ligger bakom behovet av jaktkortsregistret och jägarexamensregistret. Vidare redovisas vad som finns bestämt i lag, förordning och andra författningar om dessa register. Utredningen beskriver dessutom vilka ärenden som förekommit hos Datainspektionen i anledning av dessa register.

9.5.2 Jaktkortsregistret

För att främja viltvården eller andra liknande ändamål som är förenliga med syftet med jaktlagen (1987:259) får regeringen enligt 41 § jaktlagen meddela föreskrifter om skyldighet för den som jagar att betala en årlig avgift benämnd jaktvårdsavgift. I 49 § jaktförordningen (1987:905) har regeringen föreskrivit att den som jagar är skyldig att erlægga jaktvårdsavgift. Avgiften är i dag 200 kr och gäller för ett jaktår (1 juli - 30 juni). Den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot denna föreskrift döms till böter.

I början av 1950-talet fick Svenska jägareförbundet i uppdrag att upprätta förteckningar över de som erlagt jaktvårdsavgift. Enligt 6 § kungörelsen (1951:297) om uppbörd av jaktvårdsavgift m.m. skulle Statskontoret bokföra jaktvårdsavgifter som tillfördes jaktvårdsfonden. Efter bokföringen skulle Statskontoret överlämna inbetalningskupongerna till Svenska jägareförbundet. Av motiven (SOU 1950:40 s. 182) framgår att Svenska jägareförbundet med ledning av kupongerna skulle upprätta länsvis förteckning som snarast skulle översändas till vederbörande polismyndighet.

I dag gäller enligt 50 § jaktförordningen att jaktvårdsavgiften betalas in till ett postgirokonto som disponeras av Kammarkollegiet. Kammarkollegiet skall bokföra inkomna medel på jaktvårdsfonden. Efter bokföringen skall kollegiet lämna Svenska jägareförbundet uppgift om vilka som betalat avgiften.

År 1974 beviljades Svenska jägareförbundet tillstånd av Datainspektionen (Dnr. 85-74) att föra jaktkortsregistret. Av tillståndet framgår att ändamålet med registret är att redovisa vilka som erlagt jaktvårdsavgift, att underlätta uppbörden av kommande avgifter genom avisering, att kontrollera innehav av jaktkort samt att skicka ut meddelanden till jaktkortslösarna. Jaktkortsregistret får enligt detta tillstånd innehålla uppgifter om personnummer, namn, adress, län, betalningsmarkering för jaktvårdsavgift och utrymme för framtida notering om genomgången obligatorisk jägarexamen och skjutprov.

I enlighet med Svenska jägareförbundets begäran i ansökan får, såvitt gäller meddelanden till jaktkortslösarna, jaktkortsregistret endast användas för information från myndigheter, Svenska jägareförbundet och jakttidskrifterna samt för enkäter för undersökning om jakt, jägare och viltvård. I övrigt får uppgift ur registret lämnas förutom till jägarna själva endast till myndighet eller tjänsteman som har till uppgift att kontrollera att obligatorisk jaktvårdsavgift erlagts.

Utöver de av Datainspektionen meddelade föreskrifterna framgår av tillståndet att meddelanden som skall sändas ut till jaktkortslösarna skall godkännas i förväg av Svenska jägareförbundet. Adresseringen skall ske hos postens adressregister och beställaren får aldrig del av adressmaterialet. Av ansökan framgår att motivet för begränsningen är att registret utgör en sammanställning över personer som har tillstånd att inneha jaktvapen och att adressuppgifter ur registret inte skall bli åtkomliga utan att Svenska jägareförbundet fått möjlighet att pröva lämpligheten av att begärt material ställs till förfogande.

I en ansökan i juli 1973 begärdes att jordbruksministern skulle medverka till att Jaktjournalen får tillstånd att mot skälig ersättning erhålla uppgifter ur jaktkortsregistret. Av regeringens beslut den 20 januari 1977, dnr.

1453½/73, framgår att beslut om utlämnande av uppgift som ingår i det av Svenska jägareförbundet handhavda jaktkortsregistret fattas av förbundet. Regeringen lämnade ansökningen utan åtgärd.

Av minnesanteckningar från besök av Datainspektionen hos Näringsfrihetsombudsmannen (NO) den 17 oktober 1985 angående Svenska jägareförbundets tillstånd att föra jaktkortsregistret framgår att NO gärna såg att föreskrifterna i förbundets tillstånd att ha ett jaktkortsregister ändras/tolkas så att information/reklam får skickas ut med hjälp av jaktkortsregistret från jakttidsskrifter utan att förbundet dessförinnan måste pröva innehållet i försändelsen. I anslutning till det ärendet anförde Svenska jägareförbundet bl.a. följande i januari 1986 till stöd varför inga ändringar skulle ske av Datainspektionens tillstånd.

"---

En oreglerad tillgång till jaktkortsregistret skulle medföra att jaktkortslösarna skulle tillsändas reklammaterial i en omfattning och av en sådan art som definitivt inte är i deras intresse. Sannolikt skulle reklamanvändningen få så stor omfattning att den skulle påverka registrets karaktär och på sikt kanske ha den effekten att jägarnas villighet att lämna personuppgifter till registret skulle minska. Detta skulle försvåra och fördyra uppbörden av jaktvårdsavgifterna.

Ett totalt stopp för alla uttag ur jaktkortsregistret för andra ändamål än avisering av jaktvårdsavgifter respektive uttag för naturvårdsverket för vetenskapliga ändamål, skulle medföra att jägareförbundet skulle få stor svårighet att fullfölja sitt uppdrag. I riksdagens uppdrag från 1938 står bl.a. att jägareförbundet skall fullgöra sitt uppdrag på bredast möjliga bas, dvs. se till att man har så många medlemmar som möjligt. Får jägareförbundet inte använda jaktkortsregistret för information till jägarna inklusive information från de lokala och regionala jaktvårdsorganisationerna minskar våra möjligheter att genomföra arbetet."

Ärendet föranledde ingen ändring av Svenska jägareförbundets tillstånd.

Sedan september 1986 (Datainspektionen, Dnr 2004-86) har Svenska jägareförbundet slagit samman jaktkortsregistret, jägarexamensregistret och Svenska jägareförbundets medlemsregister till ett register. Uppgifterna hanteras i logiskt skilda register i en gemensam databas och genom markeringar utvisas i vilka register en person finns registrerad, s.k. flaggregister.

År 1988 utvidgades det tidigare meddelade registertillståndet med uppgifter om registrerads läns-, kommun-, och församlingskod (Dnr. 635-88). Som skäl för utvidgningen angav Svenska jägareförbundet att det var nödvändigt att komplettera databasen med uppgifter om kommun- och församlingskod. Dessa uppgifter uppgavs vara oundgängligen nödvändiga för att klara arbetet med älglicenstilldelning, avskjutningsredovisning, älgobservationsinventeringsbearbetning m.m.

Vid flera tillfällen under 1990-talet har jakttidningen Jaktmarker och Fiskevatten med Svenska jägareförbundets godkännande fått tillstånd att inrätta och föra personregistret "jaktkortsregistret". Uppgifterna ur jaktkortsregistret kommer, enligt tillståndet från Datainspektionen (Dnr. 5938-90), från Svenska jägareförbundet via magnetband. Tillståndet har gällt under tre månader. Ändamålet med registret har varit ett tillfälligt personregister för framställning av direktadresserat material till en direktreklamkampanj för nämnda jakttidning.

När det gäller verksamheten med att sälja uppgifter ur jaktkortsregistret har utredningen fått ta del av redovisningsmaterial från år 1996 beträffande Jägarnas riksförbund. Av offerter från PAR Adressregister AB till förbundet framgår att avgiften för att få adressuppgifter ur jaktkortsregistret exklusive mervärdesskatt är följande. För adressuppgifter med etiketter utgår en fast kostnad på 2 200 kr, en rörlig kostnad på 1 kr 54 öre per adress samt därutöver en selekteringsavgift på 9 000 kr. För adressering, som är obligatoriskt, utgår en fast kostnad på 1 345 kr och en rörlig på 69 öre per adress. Att informera landets samtliga jaktkortslösare, som vid ovan nämnda tidpunkt uppgick till 313 479, skulle, exklusive portokostnader men inklusive mervärdesskatt, kosta knappt 880 000 kr. Utslaget på jaktkortslösarna skulle kostnaden per försändelse bli 2 kr 80 öre.

Utredningen har noterat att Svenska jägareförbundet under år 1997 sänt medlemsvärnings skrifter till icke medlemmar i samband med avisering av det statliga jaktkortet.

Jaktkortsregistret torde huvudsakligen finansieras via jaktvårdsfonden genom det allmänna bidraget. Som Statskontoret påtalat i sin rapport går

det dock inte av Svenska jägareförbundets redovisning att med säkerhet avgöra hur registren finansieras.

9.5.3 Jägarexamensregistret

Sedan 1985 skall den som dels för första gången vill ha tillstånd att inneha jaktvapen, dels vill ha tillstånd att inneha jaktvapen av annan typ än han eller hon redan innehar avlägga ett teoretiskt och praktiskt prov. Provet kallas jägarexamen. Jägarexamen får avläggas även av annan än den som är skyldig att göra sådant prov. Med stöd av 11 kap. 2 § vapenlagen (1996:67) och 2 kap. 4 § vapenförordningen (1996:70) har Naturvårdsverket utfärdat en kungörelse (SNFS 1985:2, NV:21) med föreskrifter om jägarexamen. Syftet med provet skall vara att skapa en grundläggande kunskap hos varje jägare eller innehavare av jaktvapen så att jakten blir mer ekologiskt anpassad och att större hänsyn visas viltet. En sådan kunskap bör också leda till att jakten bättre anpassas till samhällets krav och att större förutsättningar och motivation skapas för vidareutbildning (prop. 1977/78:141 s. 5). Av propositionen framgår också att båda jägarorganisationerna i samarbete bör svara för provens praktiska genomförande på fältet. De bör därvid på lika villkor erhålla bidrag ur jaktvårdsfonden för den verksamhet de utför i anledning av kompetensprovet.

Av 2 kap. 4 § vapenförordningen framgår att jägarexamen skall avläggas inför provledare som förordnats av polismyndigheten efter förslag av Svenska jägareförbundet och Jägarnas riksförbund. Närmare föreskrifter om provet och i övriga frågor som avses i nämnda paragraf meddelas av Naturvårdsverket. Kostnaderna för provtagningen skall betalas av den som avlägger provet enligt taxa som fastställts av Naturvårdsverket.

En fullständig jägarexamen består av tre praktiska prov och två teoretiska prov. De teoretiska proven är grundprov och högviltprov samt de praktiska proven hagelvapenprov, grundprov/kulvapen och högviltprov/kulvapen. I grundprovets teoretiska del får provtagaren visa färdigheter i ämnen såsom artkännedom, jaktlagstiftning, jaktetik, ekologi, naturens och djurens utveckling, viltvård och jaktmetoder.

I prop. 1977/78:141 om kompetensprov för jägare (s. 20) föreslog regeringen att registrering av avlagt godkänt prov bör ske hos polisen i samband med ansökan om licens. Föreskrifter borde meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. Jordbruksutskottet (JoU 1977/78:28 s. 3) hade inte någon avvikande uppfattning i denna fråga.

Några bestämmelser om registrering av de som utfört provet finns inte i lag eller förordning. Av 35 § andra stycket kungörelsen (SNFS 1985:2) med föreskrifter om jägarexamen framgår emellertid att avlagda prov skall registreras på sätt Naturvårdsverket bestämmer. Några sådana bestämmelser har inte utfärdats.

Även i jaktlagen finns bestämmelser om kunskapsprov. I 40 § jaktlagen sägs att regeringen får meddela föreskrifter om skyldighet att avlägga prov i fråga om kunskaper och skjutförmåga som villkor för att jaga. Regeringen får vidare meddela föreskrifter om skyldighet att betala avgift för provet. Slutligen får regeringen överlämna åt sammanslutning på jaktens och viltvårdens område att anordna prov, att utfärda bevis om avlagda prov samt att ta ut avgift för proven. I förarbetena (prop. 1986/87:58 s. 86) uttrycks att föreskrifter om skyldighet att avlägga jägarexamen har stöd i ett bemyndigande i vapenlagen och att det därför inte finns något omedelbart behov av bestämmelser om kunskapsprov i jaktlagen men att de trots det bör finnas med i lagen.

Jägarexamensregistret är inte ett eget register utan uppgifterna om jägarexamen ingår i jaktkortsregistret. Svenska jägareförbundet är registeransvarig. Det framgår dock att registeransvaret i ett skede var tänkt att vara gemensamt för de båda jägareorganisationerna.

Av handlingar från Datainspektionen (Dnr. 165-83) framgår att Svenska jägareförbundet den 27 januari 1983 ansökte om tillstånd att få föra jägarexamensregister. Svenska jägareförbundet förelades i september 1983 att inge ansökan om tillstånd tillsammans med Jägarnas riksförbund. Av skrift från Jägarnas riksförbund den 10 januari 1984 till Datainspektionen framgår att förbundet saknade kännedom om Svenska jägareförbundets ansökan. Ansökan kompletterades av Jägarnas riksförbund varvid jägarorganisa-

tionerna, enligt anteckningar från Datainspektionen, skulle ha ett delat registeransvar.

I skrift den 13 mars 1984 återkallade Svenska jägareförbundet sin ansökan om tillstånd att föra jägarexamensregister. Anledningen uppgavs vara att det framkommit att Svenska jägareförbundet i tillstånd från 1974 att föra jaktkortsregistret har rätt att lagra bl.a. uppgifter om avlagda jägarexamenskompetenser.

I skrivelse från Datainspektionen till Jägarnas riksförbund den 19 mars 1984 meddelade inspektionen att Svenska jägareförbundet återkallat sin ansökan om tillstånd att föra jägarexamensregister. Av skrivelsen framgår att Jägarnas riksförbund får licens att registrera endast de personer som genomgått prov av det egna förbundets provledare.

Av Svenska jägareförbundets tillstånd år 1974 eller senare tillstånd framgår inte, såvitt utredningen kunnat finna, vilka uppgifter om jägarexamen som får registreras i jaktkortsregistret. Av uppgifter från Svenska jägareförbundet framgår att följande information lagras i den del av jaktkortsregistret som avser jägarexamen.

- Namn
- Personnummer
- Löpnummer/Intygsnummer
- Prov
- Moment
- Utfall (Godkänd alt. underkänd)
- Provdatum
- Provledare (Länsid/tillhörighet + löpnummer)
- Provbana (Länsid/tillhörighet + löpnummer)
- Registreringsdatum
- Ändringsdatum

Jägarexamensregistret finansieras via avgifter från provverksamheten.

9.5.4 Överväganden och förslag

Behovet av förändring

Från allmän synpunkt torde det främsta syftet med jaktkortsregistret vara att redovisa vilka som erlagt jaktvårdsavgift för att kunna kontrollera innehav av jaktkort. Erlagd jaktvårdsavgift är nämligen ett krav för den som jagar och kravet är straffsanktionerat. Vidare torde jägarexamensregistrets främsta allmänna syfte vara kontroll vid ansökan om vapenlicens.

Adressuppgifterna i jaktkortsregistret kan även användas för att sprida information till jägare i frågor om jakt och viltvård. Det är enligt utredningen av allmänt intresse att myndigheter, organisationer, m.fl. på detta sätt kan få tillgång till jaktkortsregistret. Ansvaret och kontrollen över vilka som får ta del av uppgifter ligger i dag hos Svenska jägareförbundet. Handlingar från Datainspektionen visar att det förelegat problem för bl.a. jakttidningar att få del av uppgifter ur jaktkortsregistret. Av minnesanteckningar från sammanträde med Centrala samrådsgruppen för jägarexamen den 2 april 1996, med bl.a. en representant från Rikspolisstyrelsen, framgår att det efterlystes möjlighet för polisen att ha tillgång till jägarexamensregistret och att fråga uppkom om vem som har tillgång till registret. Utredningen anser att det finns ett allmänt intresse att främja en allsidig information från olika aktörer på jaktens och viltvårdens område. De begränsningar i möjligheten att få ut uppgifter ur jaktkortsregistret som gäller i dag främjar inte denna verksamhet.

Det finns ingen lag eller författning som reglerar vad registren skall innehålla för att de skall uppfylla det allmännas krav på kontroll, tillsyn eller information. Det finns inte heller någon författningsreglering som garanterar att myndigheter får ta del av uppgifter ur registret för kontroll, tillsyn eller information. Enligt föreskrifterna för jaktkortsregistret gäller dessutom att meddelanden först skall granskas och godkännas av Svenska jägareförbundet innan t.ex. en myndighet får tillgång till adressmaterial för att informera jägarna. Regeringens ovan redovisade beslut år 1977 (se avsnitt 9.5.2) torde utvisa att staten inte kan påverka vem som skall få ta del av uppgifter ur jaktkortsregistret.

Det skall, enligt utredningen, inte ankomma på en intresseorganisation att avgöra om myndigheter eller intresseorganisationer skall få ta del av uppgifter ur jaktkortsregistret. Det är dessutom inte önskvärt att en intresseorganisation har möjlighet att förhandsgranska myndigheters och andra organisationers informationsmaterial. Vidare är det otillfredsställande att en intresseorganisation utan närmare reglering från det allmännas sida får bestämma vilka avgifter som gäller för att få tillgång på uppgifter ur jaktkortsregistret.

Det finns i dag två jägarorganisationer som konkurrerar om bl.a. medlemmar. Det finns under sådana förhållanden en risk att den organisation som ansvarar för jaktkortsregistret, med landets samtliga jägare, kan dra otillbörlig fördel av registret samt ta ovidkommande hänsyn vid frågan om t.ex. adressmaterial skall utlämnas från jaktkortsregistret.

I detta sammanhang har utredningen noterat att Svenska jägareförbundet i skrift till bl.a. Datainspektionen hänvisat till propositions- och utskottsuttalanden från år 1938 om att förbundet skall bredda sin bas. Enligt utredningen måste Svenska jägareförbundets hänvisning förstås så att man till skillnad från Jägarnas riksförbund anser sig ha ett allmänt uppdrag att värva så många medlemmar som möjligt. Uttalandena har använts för att berättiga handläggningen av vissa ärenden. Dessa uttalanden från det allmännas sida gjordes då endast *en* intresseorganisation verkade för jägarnas intressen, nämligen Svenska jägareförbundet. Situationen i dag med två konkurrerande förbund innebär givetvis att förhållandena är annorlunda. Uttalandena från år 1938 saknar därmed relevans i dag.

Nuvarande ordning är således inte bra från informations-, rättssäkerhets- och konkurrenssynpunkt. Detta talar för att en myndighet tar över ansvaret för de båda registren. En myndighet skall enligt regeringsformen beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet. Detta borgar för att intresseorganisationer och andra behandlas lika och motverkar orättvisa. Genom t.ex. Riksdagens revisorer och Riksrevisionsverket har staten goda möjligheter att kontrollera myndigheterna och allmänheten har en generell rätt till insyn i den verksamhet som bedrivs. En annan klar fördel med myndighetsformen är att regeringen enkelt kan göra vissa ändringar i en myndighets uppdrag.

Trots att nu aktuella register tillkommit för att tjäna allmänna intressen bedrivs den nuvarande verksamheten utan insyn från offentligheten. En grundläggande princip i vårt samhälle är den s.k. offentlighetsprincipen. Det är utredningens uppfattning att nuvarande ordning inte är tillfredsställande sett utifrån denna princip.

Det som i första hand förknippas med offentlighetsprincipen är rätten i 2 kap. tryckfrihetsförordningen att ta del av allmänna handlingar. I tryckfrihetsförordningen finns bestämmelser om vilka slag av handlingar som skall anses som allmänna och därmed vara tillgängliga för offentlighetsinsyn samt om hur sådana handlingar skall tillhandahållas den som vill ta del av dem.

Syftet med offentlighetsprincipen anges i 2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen vara att främja ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning. Genom allmänhetens insyn kan missförhållanden, felaktigheter eller ineffektivitet uppdagas. Vetskapen om att allmänheten har möjlighet till insyn är ägnad att förebygga felaktigheter och sporra till grundlighet och omtanke i myndigheternas verksamhet. Offentlighetsprincipen sägs på detta sätt garantera effektivitet i förvaltningen.

Principen brukar också framföras som en garanti för enskildas rättssäkerhet (SOU 1975:22 s. 87). Insynen i myndigheternas handläggning av ärenden skall motverka rättsövergrepp. Myndighetsstrukturen spelar därvid en viktig roll. Beslut av en myndighet måste i stor utsträckning få skriftlig form och kan som regel ställas under en överordnad myndighets prövning genom överklagande. Förekomsten rent allmänt av dokumenterade beslut, yttranden osv. har stor betydelse för offentlighetsprincipen. Rätten att ta del av allmänna handlingar vore inte mycket värd om det i grunden inte fanns en skyldighet för myndigheterna att framställa sådana.

Numera fyller offentlighetsprincipen också ett syfte som informationsförsörjare i vidare mening. Inom myndigheterna finns riklig tillgång till uppgifter om förhållanden inom den offentliga verksamheten och på det privata området. Genom att åberopa offentlighetsprincipen kan bl.a. forskare, privata företag, journalister m.fl. få fram uppgifter som sedan kan utnyttjas för den egna verksamheten, t.ex. för kommersiella syften.

Offentlighetsprincipen är dock inte undantagslös. Av hänsyn till allmänna och enskilda intressen gäller en rad undantag som är tillkomna efter en avvägning mellan motstående intressen. Grundläggande bestämmelser om sekretess finns i tryckfrihetsförordningen medan de mer detaljerade sekretessreglerna finns i sekretesslagen (1980:100). Rätten att ta del av allmänna handlingar får enligt 2 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen begränsas endast om det är påkallat av hänsyn till rikets säkerhet m.m., rikets centrala finanspolitik, myndighets verksamhet för inspektion, kontroll eller annan tillsyn, intresset att förebygga eller beivra brott, det allmännas ekonomiska intresse, skyddet för enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden eller intresset att bevara djur- eller växtart. Vidare finns i 1 kap. 2 § och 2 kap. 3 § regeringsformen bestämmelser som syftar till att skydda den enskilde mot otillbörligt integritetsintrång.

Nu aktuella register omfattas inte av offentlighetsprincipen. Datainspektionen har på begäran av Svenska jägareförbundet utfärdat föreskrifter för jaktkortsregistret (vilket innefattar även jägarexamensregistret). Enligt dessa föreskrifter får registret användas för information endast från myndigheter, Svenska jägareförbundet och jakttidsskrifterna. Vidare skall det som utsänds godkännas av Svenska jägareförbundet. Den konkurrerande jägarorganisationen, Jägarnas riksförbund, är inte uppräknad bland dem som får använda registret för information.

Svenska jägareförbundet har ingen skyldighet att lämna ut uppgifter ur jaktkortsregistret för information vare sig till myndigheter eller organisationer. Förbundets ställningstagande går inte att överklaga.

De syften som offentlighetsprincipen tjänar skall enligt utredningen även gälla för jaktkortsregistret och jägarexamensregistret. Myndighetsstrukturen har dessutom stor betydelse för offentlighetsprincipen och möjligheten att hindra rättsövergrepp. Beslut av en myndighet skall som regel ha skriftlig form och kunna överprövas. Myndigheten skall vidare vara saklig och opartisk. Om den som begär ut uppgifter inte är nöjd med myndighetens beslut kan han eller hon få sin sak prövad i domstol.

När myndigheten handlägger ett ärende rörande utlämnande av allmän handling, utövar myndigheten befogenhet att för enskild bestämma om

förmån eller rättighet. Beslutet i ett sådant ärende utgör ett resultat av myndighetsutövning (se t.ex. JO 1974 s. 417). Frågan om beslutets form och innehåll skall besvaras med ledning av bestämmelserna i förvaltningslagen (1986:223). Myndighets beslut att inte utlämna en handling skall således avfattas skriftligen och innehålla de skäl som bestämt utgången (Alf Bohlin, Offentlighetsprincipen, s. 139).

Utredningen är sammantaget av den uppfattningen att en myndighet skall vara registeransvarig för jaktkortsregistret och jägarexamensregistret.

Registren bör regleras i särskild registerförfattning

Enligt 2 a § datalagen (1973:289) behövs inte tillstånd av Datainspektionen för personregister som har inrättats genom beslut av riksdagen eller regeringen. Sådana register brukar kallas statsmaktsregister. Enligt 6 a och 18 §§ samma lag kan Datainspektionen meddela forskrifter för registret i den mån riksdag eller regering inte har gjort det.

Regeringen har i prop. 1990/91:60 om offentlighet, integritet och ADB uttalat att målsättningen bör vara att register med ett stort antal registrerade och ett känsligt innehåll skall regleras i lag. Konstitutionsutskottet ansåg (KU 1990/91:11) att det allmänt sett är av stor betydelse att en författningsreglering kommer till stånd i syfte att stärka skyddet för de registrerades integritet i samband med nödvändig registrering av känsliga uppgifter i myndighetsregister. Statsmakterna har, i t.ex. prop. 1995/96:125 Åtgärder för att bredda och utveckla användningen av informationsteknik, framhållit vikten av att bl.a. förbättra tillgängligheten till de grundläggande offentliga databaserna. Det är därvid viktigt att onödiga begränsningar inte sätts upp.

Det finns vissa gränser för ett informationsutbyte när det gäller utnyttjande av personuppgifter. Dessa gränser sätts bl.a. genom Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG om skyddet för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (EG-direktivet) som antogs år 1995. Direktivets innehåll har analyserats ingående av Datalagskommittén i betänkandet Integritet, Offentlighet, Informationsteknik (SOU 1997:39). De personuppgifter som

behandlas i jaktkortsregistret och jägarexamensregistret måste vara tillåtliga enligt detta EG-direktiv.

I artikel 7 EG-direktivet anges att medlemsstaterna skall föreskriva att personuppgifter får behandlas bara i de sex fall som räknas upp i artikeln. Uppgiftsbehandling i andra fall är inte laglig. De fall som kan vara aktuella för nu aktuella register är dels om behandlingen är nödvändig för att utföra en arbetsuppgift av allmänt intresse *eller* som är ett led i myndighetsutövning som utförs av den registeransvarige eller tredje man till vilken uppgifterna har lämnats ut, dels behandlingen är nödvändig för ändamål som rör berättigade intressen hos den registeransvarige eller hos den eller de tredje män till vilka uppgifterna har lämnats ut, utom när sådana intressen uppvägs av den registrerades intressen eller dennes grundläggande fri- och rättigheter som kräver skydd.

Gemensamt för statliga myndigheter är att verksamheten styrs av bestämmelser i författning. En del av verksamheten innebär dessutom myndighetsutövning. Så är fallet med verksamheten med jaktvårdsavgift och jägarexamen. Detta är en form av verksamhet som får anses angelägen och som genom författningsstöd får anses ha ett allmänt intresse. Kravet i EG-direktivet får anses uppfyllt genom att behandlingen av personuppgifter i nu aktuella register är nödvändig för arbetsuppgifter av allmänt intresse eller för myndighetsutövning.

Enligt EG-direktivet är det den registeransvarige som ensam eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen och medlen för behandlingen av personuppgifter. Eftersom ändamålen och medlen för behandling av personuppgifter i jaktkortsregistret och jägarexamensregistret skall bestämmas av statsmakterna bör också en myndighet vara registeransvarig.

När det gäller regleringen av registren föreslår utredningen att en särskild registerförfattning skapas. Av den skall framgå registerändamål, vilket innehåll registret skall ha, vem som är registeransvarig, urval och bearbetning av personuppgifter och andra begränsningar samt förutsättningarna för att ta ut avgifter vid användningen av registren. Registerförfattningens innehåll kommenteras närmare i författningskommentaren.

Enligt utredningen kan det finnas behov av särskilda sekretessregler för jaktkortsregistret. Utredningen anser att behovet av sådana regler bör övervägas.

Naturvårdsverket skall vara ansvarig registermyndighet

Utredningen anser att registren skall föras centralt och menar därför att länsstyrelserna inte bör komma ifråga som registermyndigheter.

Utredningen har särskilt övervägt fyra olika alternativa ansvariga registermyndigheter. De myndigheter som varit föremål för övervägande är Naturvårdsverket, Rikspolisstyrelsen, Skogsstyrelsen och Statistiska centralbyrån. För var och en av dessa myndigheter kan finnas argument som talar för att myndigheten är lämplig som registeransvarig myndighet. Samtliga myndigheter torde ha möjlighet att inom myndigheternas befintliga datasystem föra nu aktuella register.

Utredningen anser att det är naturligt att Naturvårdsverket, som har det centrala tillsynsansvaret för jakten och viltvården, även har ansvaret för nu aktuella centrala register. I sin roll gör Naturvårdsverket kontinuerligt en översyn av jaktlagstiftningen och är vidare den myndighet som har föreskrifträtt i förekommande frågor som lyder under jaktlagen. Naturvårdsverket har därmed i dag det centrala tillsynsansvaret över verksamheten med såväl jaktvårdsavgift som jägarexamen. Jägarexamensregistret och jaktkortsregistret bör vara en del av detta ansvar. Ansvaret för denna verksamhet bör inte splittras upp på flera myndigheter.

Utredningen anser att båda registren skall bekostas av medel ur jaktvårdsfonden. Det är inte lämpligt att registren har två finansieringskällor. Det innebär att finansieringen av jägarexamensregistret, som i dag är tänkt att vara självfinansierande genom avgifter från provverksamheten, ändras. Utredningen kan av handlingar från protokollerade möten samt annat material från Naturvårdsverket konstatera att jägarorganisationerna inte lyckats finansiera denna verksamhet. Handlingarna utvisar att den centrala verksamheten, inkluderande främst jägarexamensregistret, går med stor förlust samtidigt som regionerna har stora överskott. En ändring av nuvarande ordning torde innebära att avgiften för att avlägga jägarexamens-

prov kan bli lägre samtidigt som den centrala verksamhetens problem övervinns.

Utredningen anser att det skall vara möjligt att ta ut avgifter för utnyttjande av tjänster från de båda registren. När det gäller försäljning av adressuppgifter till myndigheter eller intresseorganisationer som främjar viltvård och jakt bör dock kostnaderna till stor del kunna bäras av jaktvårdsfonden om det är fråga om information om viltvård och jakt. De närmare övervägandena av hur ett sådant avgiftssystem skall se ut bör överlämnas till Naturvårdsverket.

9.6 Informations- och upplysningsverksamheten

9.6.1 Inledning

Nedan beskriver utredningen myndigheters och organisationers informations- och upplysningsverksamhet, vilka problem som finns eller kan förutses vad gäller såväl den egna verksamheten som den utanför den egna myndigheten eller organisationen. Beskrivningen bygger på uppgifter som myndigheterna och organisationerna lämnat som svar på en enkät från utredningen. Svaren nedan bygger på följande frågor från utredningens sida.

- Vilket arbete bedriver myndigheten/organisationen i nuläget som är att hänföra till informations- och upplysningsverksamhet i jaktfrågor och viltvårdsfrågor?
- Vilka problem anser myndigheten/organisationen finns eller kan förutses vad gäller egna informations- och upplysningsverksamheten i jaktfrågor och viltvårdsfrågor?
- Vilka problem anser myndigheten/organisationen finns eller kan förutses vad gäller informations- och upplysningsverksamheten i jaktfrågor och viltvårdsfrågor utanför den egna myndigheten/organisationen? Vilka åtgärder behöver vidtas för att komma till rätta med problemen?

9.6.2 De centrala myndigheterna

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket försöker att så ofta som möjligt hålla informationsmöten med berörda handläggare på länsstyrelserna och tjänstemän på länsjaktvårdsföreningarna. Därutöver drivs från tid till annan särskilda informationsprojekt som det nu pågående "Viltvård i samverkan". Dessutom har verket genom täta kontakter per brev och telefon en ständig informations- och upplysningsverksamhet riktad till andra myndigheter, organisationer och allmänhet. I den mån tiden medger försöker personalen därtill att i största möjliga utsträckning ställa upp på allmänna lokala och regionala informationsmöten.

Det är alltid svårt att nå alla berörda med information. Faunavård berör så många och det finns risk att några glöms bort. På grund av det omfattande arbetet inom myndigheten och det ringa antalet handläggare är det därtill svårt att alltid uppfylla kravet på tillgänglighet. Verkets uppgift måste därför främst vara att hålla berörda myndigheter och organisationer väl informerade så att dessa i sin tur kan ge rätt information till allmänheten.

Skogsstyrelsen (SKS)

SKS bedriver ett omfattande informations- och upplysningsarbete inom jakt- och viltvårdsområdet. Detta sker främst via tre huvudkanaler:

- Utgivningen av tidningen "Skogseko",
- innehållet i organisationens ordinarie rådgivningsverksamhet,
- SKS förlagsproduktion.

Skogseko – Tidningen ges ut i fyra nummer per år och distribueras gratis till 280 000 skogsägare (med mer än 5 ha skog). Antalet skogsägare med detta minimiinnehav är egentligen större men distributionen har anpassats till flerägande m.m. Tidningen presenterar ofta artiklar som berör jakt- och viltvårdsfrågor, och i samband med kampanjen "Viltvård i samverkan" ägnades ett helt nummer dessa frågor. Skogseko är en mycket uppskattad tidning med stigande popularitet, vilket framkom vid SKS:s senaste IMU-undersökning i juni 1995. Där jämfördes tidningen med flertalet andra skogstidningar och erhöll det största läsvärdet.

SVO:s rådgivningsverksamhet – Organisationens rådgivningsverksamhet omfattar totalt 30 000 tjänstgöringsdagar och möter över 100 000 skogsägare varje år i skilda rådgivningssituationer. Där är det naturligt att viltvårdsfrågor behandlas på olika sätt, alltifrån specifika viltvårdssats-

ningar till spontana diskussioner kring olika förhållanden i skogen som berör viltet och dess vård.

SKS:s förlag – Förlagsverksamheten arbetar i princip under marknads-
mässiga förutsättningar med produktionsstöd anpassat till myndighetsin-
formationens omfattning. Förlaget har sedan 1979 givit ut följande
produktioner med bäring på jakt- och viltvård: Faunavård i Skogsbruket
(allmän del, den lägre faunan, N.Sverige), Skyddsvärda fågelbiotoper
(S.Sverige), Rikare skog, 100 frågor om Älgen, Viltvård i Skogsbruket,
Tjädern en skogsfågel, Tjädern och Skogsbruket, Skogen – virket, viltet,
skötseln och Järpen. Av ovanstående produktioner har exempelvis "100
frågor om Älgen" och "Viltvård i Skogsbruket" producerats i samarbete
med Svenska Jägareförbundet.

Utgivningen av "Skogseko" sker inom ramen för organisationens myndig-
hetsanslag vilket begränsar förutsättningarna. Tidningen innehåller inga
externa annonser. Forskningsstiftelsen "SkogsForsk" deltar med egen
redaktionell text som de finansierar. Förlagsverksamhetens utgivning är
styrd av myndighetens instruktion vilket kommersiellt begränsar verksam-
heten. Detta tillsammans med att utgivningen relativt sett riktar sig till en
begränsad målgrupp gör att ekonomin "dignar under den lilla upplagens
ok". Detta gäller inte alla produkter, men tillräckligt många för att göra
finansieringsfrågor och prissättning besvärliga.

För att informations- och upplysningsarbetet i framtiden skall bli fram-
gångsrikt, totalt sett, krävs det också en opartisk aktör på området. Utöver
den information som olika intressen (jägare, markägare, bevarandebeståndet
m.fl.) förmedlar är det viktigt med en sammanvägd opartisk helhetssyn som
ser till viltstammarnas roll i hela ekosystemet och samhället. SKS anser att
detta bäst sker genom olika myndighetsinsatser på informationsområdet.

SKS:s tidningsutgivning och förlagsproduktion rymmer i detta sammanhang
mycket stora möjligheter. Förutom en bra produktionsapparat finns ett väl
utvecklat nätverk för distribution och försäljning i SVO:s fältorganisation.
Med målsättningen att snabbt och effektivt sprida opartisk information till
olika målgrupper krävs ökade ekonomiska resurser. Dessa bl.a. disponeras
som produktionsbidrag vilket sänker producentpriset till den nivå där
material når tillräcklig spridning. Bland de konkreta projekt som SKS:s nu
måste ta ställning till är att förnya delar av ovan beskrivna faunavårdsserie.
Förutom dylika produktionsbidrag till olika grafiska produkter skulle en
insats att utöka Skogsekos utgivning till sex nummer per år ge mycket
stora möjligheter att på ett kontinuerligt och kostnadseffektivt sätt sprida
övergripande information om jakt- och viltvård till viktiga målgrupper.
Även information riktad till ett län eller en region kan genom
"inblandning" av regionala sidor i tidningen snabbt spridas i det aktuella

området. På så vis skulle exempelvis den regionala jaktmyndigheten eller länsviltnämnden snabbt nå ut med information i exempelvis policyfrågor.

Jordbruksverket

Jordbruksverket bedriver inte informations- eller upplysningsverksamhet när det gäller jakt och viltvård.

Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA)

SVA bedriver en aktiv och omfattande informations- och upplysningsverksamhet till allmänheten och jägare rörande veterinärmedicinska viltfrågor. Denna informationsverksamhet är bl.a. nödvändig för att bibehålla en medvetenhet om viltsjukdomsproblematiken och epizootiövervakningen. Detta arbete bedrivs till stor del via Svenska Jägareförbundets länsföreningar och jaktvårdskretsar, men också via massmedia eller andra kanaler.

Det är i dagsläget enkelt att via Jägareförbundets läns- och lokalavdelningar komma i kontakt med huvuddelen av den svenska jägarkåren. Dessa läns- och lokalavdelningar är praktiskt förankrade i verkligheten och har nära kontakt med fältet. Denna fältkontakt och lokalkännedom är många gånger en förutsättning för ett bra arbete i dessa frågor. I den händelse denna organisationsform förändras och dras ner, kan detta innebära svårigheter med den lokala anknytningen. I dagsläget utgör länsföreningarnas personal en resurs som ofta anlitas för upplysnings- och informationsarbete i SVA:s tjänst, men också till att bistå med insamlingar av material m.m. i sjukdomsutredningar. Ett exempel på detta är den pågående utredningen om Newcastlejukan på fjäderfä i södra Sverige.

I dagsläget sker mycket av den "officiella" informationen rörande jakt och viltvårdsfrågor via jaktpressen, inkluderande Svenska jägareförbundets tidning Svensk Jakt. Denna information kan i vissa lägen bli sensationsvinklad och inte alltid utgöra en objektiv redogörelse av fakta. Det vore en fördel om officiell information inom jakt- och viltvårdsområdet, innefattande information från departement, naturvårdsverk, länsstyrelser och eventuella andra myndigheter, kunde publiceras i någon form. Detta kan förslagsvis ske via Naturvårdsverkets förlagsverksamhet. Ett annat förslag är att jägareförbunden i sina medlemstidningar har ett avsnitt, som regelbundet på ett officiellt och ovinklat sätt återger informationen. Motivet för denna officiella roll skulle vara de medel jägareförbunden erhåller från jaktvårdsfonden.

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)

SLU:s grundläggande informationsspridningskerger genom grundutbildningen. Vid SLU ingår det aktuella området i utbildningen både för jägmästare, skogsmästare och agronomer. Universitetet satsar på att ytterligare öka antalet studenter inom dessa områden i betydande utsträckning. Utbildningen omfattar ett brett fält allt från möjligheter att delta i praktisk jaktutövning till den bakomliggande teoriutbildningen inom ämnesområdet. Forskningsverksamhetens resultat publiceras primärt i internationella tidskrifter. För att göra dem tillgängliga för den svenska publiken medverkar personal vid SLU i betydande utsträckning med artiklar i jakt- och andra tidskrifter, publicerar eget och medverkar i populärvetenskapliga böcker, håller föredrag för olika intressegrupper, medverkar i betydande utsträckning som sakkunniga presentatörer vid olika konferenser inom det aktuella området, deltar som sakkunniga i utredningar och arbetsgrupper, tar emot studiegrupper på institutionerna etc.

Ett problem för SLU, när det gäller att kunna nå ut till allmänheten med information i tillräcklig omfattning, är bristen på ekonomiska resurser. En kompetenshöjning av den personal som är verksam inom informations- och upplysningsverksamheten utanför universitetets organisation finner SLU angelägen.

Rikspolisstyrelsen

Polisen är en myndighet som finns tillgänglig dygnet runt. Därför är det mycket vanligt att allmänheten vänder sig till polisen för upplysningar beträffande jakt m.m. De trycksaker som berör detta område brukar finnas tillgängliga hos polisen. Rikspolisstyrelsen har utgivit föreskrifter beträffande t.ex. jakttillsynsmän och naturvårdsvakter. Samråd har givetvis förekommit med berörda myndigheter och organisationer. I utbildning för jägarexamen förekommer det att polisen deltar.

Naturhistoriska riksmuseet

Museet informerar i utställningar om landets fauna, dess sammansättning, utnyttjande och hotbilder. I samband med uppbyggandet av nya basutställningar kommer detta behov givetvis att beaktas.

9.6.3 Länsstyrelserna

För att beskriva verksamheten inom länsstyrelserna har utredningen valt att redovisa svaret från en länsstyrelse. Länsstyrelsen i Södermanlands län har beskrivit sitt arbete på följande sätt och vilka problem den upplever inom den egna verksamheten. De problem som nämns är representativa för de flesta länsstyrelserna.

Länsstyrelsen bedriver dagligen informations- och upplysningsverksamhet till jägare/markägare och till allmänheten. Det sker genom telefonkontakter, skriftväxling och besök. De dominerande frågorna gäller registrering av älgjaktsområden, jakttider och – för allmänheten viktiga upplysningar under pågående älgjakt – besked om vem som företräder visst jaktområde. Det senaste årets ändring i jaktlagstiftningen har medfört starkt ökade informationsinsatser från länsstyrelsens sida. Två gånger per år (i december och juli) sänder länsstyrelsen information till alla företrädare för registrerade älgjaktsområden: i december påminnelse om redovisning av jaktresultat (efterlevnaden av bestämmelserna är mycket dålig) och information om nyheter på området samt i juli föreskrifter m.m. inför förestående jakt.

Information behövs kontinuerligt, insatserna begränsas av länsstyrelsens resurser. Olika regionala myndigheter och organisationer känner informationsansvar och arbetar sida vid sida. Visst dubbelarbete kan då inte undvikas. De totala resurserna för informationen kunde möjligen användas effektivare genom bl.a. ökade centrala informationsinsatser. För hantering av en nyetablerad viltart, t.ex. vildsvinen, krävs särskilda insatser, dels för rätt beskattning av stammarna och – inte minst viktigt – för allmän kunskapsspridning till allmänheten. Länsstyrelsen har egna erfarenheter av detta. Vid sidan av förbättrad central information är den regionala insatsen viktig på grund av närheten till problemen. Frågan om ansvarsfördelning, resurser m.m. på informationsområdet bör ses över.

Många länsstyrelser har inte besvarat frågan om informationsproblem utanför den egna verksamheten. De problem länsstyrelserna uppmärksammat utanför den egna verksamheten sammanfattar utredningen enligt följande.

- Eftersom information ges från flera håll på regional nivå finns viss risk för dubbelarbete. Ordentliga centrala informationsinsatser minskar behovet av regionala insatser.
- Det vore naturligt att jaktvårdsföreningarna får ett ökat ansvar för informations- och upplysningsverksamheten. Samtidigt är det viktigt att

mottagaren upplever informationen som objektiv. Frivilligorganisationer vill gärna framhålla sina egna uppfattningar samtidigt som de lämnar allsidig information i en fråga. Detta gör att informationen ibland inte får den genomslagskraft den borde fått.

- Informationen från myndigheter på central nivå borde kunna förbättras. Särskilt angeläget är detta i de fall nya författningar beslutas.
- För länsstyrelsens del kan sägas att aldrig så brett upplagda informationskampanjer inte annat än i mindre utsträckning minskar/förebygger behovet av upplysning i enskilda ärenden, som ju ändå utgör huvuddelen av Länsstyrelsens informationsverksamhet. När det gäller information om behovet av att bedriva en god älgvård kan budskapet däremot inte nog upprepas. Här måste inriktningen vara långsiktig och såväl jägarorganisationerna som berörda myndigheter, både lokalt och centralt, har en stor uppgift att fylla. Länsstyrelsen vill påpeka att centralt framtagna blanketter (ansökningar, anmälningar m.m.) behövs i det dagliga arbetet. Här brister en del för närvarande. Till sist måste framhållas att den allra mest verksamma insatsen för att minska informationsbehovet drastiskt skulle vara att också minska ändringsfrekvensen i jaktlagstiftningen.
- Om den policy skall fullföljas som innebär att markägare och jägare lokalt skall ta ett större ansvar för jakt- och viltvårdsfrågorna, måste givetvis deras organisationer vara beredda att satsa ekonomiskt och på annat sätt för att tillhandahålla erforderlig utbildning och information.
- Informationsverksamhet från intresseorganisationer kan ibland uppfattas som vinklad om informationsmottagaren representerar en annan intressegrupp.

9.6.4 Skogsvårdsstyrelserna

För att beskriva verksamheten inom skogsvårdsstyrelserna har utredningen valt att redovisa svaret från en skogsvårdsstyrelse. Skogsvårdsstyrelsen i Jönköpings län har beskrivit sitt arbete på följande sätt och vilka problem den upplever inom den egna verksamheten.

Skogsvårdsstyrelsen är representerad i Länsviltnämnden och har ledamöter i älgvårdsdistriktens samrådsgrupper. Betestrycksinventeringar och vilt-skadeinventeringar genomförs. I samråd med jägarna har en broschyr Älg och skog sammanställts och distribuerats till markägare och jägare. Skogs-

vårdsstyrelsen har i samarbete med hela skogsbruket, LRF och Naturskyddsföreningen startat projektet Rådjur och skog. Ett projekt som syftar till att genom aktivare avskjutningspolitik, anpassad skogsskötsel och god viltvård försöka minska de alltför omfattande betesskadorna på skogsplanter. I skogsvårdsstyrelsens informationsverksamhet om skogsskötsel och biologisk mångfald ingår viltvårdsfrågorna som en naturlig del. Skogsvårdsstyrelsen förmedlar bidrag till natur- och kulturmiljövårdsåtgärder. Åtgärder som i flera fall även omfattar viltvårdande insatser.

Problem vad gäller den egna verksamheten är bristen på ekonomiska och personella resurser. Skogsvårdsstyrelsen skulle kunna ges ett ökat engagemang i att utveckla viltvårdsplaner, medverka i betestrycksinventeringar och anpassa skogsskötseln till god natur- och viltvård samt ge ökad information och rådgivning i jakt- och viltvård i samband med att man arbetar med produktions- och miljöåtgärder i skogsproduktionen.

De flesta skogsvårdsstyrelserna har påtalat att bristen på resurser är ett problem vad gäller den egna verksamhet.

De flesta skogsvårdsstyrelser har besvarat frågan om informationsproblem utanför den egna verksamheten. De problem de uppmärksammat utanför den egna verksamheten sammanfattar utredningen enligt följande.

- Det militanta motståndet mot företeelser man inte sympatiserar med växer sig allt starkare i vårt samhälle. Det gäller även motstånd mot jakt och jägare. Det kan på sikt leda till att man måste söka sig nya vägar för information och upplysning. Här kommer även trovärdighetsfrågor in, där det ligger i sakens natur att särintressen alltid misstros, då de förutsätts tala i egen sak. Ett sätt att dämpa dessa motsättningar och öka trovärdigheten är just att ha allsidigt sammansatta organ som representerar olika särintressen. Om dessa gemensamt står bakom olika beslut ökar trovärdigheten och det blir svårare för extremintressen att hitta bränsle för sin upprördhet.
- Det är viktigt att ansvarsfördelningen mellan olika nivåer på det lokala planet tydliggörs.
- Opartiskhet nödvändigt. Utöver den information som olika intressen (jäger- och markägarintressen m.fl.) förmedlar behövs myndighetsinformation, där en sammanvägning av olika intressen gjorts.
- Jakt- och viltvårdsfrågor bör i ökad omfattning delegeras till det lokala och regionala planet. T.ex. skulle skogsvårdsorganisationen och länens

jaktvårdsorganisationer få ta över mer av informations- och rådgivningsfrågorna till skogsägare och jägare.

- En viktig förutsättning för att informationen skall få avsedd effekt är trovärdigheten i informationen och hos förmedlaren av informationen. Skogsvårdsstyrelsen bedömer exempelvis att trovärdigheten bör uppfattas som hög om jaktvårdsföreningarna ger objektiv information om skador av vilt och samtidigt påtalar behov av åtgärder.
- Mer information till skogsägare och jägare med alltför stora viltstammar om viltets påverkan när det gäller flora, lägre fauna och skogsföryngring.
- Enligt SVS:s erfarenheter finns ett ökat behov av naturvårdsutbildning och information hos de som ideellt eller yrkesmässigt arbetar med jakt och viltvårdsfrågor.
- Erfarenheterna när det gäller studiekampanjen "Viltvård i samverkan" är att jägarna visar stort intresse att delta medan markägare som inte jagar har ett svagt intresse. Jaktlagstiftningen bygger på att jägarna och skogsägarna tar ett gemensamt ansvar för viltstammarnas utveckling. Ett för svagt engagemang från skogsägarnas sida kan vara en bidragande orsak till att stammarna av klövvilt har blivit så stora på sina håll att det har lett till oacceptabla skador på skogen.
- Intresseföreningars information riskerar att inte tillräckligt ta upp sådana åtgärder som exempelvis skulle minska jaktutbytet även om det vid en samlad samhällelig bedömning visar sig nödvändigt att genomföra dem. Låt SVS få ett större ansvar.
- Opartiskhet är nödvändigt. Det behövs myndighetsinformation, utöver partsintressenas information, där en sammanvägning av olika intressen gjorts. Bristande resurser är dock ett problem.
- Mer riktad information till markägare som inte jagar. Dagens information är ofta enkelriktad och går bara till jägarna. Markägarnas organisationer måste ta ett större ansvar för de sina eller att någon opartisk sköter information och upplysning.
- Informations- och upplysningsverksamheten till jägarna utförs av jägarorganisationerna och det till dem knutna studieförbundet. Budskapet riskerar att bli ensidigt med betoning på rena jaktkurser. Näringens och naturvårdens behov kommer ofta i skymundan.
- För snävt ekologiskt synsätt hos en stor del av jaktens utövare.

9.6.5 Organisationerna

Svenska Jägareförbundet

Utbildning, information och upplysning har sedan Jägareförbundets tillkomst år 1830 varit väsentliga inslag i förbundets verksamhet. Utbildning sker dels vid Jägareförbundets jaktvårdsskola, Öster-Malma, och vid Boda samt i länsjaktvårdsföreningars regi vid några kursgårdar, dels genom av förbundet producerat studiematerial i form av kursböcker och videofilmer, lämpade för såväl enskilda studier som för studiecirkelverksamhet.

Informationsverksamhet bedrivs genom den av förbundet producerade tidskriften *Svensk Jakt*, med en TS-kontrollerad upplaga på 175 800 ex/mån. Flertalet av förbundets länsjaktvårdsföreningar producerar också egna medlemsskrifter med information i regionala och lokala frågor. Inom organisationen produceras vidare i stor omfattning foldrar, broschyrer och videor. Vidare sker en omfattande informationsverksamhet genom tidningsartiklar, radio och TV – ofta riktad till såväl allmänheten som jägarkåren, samt vid "jägarträffar" och föreläsningar. Rådgivning och information genom telefonsamtal och besök vid länsjaktvårdsföreningarnas expeditioner är vidare av stor omfattning och efterfrågas av såväl myndigheter (t.ex. polis, åklagare, länsstyrelse) som andra organisationer, allmänhet och, givetvis, jägare.

Problemen inför framtiden är de samma som övriga ideella föreningar, studieförbund etc. ställs inför; konkurrens med det moderna mediasamhällets stora utbud, kommersiella TV-kanaler, elektronisk underhållning m.m.. För att möta dessa problem är det viktigt att det finns resurser för en utveckling av studie- och informationsverksamheten, t.ex. genom CD-ROM och annan modern, interaktiv utbildningsteknik. Det gäller sammanfattningsvis, att anpassa en traditionell utbildningsorganisation till den nya tidens krav och möjligheter, samtidigt som det gäller att utbilda den stora kadern av cirkelledare, ungdomsledare, skjutinstruktörer m.fl. så att de kan tillgodogöra sig de nya möjligheterna. Utöver traditionell utbildning genom studiecirkel och liknande verksamhet, arbetar förbundet självfallet med andra informationsbärare, främst trycksaker och böcker. Här ställs förbundet inför samma problem som övriga bokutgivare, svårigheterna att med sund ekonomi producera och vidareutveckla förlagsverksamheten.

Sammanfattningsvis gäller det för förbundet, att ha sådana resurser att det kan föra ut de nya kunskaper om jakt, viltvård, naturvård etc. som i rask takt kommer fram i första hand till landets jägare men också till övriga naturintresserade människor. Förbundet måste också ha resurser för att kunna ta tillvara ny pedagogisk teknik. Det skall understrykas att lag-

stiftningen och den allmänna samhällsutvecklingen inom jaktens område lägger allt mer ansvar på den enskilde jägaren; han eller hon måste vara välutbildad. Han eller hon måste också vara utbildad för att möta krav och frågor från en icke-jagande allmänhet.

Allmänt kan konstateras att hoten mot jakten numera inte kommer från felaktigt hanterande av viltstammarna. De hot och begränsningar förbundet kan se i framtiden kommer från brist på kunskap och förståelse för jakten och viltvården hos samhällsdebattörer, massmedia och opinionsströmningar, vilka har ringa kunskap om eller förståelse för jakt och viltvård. Ett prioriterat mål för Jägareförbundet kommer följaktligen att bli informationsarbete gentemot olika viktiga målgrupper.

Det finns en stor risk för att kunskaperna om jakt och viltvård kommer att minska i samhället. Som en följd av detta finns det också en risk att attityderna till jakt som rekreation och urgammal kulturform kommer att bli negativa. Detta kan få till följd att klyftan mellan stadsbor och landsbygdsbor ökar. För landets drygt 300 000 jägare innebär också ev. negativa attityder i samhället otrivsel och stress. De flesta jägare finns också bland grupper i samhället vilka har små kunskaper eller vana att delta i samhällsdebatten via media eller på annat sätt med stort genomslag.

En väl fungerande extern informationsverksamhet skall kunna lösa följande uppgifter:

- service till allmänheten
- service till massmedia
- service med kunskaper till jord- och skogsbruk samt andra näringar för vilka jakt och viltvård har betydelse
- service med fackkunskaper till riks- och kommunpolitiker
- service med fackkunskaper till tjänstemän och samhällsplanerare
- service med fackkunskaper och deltagande i kommunernas Agenda 21-arbete
- aktivt deltagande i skolans arbete
- aktivt arbete med ungdomsverksamhet
- samverkan med andra organisationer inom miljöområdet.

För att lösa dessa uppgifter behövs

- ett över landet jämt fördelat nätverk av jaktligt utbildade personer – det är i dagsläget svårt att se någon bättre struktur än det system med länsjaktvårdskonsulenter och länsjaktvårdare som nu finns
- påbyggnadsutbildning i informationsteknik för redan befintlig personal samt utbildning i informationsteknik för de viltmästare som kommer att utbildas i framtiden
- förstärkning av informationskompetensen inom Jägareförbundets regioner

- en väl dimensionerad informationsavdelning på Jägareförbundets centrala kansli
- över landet jämt fördelade resurser för skolinformation och ungdomsverksamhet
- över landet jämt fördelade resurser för arbete med politiker, samhällsplanerare, andra miljöorganisationer etc.
- ett systematiskt utbildningsarbete inom informationsområdet.

Lantbrukarnas riksförbund och Skogsägarnas riksförbund

För att på ett bra sätt kunna lösa de frågor som är förknippade med jakt- och viltvård och annat markutnyttjande krävs kunskap. Bl.a. mot denna bakgrund har förbunden prioriterat utbildning under senare år. Numera ingår också information och rådgivning som en del i förbundens serviceutbud till medlemmar och förtroendevalda.

Förbundens målsättning är att avsätta ytterligare resurser till utbildning, information och rådgivning i jakt- och viltvårdsfrågor. För att nå det uppställda målet om balans mellan viltstammarnas storlek och de skador viltet åstadkommer är det enligt förbundens mening nödvändigt med en fortgående och målinriktad information och utbildning. Det är också viktigt att information och utbildning får ett konkret innehåll som kommer till praktisk nytta för jägare och markägare. De personer som skall delta i de lokala samråden bör t.ex. kunna analysera de insamlade resultaten från vilt- och skadeinventeringarna och dra riktiga slutsatser av dem. Under alla omständigheter står dock klart att 1991 års jaktpolitik medfört ett bestående utbildningsbehov.

För att skapa en fungerande lokal viltskötsel som svarar mot de krav som ställts upp av staten behövs också långsiktig samverkan mellan myndigheter, jägare och markägare. Lika viktigt är att formerna för detta accepteras av berörda parter och att de åtgärder som beslutats verkligen genomförs. En målmedveten och samlad insats från samtliga intressenter är nödvändig för att den förda jaktpolitiken skall få önskat genomslag. Likaså att regeringen och berörda myndigheter utnyttjar sina möjligheter att aktivt styra resurser till de mest angelägna utbildningsområdena.

En viktig förutsättning för att informationen skall få avsedd effekt är trovärdigheten i informationen samt att den når ut till flertalet intresserade. Särskilt viktigt är att gemensamma resurser används för att nå ut med bred information och att informationen även riktas till andra än jägare. Enligt förbundens uppfattning vilar ett särskilt ansvar på länsviltnämnderna som bör ta initiativ till och genomföra olika informationsinsatser på länsnivå. Detta bör med fördel kunna göras tillsammans med de partsintressen som finns representerade i nämnden.

Föreningen skogsindustrierna

Föreningen har ingen informationsverksamhet utan detta sköter medlemsföretagen själva.

Informationsbehovet för att skapa kännedom om och förståelse för skogsbrukets verksamhet är enormt stort. Det ökar också med den ökande urbaniseringen. För skogsbruket är viss jakt en förutsättning för att detta skall kunna producera varor, som är nödvändiga för landets ekonomi och som behövs i det dagliga livet. Utebliven jakt på exempelvis älg och rådjur skulle snabbt medföra att det skulle vara mycket svårt att få fram återväxt av sådan kvalitet, som långsiktigt fordras. Eftersom branschen anses vara part i målet, ifrågasätts dess information och beskrivs ofta som oriktig, färgad och allt vad som annars kan sägas för att misstänkliggöra budskapen. För att råda bot på detta fordras att de, som skall ta emot informationen redan tidigare har större kunskap, i detta fall inom det biologiska och ekonomiska området, samt att beslutsfattare också får sådant stöd att de kan stå emot osakliga ageranden och aktioner.

Jägarnas riksförbund

Fortfarande utgör projektet Viltvård i Samverkan en dominerande del av förbundets informations- och utbildningssatsning. Detta projekt skall under hösten 1996 övergå i en fortlöpande verksamhet för samordning mellan viltvårdsintresset och andra former av markanvändning.

Djurskyddsfrågorna har alltid haft en framskjuten ställning i riksförbundets verksamhetsprogram. Trots jägarexamen och ökat kunnande bland jägarna är frekvensen av skadeskjutningar i samband med jakt otillfredsställande hög. Det finns mycket att förbättra i dessa avseenden genom information och utbildning. Förbundet kommer att kraftigt förstärka sina insatser inom detta viktiga område. Ett annat område som kommer att prioriteras i förbundets informations- och utbildningsprogram är allemansrätten kontra faunavården.

Genom saklig och lättfattlig information till allmänheten kan mycket förbättras i fråga om hänsynstagande och skydd för faunan och känsliga naturmiljöer. Riksförbundet förbereder en utökning av informationsinsatsen i dessa avseenden.

Redan i nuläget disponerar Jägarnas riksförbund en tredjedel av förbundets totala årsomsättning på informationsverksamhet. Detta är en tung men nödvändig belastning för att förbundet skall kunna fullgöra sina uppdrag och åtaganden för den svenska faunavården och jakten. Det framstår som ofrånkomligt att det ökande behovet av saklig information om miljö, fauna-

vård och jakt medför ytterligare prioriteringar av denna verksamhetsdel från riksförbundets sida. Förbundets samlade resursbehov måste fortsättningsvis bedömas utifrån dessa förutsättningar.

Den turbulens som av och till förekommit i en del av jaktpressen och övrig massmedia om bl.a. EU-frågor, jakttider, vapenlagsfrågor och den s.k. "fria" fjälljakten, är exempel på svårigheter att nå ut med en saklig och objektiv information om jaktfrågor. Allt för ofta överflyglas dessutom fakta och saklighet i medierna av kortsiktiga jaktpolitiska eller andra ego-intressen. Sammantaget kan det konstateras att både allmänheten, och till viss del jägarna, bibringas ett informationsflöde om jakt och faunavård som ofta är missvisande och inte sällan direkt felaktig. Enligt Jägarnas riksförbunds mening kan detta förhållande avsevärt förbättras genom samordnade informationsinsatser där flertalet av berörda intresseorganisationer och partsintressen samverkar.

Naturskyddsföreningen

Naturskyddsföreningen bedömer att föreningen kontinuerligt måste ägna en hel del arbete åt att bevaka jakt- och faunafrågor och hävda naturvårdens ståndpunkter. Dessa frågor engagerar ett stort antal av föreningens medlemmar och är ofta föremål för förslag till föreningens riksstämmor. Med anledning av riksstämmobeslut i år (1995) kommer föreningen att utarbeta en särskild policy i jaktfrågor. Det är angeläget för föreningen att även fortsättningsvis medverka i arbetet i jaktidsberedningen, som föreningen dock anser ska ombildas och flyttas från Jägareförbundet till Naturvårdsverket.

Sveriges jordägareförbund

Förbundet utger 6 st. informationsbrev per år och anordnar ibland speciella temadagar för medlemmarna.

När det gäller informationsproblem utanför den egna organisationen är information och samråd på lokal nivå inom Svenska Jägareförbundet ej tillfyllest. Icke jagande markägare är ej tillräckligt representerade.

Sveriges Ornitologiska Förening (SOF)

Som en del av SOF:s fågelskyddsarbete bedriver föreningen aktivt upplysningsarbete när det gäller jaktens ekologiska effekter och behovet av faunahänsyn vid jakt.

Det absolut största problemet är bristen på ekonomiska och personella resurser. Det finns ett stort behov av att inrätta en tjänst som fågelskyddsintendent på SOF:s kansli i Stockholm, men pengar saknas ännu. Det finns inte heller ekonomiska medel för att anställa en informatör. Det mesta arbetet måste ske på ideell basis vilket medför stora problem med att nå ut till allmänheten med den stora kunskap om fåglar och faunavård som föreningen besitter.

Svenska jägareförbundets tidskrift "Svensk Jakt" illustrerar tydligt det olämpliga i jägareförbundets dubbla roller. Jaktfrågorna får inte den allsidiga belysning som behövs, genom att tidningen propagerar för vissa jägares uppfattning och utestänger kritiska insändare och debattartiklar. Svenska jägareförbundet har också helt andra ekonomiska resurser för sin informationsverksamhet.

9.6.6 Överväganden och förslag

Många av de myndigheter och organisationer som besvarat utredningens enkät har pekat på behovet av opartisk information och att den riktas till andra än bara jägare. Några länsstyrelser efterfrågar ordentliga centrala informationsinsatser. Detta skulle bl.a. minska behovet av regionala insatser.

Den viktigaste informationskällan till jägarna torde vara jägarorganisationerna via deras tidskrifter. Den största spridningen har Svenska jägareförbundets tidning Svensk jakt. En stor del av den officiella informationen rörande främst jaktfrågor sker alltså med hjälp av jaktpressen. Från flera myndigheter och organisationer har påpekats att informationen i jaktpressen i vissa lägen blir sensationsvinklad och inte alltid utgör en objektiv redogörelse av fakta. Frågorna ges därvid inte den allsidiga belysning som behövs. Det finns, enligt utredningen, ett betydande informations- och upplysningsproblem i det att jägaranknutna tidskrifter är dominerande på informationsområdet.

Det kan inte sällan finnas motsättningar mellan jägarens intresse av god tillgång på jaktbart vilt och markägarens intresse av att skogsmarken ger god avkastning. För att information, särskilt om den praktiska viltvården, skall få avsedd effekt är det viktigt att informationen når ut till flertalet intresserade och att informationen är trovärdig. Långt ifrån alla skogs- och jordbrukare är jägare. Utredningen menar att information till exempelvis en skogsbrukare om hur marken bör brukas med hänsyn till viltet inte alltid

upplevs som trovärdig om den kommer från en jägarorganisation. Informationen om den praktiska viltvården måste spridas bredare och riktas även till andra än jägare.

Den dubbla roll jägarorganisationerna har på informations- och upplysningsområdet är av sådan karaktär att konflikt kan uppstå mellan organisationens intressen och det allmännas intresse. Här framkommer svårigheterna med att tillvarata såväl medlemmarnas intressen som det allmännas intresse av opartisk saklig information. Man kan dessutom se att jägarorganisationers intressen, av naturliga skäl, tenderar att rikta sig främst mot jaktbart vilt eller sådana arter som man vill få möjlighet att jaga. Utredningen ser ett behov av en starkare opartisk aktör när det gäller informations- och upplysningsarbetet vad gäller främst den praktiska viltvården.

Som Skogsstyrelsen funnit i sitt remissvar till utredningen är det, utöver den information som olika intressen såsom jägare, markägare och bevarandeintressen förmedlar, viktigt med en sammanvägd opartisk helhetsyn som ser till viltstammarnas roll i hela ekosystemet och samhället. Utredningen delar uppfattningen att detta sker bäst genom olika myndighetsinsatser på informationsområdet.

Utredningen anser således att det finns ett stort behov av opartisk information från myndigheternas sida till framför allt jägare och markägare. Förutsättningarna för att kunna ge sådan opartisk information centralt ökar i och med att Naturvårdsverket föreslås bli registeransvarig för jaktkortsregistret. Naturvårdsverket bör därmed kunna utöka sin information i frågor om jakt och viltvård till landets jägare genom att utnyttja detta register. Utredningen föreslår att medel ur jaktvårdsfonden skall kunna användas i informationssyfte i frågor om jakt och viltvård. En sådan informationsinsats är till fördel för såväl det allmänna som jägarna. Regeringen bör därför ställa medel ur jaktvårdsfonden till Naturvårdsverkets förfogande för informationsinsatser. Utredningen anser att kostnaderna inte skall få överstiga 2 miljoner kr per år.

När det gäller informationen från Naturvårdsverket vill utredningen ge några exempel på informationens innehåll. Utredningen anser exempelvis, i samband med att jaktkort sänds ut till jägarna, att informationsblad om

rådande jakttider m.m. skall medfölja jaktkortet. Även annan viktig information kan sändas ut i samband med jaktkortet. Utredningen tänker då främst på aktuella ändringar i lagstiftningen som kan tänkas beröra jägarna. Det är av värde såväl för det allmänna som för den enskilde jägaren om sådan information distribueras. Informationen bör rikta in sig på att förklara varför ändringar vidtagits, vad de innebär, vilka följder de får för jägaren etc.

Det är även tänkbart att det kan finnas behov av att gå ut med information vid andra tillfällen än när jaktkortet sänds ut. Det kan t.ex. finnas tillfällen när det finns anledning att sprida saklig och korrekt information i en aktuell debatt.

När det gäller information riktad till markägare i frågor om praktisk viltvård är det skogsvårdsorganisationen som har störst förutsättningar att ge en opartisk saklig information. Utredningen menar att information i dessa frågor inte givits tillräcklig tyngd från det allmännas sida. Skogsvårdsorganisationen synes med nuvarande resurser ha utfört ett gott arbete. Det finns dock all anledning att ta till vara de informationskanaler skogsvårdsorganisationen har att erbjuda på ett bättre sätt än i dag.

En mycket väsentlig del av skogsvårdsstyrelsernas jakt- och viltvårdsarbete sker inom rådgivningsverksamheten. Under årligen 30 000 tjänstgöringsdagar möter skogsvårdsstyrelserna ca 100 000 skogsägare i olika rådgivningssituationer. Skogsvårdsorganisationen har nyligen genomfört en omfattande omorganisation av skogsvårdsstyrelserna genom att i första hand minska antalet regionala myndigheter och regionkontor från 22 stycken till 11. Organisationsförändringen hade som syfte att i första hand bibehålla skogsvårdsstyrelsernas lokalaförankring. Skogsvårdsorganisationen har idag 96 lokalkontor ute i kommunerna och håller en nära och god kontakt med markägarna, den grupp som har det yttersta ansvaret för viltstammarnas förvaltning. Genom tidningen Skogseko, som når varje skogsägare i landet med mer än 5 ha skog, har skogsvårdsorganisationen därtill utomordentliga möjligheter att snabbt och kostnadseffektivt sprida övergripande eller regionalt anpassad information till målgruppen markägarna fyra gånger per år.

Kompetensen i jakt- och viltvårdsfrågor inom skogsvårdsorganisationen måste sägas vara hög. Ämnet ingår i den högre skogliga utbildningen och vid flera skogsvårdsstyrelser finns tjänstemän som därutöver genomgått Svenska jägareförbundets 2-åriga viltmästarutbildning. I stort sett i varje distrikt finns dessutom tjänstemän som genomgått kurser i naturvårdsbiologi. Därtill kommer att jakt utgör en viktig fritidssysselsättning för många av organisationens tjänstemän.

Utöver den information som de olika intressenterna inom jaktpolitiken (jägare, markägare, naturvårdare m.fl.) förmedlar är det från samhällets sida sett viktigt med en sammanvägd opartisk helhetssyn på viltstammarnas roll i ekosystemen och i samhället. Skogsvårdsorganisationens lokalt arbetande fältorganisation med nära och goda kontakter med markägarna, regelbunden tidningsutgivning och förlagsproduktion som möjliggör snabb och kostnadseffektiv informationsspridning skulle mycket väl uppfylla de krav som samhället ställer.

Utredningen är av den uppfattningen att medel ur jaktvårdsfonden bör utgå till skogsvårdsorganisationen centralt för information om främst praktisk viltvård till markägarna. Regeringen bör därför ställa medel ur jaktvårdsfonden till Skogsstyrelsens förfogande för sådana informationsinsatser. Kostnaderna för denna verksamhet skall inte få överstiga 2 miljoner kr.

Vidare anser utredningen att skogsvårdsorganisationens verksamhet regionalt och lokalt skall få medel ur jaktvårdsfonden för olika verksamheter med anknytning till upplysning och information om praktisk viltvård. Ett bra exempel på sådan verksamhet är den som Skogsvårdsstyrelsen i Älvsborg bedrivit och som kallas Älg i skog (se ovan under Skogsvårdsstyrelserna, avsnitt 9.4.1). Detta är i stor utsträckning ett projekt där information, upplysning och utbildning är metodiken för projektet. Denna verksamhet har fått många lovord av såväl jägare och markägare som andra myndigheter. Regeringen bör därför ställa medel ur jaktvårdsfonden till skogsvårdsstyrelsernas förfogande för sådana ändamål. Det skall enligt utredningen vara möjligt att regionalt och lokalt årligen kunna disponera sammanlagt högst 5 miljoner kr för sådana ändamål.

Utredningens förslag till åtgärder har goda förutsättningar att ge den önskvärda opartiska information till jägare och markägare som efterfrågats från många håll. Vidare kommer informationen till markägarna att utökas och förbättras. Främst är det här fråga om insatser från skogsvårdsorganisationens sida i frågor om praktisk viltvård.

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen skall vartannat år redovisa den informationsverksamhet som bedrivits och vilken effekt den haft.

Jägarorganisationerna skall, som nämnts ovan, erhålla bidrag för sin verksamhet. Den viktiga insats jägarorganisationerna gör på informations- och upplysningsområdet främjas på detta sätt. När jägarorganisationerna ansöker om bidrag skall de redovisa det arbete de utfört på detta område under året.

9.7 Länsviltnämndernas arbetsuppgifter

Av 39 § jaktlagen framgår att till varje länsstyrelse är knuten en länsviltnämnd med uppgift att vara länsstyrelsens rådgivande organ i frågor om viltvården. Ledamöterna i länsviltnämnden utses enligt föreskrifter som meddelas av regeringen.

Enligt 46 § jaktförordningen gäller följande för länsviltnämnderna. En länsviltnämnd består av nio ledamöter utom i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län där tio ledamöter ingår i nämnden. Länsstyrelserna utser ledamöterna för högst tre år. En ledamot utses efter förslag av skogsvårdsstyrelsen och två ledamöter efter förslag av jägarnas organisationer för länet. I Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län skall en ledamot representera renägarna i länet. Av de övriga skall två representera friluftsoch naturvårdsintresset och en ha särskild kunskap i frågor om trafiksäkerhet och vilt. De återstående tre ledamöterna skall företräda ägarna av jordbruksmark och skogsmark. Bland ledamöterna utser länsstyrelsen en ordförande. Nämnden utser inom sig vice ordförande. Vid handläggning som kräver särskild sakkunskap får nämnden anlita lämplig person som sakkunnig. Naturvårdsverket fastställer arbetsordning för länsviltnämnden.

I 101 § Statens naturvårdsverks författningssamling (SNFS 1994:3, NV:58) finns arbetsordning för länsviltnämnd. För nämndens arbete gäller följande arbetsordning.

- Nämnden skall hålla minst ett sammanträde per år.
- Vid sammanträdet skall främst frågor av övergripande och principiell natur behandlas.
- Frågor som kräver snabb handläggning får delegeras till ett arbetsutskott eller till nämndens ordförande.
- Behandling av enklare frågor kan företrädesvis ske vid telefonsammanträden.
- Alla förslag, oavsett från vem det kommer, som är avsedda att tjäna som underlag för ställningstaganden i nämnden skall vara skriftliga och nämndens ledamöter tillhanda senast en vecka före nämndens sammanträde.
- Kallelse till nämndens sammanträden skall ske senast 14 dagar före sammanträdet.
- Nämnden skall årligen följa upp hur de lokala samråden genomförs och vilka resultat de leder till. Resultaten från samråden skall utgöra grund för nämndens förslag till länsstyrelsen om bland annat målsättningen för skötseln av älgstammen och i förekommande fall också hjortstammarna.

9.7.1 Länsviltnämnden

Som ett exempel redovisar utredningen hur Länsviltnämnden i Västernorrlands län beskrivit dess ansvar för och arbete med jaktfrågor och viltvårdsfrågor.

Enligt 39 § första stycket jaktlagen är till varje länsstyrelse knuten en länsviltnämnd med uppgift att vara länsstyrelsens rådgivande organ i frågor om viltvården. I 46 § jaktförordningen (1987:905) finns bestämmelser om nämndens sammansättning och utseende, anlitande av sakkunnig och arbetsordning för nämnden.

I bilaga 2 till jaktförordningen, Tider för jakt efter älg i det inledande avsnittet: Licensjakt efter älg och jakt efter inom älgskötselområden, föreskrivs att (länsstyrelsens) beslut om den särskilda jakttiden skall fattas efter hörande av länsviltnämnden.

I Statens naturvårdsverks jaktkungörelse (SNFS 1944:3, ändrad 1955:6) finns följande bestämmelser angående länsviltnämnden:

- i 13 a § att samråd skall ske med nämnden innan länsstyrelsen fattar beslut om älgavgift för fälld vuxen älg.
- i 13 f § att samråd skall ske med nämnden innan länsstyrelsen fattar beslut om bidrag ur älgvårdsfonden till länsstyrelsens administration av älgjakten.
- i 101 § om arbetsordning för nämnden. Av intresse i detta sammanhang är främst punkterna 2 och 7. I punkt 2 sägs att vid sammanträdena skall främst frågor av övergripande och principiell natur behandlas. I punkt 7 stadgas följande: Nämnden skall årligen följa upp hur de lokala samråden genomförs och vilka resultat de leder till. Resultaten från samråden skall utgöra grund för nämndens förslag till länsstyrelsen om bland annat målsättningen för skötseln av älgstammen och i förekommande fall också hjortstammarna.

Länsstyrelsen har uppdragit åt länsviltnämnden att se till att projektet "Viltvård i samverkan" genomförs. Därutöver har inte länsstyrelsen meddelat något särskilt beslut om regler om nämndens arbetsuppgifter och ansvarsområde.

Nämnden har inrättat ett arbetsutskott bestående av fyra ledamöter. Dess uppgifter är i första hand att bereda frågor som tas upp på ordinarie sammanträden och att avgöra ärenden som av tidsskäl inte kan behandlas vid dessa eller som är av mindre vikt. I länet finns en rovdjursgrupp. Nämnden har beslutat att gruppen skall betraktas som en nämndens arbetsgrupp. I nämnden ges information om gruppens verksamhet och dryftas dessa frågor. Som kanslifunktion för nämnden och dess utskott fungerar rättsenhetens juridiska sektion medan miljövårdsenheten svarar för kanslifunktionen för rovdjursgruppen. Som sekreterare i nämnden tjänstgör föreståndaren för älgjaksregistret, en byrådirektör. Vid nämndens sammanträden är därutöver minst en jurist närvarande och emellanåt beroende på ärendenas art – även personal från andra enheter som veterinär – och miljövårdsenheterna. Oftast deltar också minst en tjänsteman från länets jaktvårdsförbund. Nämnden avhåller 3 - 4 ordinarie sammanträden per år. Någon gång har det hänt att ett sammanträde hållits i samband med besiktning av betesskador eller möte med lokal samrådsgrupp. Arbetsutskottet håller ett något större antal sammanträden, oftast som telefonsammanträden. De ekonomiska resurserna har hittills medgett ovan beskriven verksamhet liksom deltagande i begränsad utsträckning i utbildning eller konferenser riktade mot länsviltnämnden.

Länsviltnämndens arbete

Löpande verksamhet

Nämnden behandlar vid sina sammanträden bl.a. följande frågor:

- upprättande av årligt förslag till revidering av långsiktigt älgvårdsprogram
- avgivande av yttrande till länsstyrelsen över förslag från de lokala samrådsgrupperna om tilldelning, tider, föreskrifter och rekommendationer för älgjakten
- uppföljning av de lokala samrådsgruppernas verksamhet
- redovisning av inventeringar beträffande älgstammen, betningsskador av och betesförhållandena för älg samt viltolyckor i trafiken
- avgivande av yttrande till länsstyrelsen över ansökningar om registreringar av älgskötselområden, inklusive skötselplan
- avgivande av yttrande till länsstyrelsen över ansökningar om bidrag ur älgvårdsfonden
- avgivande av yttrande till länsstyrelsen över älgavgift
- avgivande av yttrande till länsstyrelsen över budget för älgvårdsfonden
- information om rovdjursgruppens verksamhet och dryftande av rovdjursfrågor
- avgivande av yttrande till länsstyrelsen över förslag om jakt efter björn, varg och lo
- viltfrågor i fysisk planering
- avgivande av underremiss till länsstyrelsen, i vissa fall, över utredningar och enkäter
- egna remissyttranden
- avgivande av yttrande till länsstyrelsen över ansökningar om tillstånd till s.k. skydds jakt (oftast i AU)

Särskilda projekt

Som tidigare nämnts har länsviltnämnden själv ansvaret för att projektet "Viltvård i samverkan" genomförs.

9.7.2 Myndigheters och organisationers inställning till länsviltnämndernas arbetsuppgifter

Inte någon av de centrala myndigheterna har föreslagit att länsviltnämndens ställning skall ändras eller dess arbete utföras av någon annan.

Av länsstyrelserna är det endast en som anser det tveksamt om det föreligger något behov av en sådan nämnd. Övriga är i olika grad positivt inställda till länsviltnämnderna. En länsstyrelse anser dock att det råder obalans mellan markägar- och jägarintressena och föreslår att länsviltnämnderna förstärks med minst en sakkunnig från länsjaktvårdsföreningen.

Skogsvårdsstyrelserna är övervägande positiva till länsviltnämndens arbetsuppgifter. Ett par styrelser anser dock att deras ställning skulle kunna stärkas genom att göra nämnden till ett beslutande organ. Någon skogsvårdsstyrelse har ansett att länsviltnämndens sammanträden inte bör ledas av representant från intresseorganisation.

Inte någon intresseorganisation vill att länsviltnämndens arbetsuppgifter skall ändras. Sveriges ornitologiska förening anser dock att den ideella naturvården har för svag representation.

9.7.3 Överväganden och förslag

Utredningen har granskat länsviltnämndernas arbete främst genom att analysera vad myndigheter och organisationer har för uppfattning om nämndens arbete. Endast ett fåtal har velat stärka nämndens ställning. Knappast någon myndighet eller organisation har velat låta deras arbetsuppgifter utföras av någon annan. Enligt utredningen talar detta med styrka för att några större förändringar av nuvarande ordning inte skall företas.

Länsviltnämndens sammansättning är sådan att olika intressen är företrädda. Detta kan helt naturligt leda till att motsättningar uppkommer inom nämnden. I lägen där intressen står mot varandra är det inte bra att ett särintresse har ordförandeskapet. Det är vidare så, enligt nu gällande arbetsordning, att ordföranden ensam får handlägga ärenden som kräver snabb handläggning. Utredningen menar att arbetet inom nämnden skulle vinna på att ordförandeskapet innehades av person som företräder allmänintresset.

Enligt utredningen vore det lämpligt om organisationsrepresentationen i länsviltnämnderna kompletterades med en politisk företrädare. Utredningen föreslår därför att länsstyrelserna utser ytterligare en ledamot, som dessutom skall vara ordförande, efter förslag från landstinget.

9.8 Riksviltnämnd

Förslaget till inrättande av en riksviltnämnd kommer från Jägarnas riksförbund. Detta förslag har remissbehandlats. Utredningen redovisar nedan detta förslag samt i korthet vad remissinstanserna har haft för uppfattning om förslaget.

9.8.1 Förslaget från Jägarnas riksförbund – Organisation av faunavård och jakt

Förslaget nedan innehåller en beskrivning av nuvarande ordning där Jägarnas riksförbunds förslag till ny nämnd, kallad riksviltnämnd, "satts in i" den nu gällande organisationen. Den text som kursiverats utgör förändringar av nuvarande ordning.

Beslutande organ:

Regeringen

Naturvårdsverket (Jordbruksverket/Skogsstyrelsen)

Länsstyrelsen

Rådgivande och beredande organ:

Riksviltnämnd

Länsviltnämnd

Lokalt samråd

Sammansättning av rådgivande/beredande organ:

Riksviltnämnd: (11 ledamöter)

Naturvårdsverket (SNV)

Jordbruksverket (JBV)

Skogsstyrelsen (SKS)

Svenska jägareförbundet (SJF)

Jägarnas Riksförbund (JRF-LJ)

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)

Sveriges Skogsägares Riksförbund (SSR)

Sveriges Skogsindustriförbund (SSIF)

Svenska Naturskyddsföreningen (SNF)

Sveriges Djurskyddsföreningars Riksförbund (SDRF)

Sveriges Ornitologiska Förening (SOF)

Länsviltnämnd: (Z, AC och BD län 10 ledamöter, övriga län 9 ledamöter)
Länsstyrelsen utser ledamöterna för högst tre år (treårig mandattid). En ledamot utses efter förslag av skogsvårdsstyrelsen och två ledamöter efter förslag av jägarnas organisationer för länet. I länsviltnämnden i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län skall en ledamot representera renägarnas

i länet och utses efter förslag av Svenska samernas riksförbund. Av de övriga ledamöterna skall två representera friluft- och naturvårdsintresset. En ledamot skall ha särskild kunskap i frågor om trafiksäkerhet och vilt. De återstående tre ledamöterna skall företräda ägarna av jordbruksmark och skogsmark. Bland ledamöterna utser länsstyrelsen en ordförande. Nämnden utser inom sig vice ordförande. För varje ledamot finns en personlig suppleant som utses i samma ordning som ledamoten.

Lokal samrådsgrupp: (partssammansatt 4-8 parter)

(obligatoriska)

Lantbrukarnas Riksförbunds lokalavdelning

Skogsägarna lokalorganisation.

Svenska jägareförbundets krets

Jägarnas Riksförbunds lokalavdelning

(Vid behov)

Storskogsbruket

Trafikintresset

Natur/djurskyddsintresset

Rennäringen

Status och verksamhet.

Regeringen – Utformar lagstiftning och övergripande tillämpningsregler.

Naturvårdsverket – Jordbruksverket – Skogsstyrelsen:

Utfärdar föreskrifter och allmänna råd.

Utövar tillsyn inom respektive verksamhetsområde.

I förekommande fall instans för besvärprövning.

Länsstyrelsen:

Utfärdar regionala föreskrifter för länet.

Utövar tillsyn (naturvård, faunavård och jakt).

Beslutar om jakttid och avskjutning av älg och hjort inom licensområden.

Vid myndighetsutövningen beakta olika särintressen som jordbruk, skogsbruk, rennäring, trafiksäkerhet, jakten, faunavården och övrig natur/miljövård.

Riksvilt-nämnden: (Beredande och rådgivande).

Insamla och sammanställa faktauppgifter om faunavård och jakt.

Utgöra remissorgan för regeringen och berörda tillsynsmyndigheter.

Utvärdera och bereda inkomna uppgifter och faktamaterial.

Lämna förslag till regeringen och tillsynsmyndigheter om författningsändringar och tillämpningsregler.

Lämna råd och faktauppgifter till myndigheter och intresseorganisationer.

Länsvilt-nämnden: (Beredande och rådgivande).

Biträda länsstyrelsen med faktauppgifter och rådgivning om viltvård och jakt.

Beakta och balansera förhållandet mellan de areal näringarna, trafiken, faunavården, jakten och det rörliga friluftslivet.

Lämna förslag till länsstyrelsen om bl.a. jakttider och avskjutning av älg och kronhjort inom licensområden.

Lokal samrådsgrupp:

Insamla uppgifter om viltförekomst och viltskador inom det lokala området som normalt utgöres av det lokala älgvårdsdistriktet (ofta samma som kommunen).

Beakta och balansera jakt- och viltvårdsintresset mot de areella näringarna. Lämna förslag till länsstyrelsen och länsviltnämnden om lämplig avskjutning av i första hand älg och kronhjort.

Nuvarande organisation av faunavård och jakt:

De ovan angivna myndigheterna och beslutsorganen har redan sina funktioner. Samma förhållande gäller länsviltnämnderna. De lokala samrådsgrupperna är under uppbyggnad, varvid betydande svårigheter i många fall uppkommit ifråga om sammansättningen och funktionen. De allmänna riktlinjer och anvisningar som regering och riksdag lämnat om de lokala samrådsgrupperna – kan komma att behöva förstärkas.

Det nya förslaget (om tillskapande av en "riksviltnämnd").

Med tiden har behovet av ett centralt berednings/rådsorgan för faunavård och jakt växt sig allt starkare. I avsaknad av ett sådant organ för beredning och samordning uppkommer fortlöpande brister i överskådlighet och faktaunderlag för helhetsbedömningar. Samtidigt ökar riskerna för nya och djupgående motsättningar mellan olika intressegrupper. Detta förhållande har redan vållat stora och tilltagande problem i Syd- och Mellaneuropa. Situationen där har föranlett såväl Europaunionens bondeorganisationer COPA som jägarorganisationernas motsvarighet F.A.C.E. att överväga att tillskapa ett jakt- och naturvårdsråd för hela Europa. Inom de nordiska ländernas samarbetsorgan Nordisk Jegersamvirke har likartade diskussioner förts. Nationellt har Danmark redan genomfört en sådan omorganisation av jakten och faunavården. Samstämmiga uppgifter från Danmark anger att systemet fungerar mycket bra och att betydande förbättringar av partsrelationer och samverkan mellan alla berörda redan kan konstateras.

För svensk del har sedan snart 20 år tillbaka funnits fungerande länsvilt-nämnder. Efter det senaste riksdagsbeslutet (1992) pågår tillskapande av lokala samråd. Det finns således samråd på lokal och regional nivå. Samtidigt pågår arbete att inrätta någon form av liknande rådsorgan för de nordiska länderna och hela Europa. På svenskt riksplän saknas dock ett organ för samråd och samverkan. Detta är en stor brist som snarast måste avhjälpas.

Inom riksviltnämnden skall alla aktuella frågor om jakt och faunavård beredas och sammanställas för eventuella beslut. Alla sakfrågor blir noga prövade och vid behov överarbetade i nämnden. Såväl myndigheter som berörda centrala intresseorganisationer blir företrädare i nämnden. Ledamöterna i nämnden har rätt att lämna reservation eller särskilt yttrande vid avvikande mening. Därmed har samtliga parter obeskuren möjlighet att få sina synpunkter och förslag prövade av beslutande myndighet, även i det fall nämnden tagit en annan ställning i frågan.

Tillsättande av nämnden bör följa samma principer som gäller för länsvilt-nämnd. Regeringen bör således utse ledamöter och suppleanter efter förslag från respektive part. Nämnden behöver ett sekretariat med en ansvarig samordnare. Nämndens säte och sekretariat bör knytas direkt till någon av de tre i nämnden ingående tillsynsmyndigheterna, förslagsvis naturvårdsverket. Kostnaderna för nämndens verksamhet kan lämpligen fördelas lika mellan jaktvårdsfonden och staten. En sådan kostnadsfördelning ter sig naturlig med beaktande av den stora nytta både samhället och berörda partsintressen kommer att ha av en väl fungerande riksvilt-nämnd. Genom de stora samordningsvinster som tillskapas med en central riksvilt-nämnd, kommer nuvarande kostnad för utredningar, remissförfarande och administration att kunna minskas. Ingen har något att förlora på tillskapanden av en riksvilt-nämnd. Tvärtom torde alla berörda få nytta och utbyte därav genom lägre totalkostnader och större effektivitet. Samtidigt skapas förutsättningar för breda samförstånds lösningar. Detta är till nytta för alla och en var, samt inte minst för den vilda faunan och dess fortbestånd."

9.8.2 Remissinstanserna

Naturvårdsverket

Förslaget från Jägarnas Riksförbund – Landsbygdens Jägare bygger på en långt gången formalisering av samrådsförfarande. Riksvilt-nämnden föreslås bestå av representanter från elva myndigheter och organisationer. Suppleanter skall utses och ett sekretariat skall upprättas, som är tänkt att knytas till någon myndighet, förslagsvis Naturvårdsverket. Om förslaget genomförs borde man överväga om inte företrädare för ytterligare några instanser skulle knytas till nämnden, t.ex. Lantbruksuniversitetet i Uppsala (Data-banken för hotade arter), Naturhistoriska riksmuseet och Världsnaturfonden WWF. Ett sådant stort deltagande skulle emellertid leda till omfattande förberedelser och tidsödande överläggningar. Kostnaderna för att administrera en sådan nämnd blir sannolikt också betydande. Det är tveksamt om formaliseringen av samrådet leder till en nytta från faunavårdssynpunkt som står i proportion till det omfattande administrativa arbetet. Av dessa skäl avstyrker Naturvårdsverket det presenterade förslaget.

Naturvårdsverket anser det dock angeläget att andra tänkbara alternativ till samrådsformer granskas. Verket vill i sammanhanget peka på det initiativ verket, efter överväganden om lämpliga arbetsformer, tog för mindre än ett år sedan, då ett samrådsmöte med representanter för ett drygt tiotal myndigheter och intresseorganisationer ägde rum. Avsikten är att återkomma med motsvarande inbjudan till verket att diskutera aktuella frågor när behov föreligger eller önskan därom framställs från annat håll.

Naturvårdsverket förordar denna form av återkommande men informella diskussioner i aktuella faunavårds-, jakt- inklusive jakttidsfrågor i stället för en administrativt tungrodd nämnd. Fördelarna med ett sådant förfarande är även att deltagarurvalet kan anpassas efter de aktuella frågorna, vilket reducerar gruppens storlek. Ett sådant arbetssätt ger också möjlighet att bjuda in representanter för t ex regionala myndigheter eller organisationer med god insyn i en speciell fråga.

Skogsstyrelsen

Skogsstyrelsen (SKS) har tidigare i samband med yttranden över utredningen "Skada av vilt" (SOU 1990:60) och "Naturvårdsverkets uppgifter och organisation" (SOU 1991:32) fört fram tanken på bildande av en rådgivande grupp i jakt och faunavårdsfrågor, en "riksviltnämnd". Bakgrunden till SKS:s tidigare tankar kring detta har varit svårigheter för myndigheten att föra fram åsikter exempelvis i samband med jakttidsfrågor. Eftersom viltskadorna sedan länge varit ett mycket stort skogsvårdsproblem så har detta förhållande inte känts tillfredsställande. Efter det senaste jaktpolitiska beslutet (prop. 1991/92:9) med det ökade ansvaret för jägarna och markägarna och kanske främst tack vare arbetet med informations- och utbildningskampanjen "Viltvård i samverkan" så har en klar förbättring skett. Samarbetet mellan jägarnas och markägarnas organisationer samt Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen inom ramen för detta projekt har gett mycket ökad förståelse för varandras problem och åsikter.

SKS:s förslag till "riksviltnämnd" avsåg bildande av en rådgivande grupp vid den centrala myndighet som handlägger jaktärendena. Nämnden skulle inte ha annan uppgift än att vara rådgivande och samtidigt utgöra en referensgrupp i vilken myndigheten eller andra i nämnden deltagande organisationer eller myndigheter kan ta upp principiella frågor till diskussion eller lämna information i faunavårdsärenden. Nämnden skulle inte fatta några formella beslut men sammanträdena skulle protokollföras. SKS har mycket god erfarenhet av denna typ av rådgivande grupp i exempelvis skogsbrukets naturvårdsfrågor (SNOK-gruppen) och gruppen Skogsbruk-Rennäring. Enligt SKS:s uppfattning så skulle "riksviltnämnden" i första hand bestå av representanter för de areella näringarna, jägarna, naturvårds- och friluftsförbund samt berörda centrala myndigheter. Gruppen skulle

kunna adjungera ytterligare representanter vid behov. De deltagande organisationerna i de rådgivande grupperna skulle delta på egen bekostnad.

Den nu föreslagna "riksviltnämnden" är strikt formaliserad och har sin placering på något sätt mellan centrala tillsynsmyndigheten och departementet. Den skall enligt förslaget utgöra remissorgan såväl till regeringen som tillsynsmyndigheten. Ledamöterna i nämnden skall ha rätt att reservera sig mot beslut och att framföra särskilda yttranden vid avvikande mening.

Enligt SKS uppfattning så har en riksvilt nämnd inrättad i enlighet med förslaget främst genom sin placering och formella struktur flera nackdelar och innebär införande av en ny administrativ nivå mellan tillsynsmyndigheten och regeringen. Jämförelsen med Danmarks "vildtforvaltningsråd" är inte heller relevant då Danmark saknar den centrala tillsynsmyndigheten. SKS är vidare osäker på om den genom sin formella struktur skulle innebära förbättrade relationer och ökad samverkan mellan parterna i faunavårdsärenden i och med att vissa frågor i nämnden senare kommer att avgöras på regerings- och riksdagsnivå. SKS är dock positiv till inrättande av ett "faunavårdsråd" och är övertygad om att ett sådant råd på sikt innebär en bättre samverkan och större samsyn i aktuella frågor mellan de berörda. SKS avstyrker däremot den föreslagna modellen för "riksvilt-nämnd".

SKS vill istället föreslå att regeringen ger den centrala tillsynsmyndigheten, f.n. Naturvårdsverket, i uppgift att inrätta ett jakt- och faunavårdsråd vid verket. Rådet bör i princip omfatta de i remissen föreslagna organisationerna och myndigheterna dock med tillägget att jägarna bör ha 3 ledamöter för att få en bättre balans mellan parterna. Detta skulle ge förhållandet

myndigheter	3 ledamöter
jägare	3
markägare	3
bevarandeorg.	3

Vid behov bör ytterligare representanter exempelvis för yrkesfisket och rennäringen kunna adjungeras till rådet vid diskussion av ärenden som berör dessa näringar.

Rådet skall ledas av generaldirektören vid den centrala tillsynsmyndigheten samt administreras därifrån. Rådet skall ha minst ett sammanträde om året. Tillsynsmyndigheten utser ledamöterna inkl. suppleanter efter förslag från berörda organisationer och myndigheter. Respektive organisation och myndighet svarar för själva för kostnaderna för sitt deltagande. Rådet har en rent informativ och rådgivande uppgift i aktuella faunavårdsfrågor men även i samband med utarbetande av föreskrifter och allmänna råd kring jaktvårdslagslagstiftningen samt vid utarbetande av förslag till jakttider.

Den skall också kunna utgöra referensgrupp i samband med utvärderingar av olika faunavårdsprojekt samt även kunna ta upp idéer och förslag i faunavårdsärenden från de ingående ledamöterna. Skogsstyrelsen är beredd att vid behov ytterligare utveckla sitt förslag.

Naturhistoriska riksmuseet

Förslaget om inrättandet av en riksvilt nämnd tar upp en viktig frågeställning, nämligen SNVs behov av en samrådsgrupp för frågor som rör faunavården. Museet anser ej att jaktfrågor skall ses isolerat utan att de utgör en del av samhällets faunavårdsarbete. Riksmuseet anser dock att en samrådsgrupp med rätt och kompetent sammansättning skulle utgöra ett välbehövligt nationellt organ för faunavårdsfrågor och ge ökad stabilitet i beslutsprocessen.

Det är självfallet angeläget att SNV:s roll som styrande och beslutande i faunavårdsfrågor tydliggörs i detta sammanhang, men för policydiskussioner och förslagsproduktion kan en samrådsgrupp spela en viktig roll. För att gruppen skall kunna fylla sin funktion som ett kompetent samrådsorgan är det viktigt att gruppens sammansättning har förutsättningar att variera beroende på vilka frågeställningar som berörs. Enligt Riksmuseets uppfattning skall således gruppen bestå av ett mindre antal fasta medlemmar som skall ses som företrädare för den övergripande nationella faunavården. I förslaget om riksvilt nämnd finns organisationer nämnda som kan tänkas ingå som fasta medlemmar i en samrådsgrupp. Museet vill gärna föreslå ytterligare några organisationer och myndigheter som genom en allsidig nationell faunavårdsinriktning kan tänkas ingå, nämligen WWF och Riksmuseet. Andra medlemmar föreslås adjungerade efter de aktuella frågeställningarna som skall behandlas av samrådsgruppen. SNV skall ha sammanställande funktion.

Länsstyrelsen i Malmöhus län

Inrättandet av en rådgivande nämnd på central nivå vid sidan av Statens Naturvårdsverk kan befaras innebära en avsevärd ökning av byråkratin. Naturvårdsverket har såväl kompetens som kapacitet att remissbehandla principiella frågeställningar till berörda myndigheter och organisationer. Att enbart låta riksvilt nämndens ledamöters ställningstaganden – efter diskussioner inom nämnden – utgöra grund för Naturvårdsverkets beslut måste vara direkt felaktigt. Övriga myndigheters möjligheter att lämna remissvar i enskilda frågeställningar skulle starkt begränsas.

I detta sammanhang finns det anledning att erinra om att det i olika utredningar som avser jakt- och viltvårdsfrågor har understrukits vikten av

ökat lokalt inflytande. Länsstyrelsen ser det som en självklarhet att det lokala och regionala ansvaret ökar med hänsyn till bl.a. de skillnader i faunans sammansättning som finns i landet. Att ytterligare centralisera frågorna till en riksvilt nämnd utan den lokala representation som i många fall är nödvändig vore enligt Länsstyrelsens mening olyckligt. Länsstyrelsen avstyrker därför inrättandet av en riksvilt nämnd.

Länsstyrelsen i Västmanlands län

På central nivå är det regeringen som skall göra avvägningen mellan olika intressen och en riksvilt nämnd i någon form får inte ersätta den funktionen. En riksvilt nämnd eller motsvarande skulle däremot kunna orsaka ett mindre effektivt arbete på jaktens område, då den skulle utgöra ett mellanled mellan olika intressen och den sammanvägande statliga myndigheten. En sådan nämnd skulle också kunna innebära en väsentlig risk för att olika frågor inte belyses på ett allsidigt och korrekt sätt. Resonemanget kan inte utan vidare appliceras på de regionala länsvilt nämnderna, då de hanterar frågor av annan karaktär än vad som skulle bli fallet med en riksvilt nämnd. Ett tillskapande av en riksvilt nämnd är således olämpligt.

Länsstyrelsen i Västerbottens län

Länsstyrelsen ställer sig tveksam till nyttan med att inrätta en riksvilt nämnd. Om det ändå blir så att det skall bildas en riksvilt nämnd är det Länsstyrelsens uppfattning att en ledamot skall representera samerna.

Världsnaturfonden

Världsnaturfonden WWF ser mycket positivt på inrättandet av en central riksvilt nämnd, som fonden anser bör knytas till Naturvårdsverket. Ett nationellt och allsidigt sammansatt forum för diskussion och/eller beslut i faunavårds- och jaktfrågor är mycket angeläget att inrätta. Det är dock viktigt att nämndens mandat fastställs konkret och att det framgår av nämnda dokument att SNV är överordnad nämnden i egenskap av ansvarig myndighet.

Dessutom tycker Världsnaturfonden att det är en självklarhet att WWF ingår med fast ledamotskap i nämnden mot bakgrund av WWF:s stora satsningar inom viltrelaterade projekt, nationellt och internationellt. Mer tveksamma är WWF kanske till varför Sveriges Djurskyddsföreningars Riksförbund skall ingå, samtidigt som vi ifrågasätter om inte Naturhistoriska Riksmuseet borde vara representerat i nämnden."

Friluftsförbundet

Friluftsförbundet tillstyrker inrättandet av en riksviltmyndighet, ett rådgivande organ, nära kopplat till naturvårdsverket. Myndigheten skall behandla frågor som gäller jakt och viltvård. Myndigheten skall vara allsidigt sammansatt.

Lantbrukarnas riksförbund och Skogsägarnas riksförbund

Den modell för "riksviltmyndighet" som förbunden kan ställa oss bakom ansluter mer till Skogsstyrelsens tidigare tankegångar än till det förslag som Jägarnas Riksförbund – Landsbygdens Jägare presenterat. Det senare förslaget är enligt förbundens mening mer avpassat för länder som t.ex. Danmark där man saknar en motsvarighet till Statens Naturvårdsverk, SNV. I Sverige skulle en riksviltmyndighet placerad mellan den centrala myndigheten och departementet få en märklig ställning som kan ifrågasättas såväl praktiskt som principiellt. Det vore heller inte rimligt att denna myndighet blev regeringens remissorgan vid sidan av Naturvårdsverket, andra myndigheter och organisationer. Kostnaderna för att administrera en sådan myndighet blir sannolikt också betydande. Därtill anser förbunden det tveksamt om formaliseringen av samrådet leder till en nytta från jakt- och faunasynpunkt som står i proportion till det administrativa arbetet. Av dessa skäl avstyrker förbunden det presenterade förslaget. Emellertid anser förbunden det angeläget att andra alternativ till samrådsformer prövas. I sammanhanget vill förbunden särskilt peka på den modell för samrådsmyndighet som Skogsstyrelsen lanserat.

Naturskyddsföreningen

Naturskyddsföreningen tillstyrker inrättandet av ett rådgivande organ i frågor som gäller jakt och viltvård, kopplat till naturvårdsverket, som även fortsättningsvis ska vara den ansvariga myndigheten i alla frågor som gäller faunavård inklusive jakt.

Sammanfattningsvis tillstyrker föreningen inrättandet av ett rådgivande organ till naturvårdsverket i frågor som gäller jakt och viltvård. Sammansättningen bör vara allsidig. Framtida uppgifter behöver utredas närmare, men det nya organet ska i första hand vara diskuterande och rådgivande organ. Naturvårdsverkets huvudansvar i alla frågor som gäller faunavård inklusive jakt bör befästas och förstärkas. Den enda fråga som föreningen just nu anser att rådet ska ta någon form av beslut i är frågan om förslag till jakttider. Det slutliga förslaget justeras sedan av naturvårdsverket innan det går till regeringen för beslut. De enskilda ledamöterna bör ha reservationsrätt.

Skogsindustrierna

Skogsindustrierna avstyrker inrättande av en riksvilt nämnd med den roll som föreslås av Jägarnas riksförbund – Landsbygdens jägare. Skogsindustriernas huvudmotiv är att den tilltänkta nämndens funktion redan idag till stor del upprätthålls av Naturvårdsverkets flora- och faunaenhet, samt att nämndens ledamöter skulle representera alltför skilda intressen för att kunna fungera som remissorgan på ett meningsfullt sätt. Avslutningsvis föreslås att Naturvårdsverket inhämtar parternas synpunkter i frågor av stor principiell natur i en mer konsekvent och organiserad form än vad som hittills varit fallet.

Svenska jägareförbundet

Att i Sverige inrätta någon slags rådgivande nämnd på central nivå vid sidan av Statens Naturvårdsverk skulle enbart innebära en tung ökning av byråkratin med högre kostnader, längre beslutsvägar och långt utdragna handläggningstider. Naturvårdsverket måste oavsett en eventuell riksvilt-nämnd, liksom idag, remissbehandla alla större frågeställningar till berörda myndigheter och organisationer. Att enbart låta riksvilt-nämndens ledamöters ställningstaganden, efter diskussioner inom nämnden, utgöra grund för Naturvårdsverkets beslut och frånta berörda myndigheter och organisationer möjligheten att i väl övervägda remissvar yttra sig i aktuella frågeställningar, måste vara grovt felaktigt.

Riksvilt-nämnden kommer att innebära en ökad byråkratisering, avsevärt ökade kostnader och längre ärendebehandling. Dessutom kommer, som ovan redovisats, inte den kompetens som finns inom berörda organisationer att få ett adekvat genomslag om riksvilt-nämndens behandling av ärendena skall ersätta en formell remissbehandling. Vidare skall observeras att Naturvårdsverket idag har alla möjligheter att i enskilda frågeställningar ta kontakt med berörda myndigheter och organisationer för att ordna hearings eller motsvarande i den omfattning verket önskar. Fördelen med detta förfarande gentemot riksvilt-nämndens statiska sammansättning är att till en hearing, etc, kan inbjudas organisationer, myndigheter, forskare och enskilda personer som är särskilt berörda av den aktuella frågeställningen. Jägareförbundet är helt öppet för att medverka i sådana samråd.

I de jaktliga utredningar, m.m. som förevarit under senare år har understrukits vikten av och hävdats principen om ett ökat lokalt inflytande över jakt- och viltvårdsfrågor. Det nu framförda förslaget går i diametralt motsatt riktning, det ökar byråkratin, minskar jägarnas och markägarnas inflytande och därmed även deras intresse för jakt- och viltvårdsaktiviteter. Det skulle även medföra risk att det lokala samråd som utvecklats och

byggts upp under senare år – och som ännu ej fått helt full genomslagskraft – skulle urvattnas eller spolieras.

Jägareförbundet avstyrker mot bakgrund av vad som ovan anförts bestämt JRF/LJ:s förslag om inrättande av en riksvilt nämnd.

Sveriges ornitologiska förening

SOF kan ansluta sig till Riksjägarnas synpunkt att det med tiden har framvuxit ett behov av ett centralt berednings/rådsorgan för faunavård och jakt. Det framhålls mycket riktigt i skrivelsen att det i avsaknad av ett sådant organ för beredning och samordning uppkommer fortlöpande brister i överskådlighet och faktaunderlag för helhetsbedömningar. Samtidigt ökar riskerna för nya och djupgående motsättningar mellan olika intressegrupper. Riksjägarna framhåller förhållandena i Syd- och Mellaneuropa som exempel. SOF vill hävda att den fria småviltjakten är ett exempel på sådana motsättningar som skapade på hemmaplan.

Med fjälljaksfrågan som exempel vill SOF således hävda att det finns ett generellt behov av att inrätta en fristående nämnd som kan handlägga jaktfrågor i vid bemärkelse. I princip stöder SOF således Riksjägarnas förslag om organisation på riksplanet. Organisationen på det lokala planet blir beroende av hur riksorganisationen kommer att se ut. SOF vill därför ännu ej ta ställning i denna fråga, utan ber att få återkomma om ärendet blir aktuellt.

SOF vill slutligen framhålla det angelägna i att det sker något i detta ärende. Uppenbarligen har de nuvarande problemen med beslut i jaktfrågor sin grund i riksdagsbeslut från 1938 och 1951, där Jägareförbundet anförtrotts ledningen av jakten och viltvårdsarbetet i landet. Det är enligt Sveriges Ornitologiska Förenings mening hög tid att se över detta uppdrag, liksom beslutsprocessen i jaktfrågor över huvud taget. Remissärendet med förslag om inrättande av en riksvilt nämnd kan vara en del i denna större översyn.

9.8.3 Överväganden och förslag

I förslaget anges att behovet av ett centralt berednings/rådsorgan för faunavård och jakt växt sig allt starkare. I avsaknad av ett sådant organ för beredning och samordning uppkommer, enligt förslaget, fortlöpande brister i överskådlighet och faktaunderlag för helhetsbedömningar. Utredningen delar inte förslaget bedömning vad gäller brister i nuvarande ordning. Någon närmare utredning har inte heller presenterats härvidlag. Ut-

redningen anser redan på grund härav att det inte finns bärande skäl att föreslå en så genomgripande förändring av nuvarande ordning som förslaget innebär.

Ett organ av föreslagen karaktär med blandning av en rad olika intressen skulle svårligen på ett effektivt sätt kunna utföra de arbetsuppgifter som föreslagits. För att en sådan nämnd skall kunna insamla och sammanställa faktauppgifter om faunavård och jakt, utgöra remissorgan för regering och tillsynsmyndigheter, utvärdera och bereda inkomna uppgifter och faktamaterial m.m. krävs en omfattande administration. Arbetet torde bli tungrott, tidskrävande och kostsamt. I likhet med bl.a. Naturvårdsverket befarar utredningen att arbetet i nämnden skulle komma att innebära omfattande förberedelser och tidsödande överläggningar samt att det är tveksamt om formaliseringen av samrådet skulle vara till sådan nytta från faunavårdssynpunkt att det står i proportion till det omfattande administrativa arbetet.

Utredningen anser sammantaget att det inte finns något behov av en sådan nämnd som Jägarnas riksförbund föreslagit.